

ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.  
2551 ต่อผู้ประกอบการ



นายเมธัส อนันต์ศิริวงศ์

# ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF THE PRODUCT LIABILITY ACT B.E. 2551 UPON ENTREPRENEURS



Mr. Methat Anansiriwong

ศูนย์วิทยุทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Department of Laws

Faculty of Laws

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่  
เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อผู้ประกอบการ

โดย

นายเมธัส อนันต์ศิริวงศ์

สาขาวิชา

นิติศาสตร์


อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

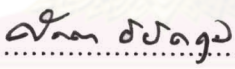
รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล

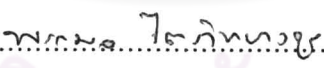
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท


  
..... คณบดีคณะนิติศาสตร์  
(รองศาสตราจารย์ ธิดิพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

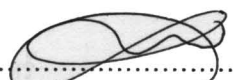
  
..... ประธานกรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ธิดิพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

  
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

  
..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงกมล ไตรวิทย์ทางกูร)

  
..... กรรมการ  
(อาจารย์ ดร. ศักดิ์สิทธิ์ ธนานิตยะอุดม)

  
..... กรรมการ  
(อาจารย์ วิทยานันท์ ประสมปลื้ม)

  
..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย  
(อาจารย์พี่ระพรรณ ตั้งสุวรรณ)

เมธัส อนันต์ศิริวงษ์ : ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อผู้ประกอบการ. (EFFECTS OF THE PRODUCT LIABILITY ACT B.E. 2551 UPON ENTREPRENEURS) อ.ที่ปรึกษา  
วิทยานิพนธ์หลัก : รศ. ดร. ศักดา ธนิตกุล, 123 หน้า.

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นบทบัญญัติกำหนดความรับผิดทางละเมิดซึ่งให้เสรีภาพแก่ผู้ประกอบการที่จะเลือกบทบาทของตนเองว่าจะทำหน้าที่ป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ การกำหนดความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้คือการสร้างเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการหันมาไตร่ตรองผลจากการกระทำของตนเองในทุกแง่มุมให้ครบถ้วนเพื่อจะได้ตัดสินใจเลือกบทบาทการดำเนินกิจกรรมที่มีประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ฉะนั้น กลไกความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถตัดสินใจเลือกดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและสังคมได้ เช่น เลือกป้องกันให้เกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้เหลือน้อยที่สุด โดยบริหารจัดการให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันอยู่ในระดับต่ำที่สุดในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างผลกลับคืนสู่ธุรกิจได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ด้วย ซึ่งสภาพของการประกอบธุรกิจก็เปิดทางให้ผู้ประกอบการสามารถปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรให้เข้มแข็งและพัฒนาทรัพยากรภายในองค์กรให้มีคุณภาพมากที่สุดเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจและกิจกรรมการป้องกันความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายด้วยความมั่นคงและยั่งยืนได้

ดังนั้น การพิจารณาเลือกดำเนินกิจกรรมป้องกันความเสียหายที่สามารถสร้างประโยชน์แก่ทุกฝ่ายและการพัฒนาตนเองอย่างเข้มงวดจนเกิดประสิทธิผลจึงเป็นบทบาทสำคัญของผู้ประกอบการที่ช่วยแปรเปลี่ยนผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้อยู่ในลักษณะที่พึงประสงค์ต่อผู้ประกอบการและสังคมมากขึ้น และเหนือสิ่งอื่นใด ผู้ประกอบการจะต้องมีจิตสำนึกในความสุจริตและความรับผิดชอบ บทบาทดังกล่าวจึงจะเกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างถูกต้องและมีพลังได้

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา...2551

ลายมือชื่อนิสิต.....เมธัส อนันต์ศิริวงษ์.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....ศักดา ธนิตกุล.....

# # 4886262134 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : PRODUCT LIABILITY / ENTREPRENEUR

METHAT ANANSIRIWONG : EFFECTS OF THE PRODUCT LIABILITY ACT  
B.E. 2551 UPON ENTREPRENEURS. ADVISOR : ASSOC. PROF. SAKDA  
THANITCUL, Ph.D., 123 pp.

The Product Liability Act B.E. 2551 is structurally a sort of tort liability provision which allows an entrepreneur freedom of choice to perform his roles in respect to prevention against defective product-causing injury, for which he must be liable if it occurs to another person. From a welfare economic perspective, the establishment of liability under this Act aims to draw the entrepreneur's contemplative attention to all ramifications of his activities by which greater benefit and efficiency could be enhanced. In other words, in product liability context, the Act permits the entrepreneur to be in a position to choose the best options available to him that could be most beneficial to his business and society contemporaneously i.e. minimizing the injury as well as the prevention costs while gaining as much investment return as possible. To do as mentioned, howbeit, requires a certain level of business structure strengthening and resource management developing. Fortunately enough, business environment allows and encourages the entrepreneur to do so.

In conclusion, choosing a prevention scheme advantageous to all parties and constituting intensive self-development with conscience of good faith and responsibility would ideally be an entrepreneur's role most necessary to make effects of the Act sustainably desirable to his path and society.

Department : ..... LAWS .....  
Field of Study : ..... LAWS .....  
Academic Year : ..... 2008 .....

Student's Signature *M. Anan*  
Advisor's Signature *Sakda Thanitkul*

## กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณและขอบพระคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านในกุศลจิตและกุศลกรรม  
ของท่านที่หากไม่มีให้แก่ข้าพเจ้าแล้ว วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างที่เป็นอยู่

ข้าพเจ้าเชื่ออย่างที่สุดว่าผลของความอดทน ความเมตตา ความกรุณา และความ  
เสียสละที่ทุกท่านมีแก่ข้าพเจ้าจะส่งผลที่เป็นคุณและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตของท่านยิ่งไปกว่าที่  
ข้าพเจ้าได้รับจากท่านอย่างแน่นอน



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
<b>บทที่ 1 บทนำ.....</b>	<b>1</b>
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 ข้อยกเว้นของการวิจัย.....	4
1.5 สมมติฐาน.....	4
1.6 วิธีการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
<b>บทที่ 2 ผู้ประกอบการกับความรับผิดชอบทางละเมิดต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่</b> <b>ปลอดภัยก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก</b> <b>สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....</b>	<b>6</b>
2.1 สภาพปัญหาการกระทำละเมิดของผู้ประกอบการที่การขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อนการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	6
2.1.1 สภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาทจากการใช้สินค้า: ตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์ .....	6
2.1.2 กรณีตัวอย่างการร้องเรียนก่อนที่จะมีการบังคับใช้กฎหมายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย .....	8
2.2 แนวทางการพิจารณาความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการ.....	10
2.2.1 เงื่อนไขความรับผิด.....	12
2.2.2 ความรับผิด.....	13
2.2.3 อายุความการใช้สิทธิเรียกร้อง.....	15

2.3 สรุปปัญหาที่เกิดจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	16
<b>บทที่ 3 แนวทางการปรับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....</b>	<b>17</b>
3.1 ความจำเป็นของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	17
3.2 การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	20
3.2.1 บุคคลผู้มีสิทธิฟ้องคดี.....	21
3.2.2 บุคคลผู้ต้องรับผิดในความเสียหาย.....	23
3.2.3 เงื่อนไขความรับผิด.....	29
3.2.3.1 ภาระการพิสูจน์ตามข้อกล่าวอ้างของผู้เสียหาย.....	30
3.2.3.2 ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการ.....	36
3.2.3.3 ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้เฉพาะของผู้ผลิตตามคำสั่ง.....	52
3.2.3.4 ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้เฉพาะของผู้ผลิตส่วนประกอบ.....	53
3.2.4 ความรับผิดและผลจากคำพิพากษา.....	56
3.2.4.1 ความรับผิดของผู้ประกอบการ.....	56
3.2.4.2 ผลจากการใช้อำนาจพิเศษของศาล.....	63
3.2.5 ข้อกำหนดอื่นๆ.....	68
3.2.5.1 ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด.....	68
3.2.5.2 อายุความ.....	69
3.2.5.3 การเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหาย.....	69
3.2.5.4 ค่าฤชาธรรมเนียม.....	70
3.2.5.5 วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้.....	71
3.3 ตัวอย่างคดีความรับผิดตาม Product Liability Law ในต่างประเทศ.....	72
3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	72
3.3.2 ประเทศญี่ปุ่น.....	82



**บทที่ 4 วิเคราะห์ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อผู้ประกอบการ**..... 85

4.1 ผลกระทบต่อผู้ประกอบการจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สำหรับความรับผิดทางละเมิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 85

    4.1.1 มาตรฐานความรับผิดและภาระการพิสูจน์..... 85

    4.1.2 ความรับผิด..... 86

    4.1.3 อายุความ..... 86

    4.1.4 กฎหมายวิธีพิจารณาความ..... 86

4.2 เหตุผลของการกำหนดความรับผิดทางละเมิด..... 87

    4.2.1 เหตุผลทางกฎหมายของการกำหนดความรับผิดทางละเมิด..... 88

    4.2.2 เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ของการกำหนดความรับผิดทางละเมิด..... 92

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกันของผลกระทบแต่ละประเภทที่เกิดจากการกำหนดความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551..... 99

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับการตัดสินใจของผู้ประกอบการ..... 104

4.5 สรุป..... 111

**บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ**..... 113

5.1 บทสรุป..... 113

5.2 ข้อเสนอแนะ..... 114

    5.2.1 สร้างประสิทธิภาพในการป้องกันความเสียหาย..... 114

    5.2.2 สร้างจิตสำนึกในการป้องกันความเสียหาย..... 117

**รายการอ้างอิง**..... 120

**ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์**..... 123

## สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
ภาพที่ 1	อันตรายที่ผู้ประกอบการต้องเตือนและไม่ต้องเตือนให้ผู้บริโภคทราบ.....	45
ภาพที่ 2	ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันกับค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหาย.....	102



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แม้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะเป็นกฎหมายที่สั้น คือ มีเพียงแค่ 16 มาตรา อีกทั้งยังมีโครงสร้างและกลไกของกฎหมายที่ใกล้เคียงกับกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้ดูเหมือนว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เข้าใจได้ไม่ยากนัก แต่เมื่อทำการศึกษาลึกลงไปถึง พัฒนาการและรายละเอียดในประเด็นสำคัญต่างๆ กลับพบว่า การจะเข้าใจพระราชบัญญัตินี้ให้ถ่องแท้ถึงขนาดที่จะบังคับใช้ได้ถูกต้องและเหมาะสมด้วยประการทั้งปวงนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะเป็นกฎหมายที่บูรณาการองค์ความรู้ของศาสตร์หลายแขนงเข้าไว้ด้วยกัน เช่น กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ การจัดการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เป็นต้น และแม้ว่าสำหรับประเทศไทยพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเพิ่งเริ่มมีผลบังคับใช้ได้ไม่นาน แต่เนื้อหาของกฎหมายกลับได้รับการหล่อหลอมจากประเทศต่างๆ ในโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศชั้นนำทางอุตสาหกรรมมาแล้วพอสมควร ทำให้กฎหมายดังกล่าวกลายเป็นอีกหนึ่งองค์ความรู้เฉพาะที่นักกฎหมายไทยจะต้องทำความเข้าใจทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างอย่างถี่ถ้วนจึงจะได้รับประโยชน์จากตัวกฎหมายอย่างเต็มที่

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ทางตำราและแหล่งข้อมูลทางวิชาการต่างๆ ประกอบกับการเข้าร่วมงานสัมมนาที่ภาครัฐและภาคเอกชนจัดขึ้นเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจกฎหมายฉบับนี้ สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยพบเป็นประจำและเห็นว่าเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ปฏิกริยาของผู้ประกอบการต่อพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพราะเหตุว่า พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้นำหลักความรับผิดเด็ดขาด การเปลี่ยนแปลงภาระการพิสูจน์ทางละเมิด การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษและค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ รวมถึงหลักทางการคุ้มครองผู้บริโภคอีกหลายประการมารวมไว้ในตัวกฎหมาย ทำให้บทบัญญัติที่ออกมามีแนวโน้มจะสร้างภาระต่อผู้ประกอบการยิ่งกว่าที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น แม้ว่าผู้ประกอบการส่วนหนึ่งจะเห็นด้วยกับหลักการของพระราชบัญญัติ แต่รายละเอียดการบังคับใช้กฎหมายและผลที่ตามมายังเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการกังวลอยู่ไม่น้อย

ท่ามกลางความไม่สบายใจและเสียงร่ำร้องที่พบเห็นได้ตามเอกสารและงานสัมมนาต่างๆ มักจะปรากฏข้อเรียกร้องของผู้ประกอบการที่ประสงค์จะให้มีการแก้ไขกฎหมายบางมาตราและให้องค์กรตุลาการหรือศาลรวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสร้างความชัดเจนแก่กระบวนการบังคับใช้และการตีความข้อกฎหมายที่มีอยู่เพื่อให้ผู้ประกอบการมีโอกาสรอดพ้นจากภาระที่ตัวผู้ประกอบการเองเห็นว่ายังไม่สมควรเกิดขึ้นแก่ตน ซึ่งโดยส่วนตัวแล้ว ผู้วิจัยเห็นเห็นด้วยกับข้อเรียกร้องดังกล่าวของผู้ประกอบการในหลายจุด เพราะโดยการศึกษาทำให้ผู้วิจัยทราบข้อจำกัดหรืออุปสรรคทางกฎหมายและทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องแบกรับภาระเพิ่มขึ้นเกินความจำเป็นและอาจส่งผลที่ไม่พึงประสงค์ต่อความเป็นธรรมทางกฎหมายและประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเชื่อมาโดยตลอดว่า “แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาคือการที่ทุกคนหันกลับมาพิจารณาตนเองอย่างถ่องแท้และตรงต่อความเป็นจริงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขข้อบกพร่องและส่งเสริมข้อดีของตนเองให้ถึงที่สุดเท่าที่กำลังความสามารถของแต่ละคนจะทำได้” ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นอกจากที่ผู้ประกอบการจะเรียกร้องให้ฝ่ายอื่นๆ ในสังคมเข้าแก้ไขปัญหากับตนแล้ว ฝ่ายผู้ประกอบการเอง จะโดยลำพังเฉพาะรายหรือโดยการร่วมมือกันเป็นกลุ่มก้อนก็ตาม ควรที่จะหันกลับมาใช้ศักยภาพของตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อแก้ไขปัญหามาภายใต้ระบบ กลไก และข้อจำกัดทั้งหลายที่มีอยู่ด้วย ซึ่งน่าจะเป็นวิธีรับมือกับปัญหาที่สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืนที่สุดวิธีหนึ่งทั้งต่อตัวผู้ประกอบการเองและต่อสังคม

จากความคิดเห็นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเริ่มศึกษาพัฒนาการ หลักการ เหตุผล และกลไกของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 รวมถึงสภาพการณ์ของกฎหมายต่างประเทศที่เป็นต้นแบบของพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย อีกทั้งยังได้ทำการศึกษาบางส่วนของศาสตร์แขนงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐศาสตร์ การจัดการเทคโนโลยี (รถยนต์) เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่เพียงพอต่อการตอบคำถามของตนเองที่ว่า บทบาทของผู้ประกอบการมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หรือไม่ เพียงใด? ซึ่งการศึกษาตามแนวทางข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบว่า ที่แท้จริงแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในฐานะที่เป็นบทบัญญัติความรับผิดทางละเมิดประเภทหนึ่ง (Tort Liability Provision) มุ่งอาศัยการคิดไต่ตรองอย่างมีเหตุผลและประกอบด้วยความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเป็นพื้นฐานเพื่อจะหามาให้กลไกของกฎหมายนี้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง และผลทั้งหลายที่ผู้ประกอบการจะได้รับจากการบังคับใช้กฎหมายก็ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมของผู้ประกอบการเองเป็นสำคัญ ฉะนั้น

ผู้ประกอบการจึงอยู่ในฐานะที่จะกำหนดความหนักเบาของภาระที่ตนได้รับจากกฎหมายฉบับนี้ได้ หากผู้ประกอบการใช้ความสามารถอย่างเต็มที่และถูกวิธีเพื่อจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่หรือที่จะได้มา ให้ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายทางกฎหมายและทางธุรกิจอย่างเหมาะสมที่สุด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อผู้ประกอบการ เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอลักษณะความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างบทบาทของผู้ประกอบการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยตรงจากการบังคับใช้กฎหมาย

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาเหตุผลและกลไกของการกำหนดความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551
- 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยสัมพันธ์กับบทบาทและหน้าที่ของผู้ประกอบการ
- 3) เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ของผู้ประกอบการภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยสัมพันธ์กับผลกระทบของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

## 1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาพัฒนาการ หลักการ เหตุผล และกลไกของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 รวมถึงสภาพการณ์ของกฎหมายต่างประเทศที่เป็นต้นแบบของพระราชบัญญัตินี้ ประกอบกับการศึกษาพื้นฐานความรู้บางส่วนของศาสตร์แขนงอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เศรษฐศาสตร์ และการจัดการ

#### 1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากในระหว่างที่ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังมีผลบังคับใช้ (มีผลบังคับใช้วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552) ผู้วิจัยจึงไม่มีข้อมูลต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ในศาล เช่น สถิติการฟ้องคดีและการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหาย, แนวทางการตีความข้อกฎหมายและการใช้ดุลยพินิจของศาลในการพิจารณาข้อเท็จจริง, จำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนประเภทต่าง ๆ รวมถึงข้อเท็จจริงอื่นๆ ทั้งทางกฎหมาย สังคม และเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ด้วย ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถขยายขอบเขตและผลการศึกษาให้กว้างหรือลึกไปกว่าที่เป็นอยู่ได้

#### 1.5 สมมติฐาน

การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อตัวผู้ประกอบการเอง

#### 1.6 วิธีการวิจัย

วิจัยเอกสารทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น ราชกิจจานุเบกษา คำพิพากษา หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

#### 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) เข้าใจเหตุผลและกลไกของการกำหนดความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

2) เข้าใจผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในบริบทที่สัมพันธ์กับบทบาทและหน้าที่ของผู้ประกอบการ

3) สามารถนำเสนอหลักเกณฑ์การตัดสินใจเลือกดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพของผู้ประกอบการภายใต้ทางเลือกที่เกิดจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

4) สามารถนำเสนอบทบาทที่เหมาะสมของผู้ประกอบการภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551



ศูนย์วิทยพัชการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 2

### ผู้ประกอบการกับความรับผิดชอบทางละเมิดต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

#### 2.1 สภาพปัญหาการกระทำละเมิดของผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

การผลิตและจำหน่ายสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปมากตามพัฒนาการทางเทคโนโลยีและวิธีการทางการค้าของสังคมในแต่ละยุคสมัย และยิ่งสินค้าถูกผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ล้ำซับซ้อนมากขึ้นเพียงใด ประกอบกับวิธีการจัดจำหน่ายและเทคนิคการโฆษณาที่แปลกใหม่มากขึ้น สินค้าที่ออกสู่ตลาดก็มีโอกาสสร้างความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าดังกล่าวนอกจากจะต้องทุกข์ทรมานกับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว ยังต้องประสบความยากลำบากในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายด้วย จึงเป็นสาเหตุสำคัญของการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการกระทำละเมิดของผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงควรศึกษาสภาพข้อเท็จจริงและแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก่อน โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์ซึ่งหนึ่งในสินค้าที่ประกอบขึ้นจากเทคโนโลยีที่ล้ำซับซ้อน และมีวิธีการจำหน่ายที่ประกอบด้วยผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องหลายราย อีกทั้งยังสามารถสร้างความเสียหายได้ง่ายมาเป็นข้อเท็จจริงประกอบการศึกษาเบื้องต้น

##### 2.1.1 สภาพข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อพิพาทจากการใช้สินค้า: ตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์

จากการรวบรวมข้อเท็จจริงโดยมูลนิธิเพื่อผู้บริโภค พบว่าสภาพปัญหาที่ผู้บริโภคพบเจอได้บ่อยจากการใช้งานรถยนต์สามารถแบ่งได้เป็นสามช่วง คือ



- ตั้งแต่เริ่มสตาร์ท - มีปัญหาเกิดตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มใช้สินค้า กรณีตัวอย่าง คือ
  - ทางบริษัทส่งมอบรถให้ ในสภาพสีรถไม่เรียบร้อย ซึ่งต้องนำไปจอดกลางแดดจึงจะเห็นได้ชัด ทางบริษัทนำกลับไปแก้ไขปรากฏว่า น้ำจากภายนอกสามารถซึมผ่านเข้ามาในในรถได้
  - รถมีปัญหาที่ฉีดน้ำหน้ากระจก ไม่ทำงานตั้งแต่วันแรกของการส่งมอบรถ ต่อมาเมื่อนำรถออกวิ่ง รถเหมือนหมดกำลังแม้จะแตะคันเร่ง แต่รถก็ทำท่าเหมือนจะดับ ไฟเกียร์ที่ตัว D ติด ๆ ดับ ๆ ต้องนำเข้าศูนย์ตัวแทนบริษัทหลายครั้ง
  - ก่อนรับรถต้องเปลี่ยนยางฝากระโปรงหน้าเพราะมีรอยขาด เปลี่ยนพลาสติกที่มีอยู่ในตัวรถ มีรอยขีดข่วน เมื่อขับออกมาพบว่า พวงมาลัยกินซ้าย จึงต้องนำกลับเข้าศูนย์บริการเพื่อแก้ปัญหาไม่มีถุงลมนิรภัยตามที่บริษัทได้โฆษณาไว้
- ปัญหาระยะป้ายแดง
  - ใช้รถได้ประมาณ 20 วัน นี้อตประตูลุด ใช้ไปได้ 2 เดือน นี้อตยึดหัวใช้คหลุด เป็นเหตุให้รถเสียหลักจนผู้ร้องได้รับบาดเจ็บ หลังซื้อประมาณสองเดือนรถยนต์เกิดปัญหา น้ำขังบริเวณตอนท้ายของที่นั่งด้านซ้ายมือของคนขับ สันนิษฐานว่าเป็นการรั่วซึมของน้ำฝนเพราะเป็นช่วงหน้าฝนพอดี ผู้ร้องส่งซ่อมหลายครั้ง แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ หลังซื้อรถประมาณ 1 เดือนระหว่างขับซึ่งเกิดเสียงดังในห้องเครื่อง จึงนำเข้าตรวจสอบสภาพที่ศูนย์ของตัวแทนบริษัทพนักงานแจ้งว่า ลูกสูบมีรอยกระแทก แนะนำว่าต้องเปลี่ยนเครื่องใหม่หมด โดยผู้ร้องต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง ซื้อรถมาประมาณ 2 เดือน รถยนต์เกิดปัญหา พวงมาลัยดึงซ้าย มีเสียงดังบริเวณด้านท้ายรถ นำส่งซ่อมหลายครั้ง แต่ไม่ดีขึ้น หลังจากใช้ไปประมาณ 2-3 เดือน พบว่าเวลาเบรกเสียงดัง นำรถยนต์
  - เข้าตรวจสอบสภาพที่ศูนย์ตัวแทนบริษัท แต่หาสาเหตุไม่พบ จนเมื่อใช้รถประมาณ 30,000 ก.ม. รถยนต์ยังเกิดปัญหาเดิม จึงลองนำรถเข้าตรวจที่ศูนย์อื่น ช่างระบุว่า อาจเนื่องมาจากการออกแบบถังน้ำมันที่ไม่ดีทำให้เบรกแล้วน้ำมันที่เหลือกระแทกกับตัวถังทำให้เกิดเสียงดัง

- ระยะหลังป้ายแดง

- ใช้รถได้ประมาณ 2 ปี พบว่า อุปกรณ์รถยนต์และระบบขับเคลื่อนมีปัญหา พวงมาลัยกินซ้าย เครื่องยนต์เสียงดังผิดปกติเวลาขับขึ้นที่ เกียร์เสียต้องนำเข้าสู่ศูนย์เพื่อเปลี่ยนชุดเกียร์ใหม่ ทั้งที่ยังอยู่ในระยะประกัน ผู้ร้องซื้อรถกระบะเมื่อปี 2541 ประมาณ 3 ปี ปกติคิดว่า คลัชซีของรถขาดจากกัน พบปัญหาเครื่องยนต์ดับเมื่อเร่งความเร็วที่ 60-70 กม./ชั่วโมง นำเข้าสู่ศูนย์บริการเพื่อซ่อมจำนวน 8 ครั้ง ยังไม่หาย ใช้รถไปได้สักระยะ พบปัญหาการกินน้ำมันเครื่อง น้ำมันเชื้อเพลิง จึงแจ้งให้บริษัททราบ บริษัท จัดการเปลี่ยนเครื่องยนต์ใหม่ให้ แต่รถก็ยังมีอาการเช่นเดิม

- ขณะขับรถกลับบ้านรถเสียหลัก ไปชนขอบรั้วกันทางด่วนอย่างแรง แต่ถุงลมนิรภัย (ตามโฆษณาแจ้งว่ามี จำนวน 10 ใบ) ไม่ทำงาน เมื่อแจ้งกลับบริษัทให้ถึงปัญหาบริษัทบอกว่า เพราะอุบัติเหตุยังไม่รุนแรง ไม่ได้องศาที่พอดี ถุงลมนิรภัยจึงไม่ทำงาน

- ขณะขับที่รถยนต์ตามปกติ “ถุงลมนิรภัย” เกิดทำงานกะทันหัน ทั้งที่ไม่ได้เกิดอุบัติเหตุใดๆ กับรถยนต์ เป็นเหตุให้ผู้ขับได้รับบาดเจ็บจากการกระแทกของถุงลมนิรภัย

## 2.1.2 กรณีตัวอย่างการร้องเรียนก่อนที่จะมีการบังคับใช้กฎหมายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

### กรณีที่หนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับหนังสือจากนายสมพล ชิวโสธสกุล เรื่อง ขอความเป็นธรรมกรณีระบบถุงลมนิรภัย และได้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่า นายสมพลได้ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ยี่ห้อ TOYOTA รุ่น VIGO กับ บริษัท พิธานพาณิชย์ จำกัด พร้อมแถมอุปกรณ์พิเศษถุงลมนิรภัย ระบบ ABS ทางบริษัทแจ้งแก่นายสมพลว่าถุงลมนิรภัยจะทำงานได้ก็ต่อเมื่อเกิดอุบัติเหตุและชนตรงหน้าของรถด้วยความเร็ว ๖๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง ต่อมา นายสมพลได้ขับรถด้วยความเร็วประมาณ ๙๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง และได้เกิดประสบอุบัติเหตุรถยนต์ชนกับต้นไม้ เนื่องจากที่เกิดเหตุมีฝนตกถนนลื่นซึ่งในขณะที่รถประสบอุบัติเหตุ นั้น ถุงลมนิรภัย ระบบ ABS ไม่ทำงาน เป็นเหตุให้นายสมพลกระดูกซี่โครงหักและหัวไหล่หลุด ต้องทำการรักษาและพักรักษาตัวอีกหลายเดือน ดังนั้นนายสมพลจึงเสนอให้ทางบริษัทจ่ายค่าชดเชยค่ารักษาพยาบาลจากการบาดเจ็บ ๓๐๐,๐๐๐ บาท จ่ายค่าเสียหายที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ วันละ ๓,๔๐๐ บาท เป็นระยะเวลา ๔ เดือน โดยทางบริษัทพิธานพาณิชย์ และบริษัทโตโยต้ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงว่า แรงหน่วงที่เกิดขึ้นขณะที่เกิดการชนนั้นไม่เพียงพอที่จะไปกระตุ้นให้ถุงลมนิรภัยทำงานได้ เนื่องจากทิศทางและแรงปะทะจากการชนในลักษณะ

เสียงและปะทะ (จุดชน) มีการเสีกรูป ซึ่งการชนลักษณะนี้จะมีการดูดซับแรงกระแทก และแรง  
 หนองมาก ทำให้แรงที่จะกระทำกับเซนเซอร์ถุงลมนิรภัย (ภายในกล่อง ECU) มีไม่เพียงพอที่จะสั่ง  
 การให้ถุงลมนิรภัยพองตัวออกมาในขณะที่เกิดการชนได้ และทางบริษัทพิจารณาแล้วไม่สามารถ  
 ปฏิบัติตามข้อเสนอที่เรียกร้องมาได้ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจึงได้นัดทั้ง ๓  
 ฝ่ายมาเพื่อพิจารณาไกล่เกลี่ย โดยใช้ข้อกฎหมาย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒  
 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผลการไกล่เกลี่ยสรุปว่านายสมพล มีส่วนผิดจากความ  
 ประมาทเลินเล่อที่ขับรถเร็วในขณะที่ฝนตก ถนนลื่น ถือว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากนายสมพล  
 ก่อนส่วนทางบริษัทก็ต้องรับผิดชอบจากอุบัติเหตุการชนอย่างรุนแรงแล้วถุงลมนิรภัยไม่ทำงาน  
 ดังนั้นจึงเห็นว่าให้นายสมพล มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทฯ ได้ไม่เกิน ๑ ใน ๓ ของ  
 ค่าเสียหายที่นายสมพลได้รับ

#### กรณีที่สอง

นางสาวปุยฝ้าย ศิริสารการ ได้ซื้อรถยนต์ยี่ห้อ Mercedes-Benz รุ่น E200 NGT  
 จากบริษัท เบนซ์ บีเคเค วิวาดี จำกัด โดยได้ทำสัญญาไว้กับบริษัท ธนาคารทิสโก้จำกัด มหาชน  
 ภายหลังจากเมื่อนำรถมาใช้งานวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เครื่องยนต์เกิดดับกะทันหันขณะความเร็ว  
 สูงประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง โดยที่พวงมาลัยแข็ง และระบบไฟไม่ดับ หลังจากเกิดเหตุ  
 นางสาวปุยฝ้ายได้นำรถเข้าตรวจเช็คกับศูนย์บริการของบริษัทดังกล่าวพบว่า ระบบสมองกลไม่  
 ทำงานจึงยื่นข้อเสนอกับทางบริษัท ให้รับซื้อรถยนต์คืน และขออะไหล่ที่บริษัทซ่อมกลับคืนมาด้วย  
 เนื่องจากเห็นว่าความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้น มีผลต่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่เป็นอย่างยิ่ง แต่  
 กลับได้รับการปฏิเสธ ดังนั้น นางสาวปุยฝ้ายจึงได้ร้องเรียนมายังสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง  
 ผู้บริโภค ในขณะที่ฝ่ายบริษัทเบนซ์ บีเคเค ชี้แจงข้อเท็จจริงว่า ข้อบกพร่องนั้นเกิดจากระบบลูก  
 ลอยน้ำมันเชื้อเพลิงมีปัญหา โดยรถของผู้ร้องไม่มีน้ำมันในถังแต่มาตรวัดน้ำมันแสดงว่ามีน้ำมัน  
 ครึ่งถัง ตามที่ปรากฏในเอกสารซ่อม บริษัทได้ทำการเปลี่ยนลูกลอยใหม่ทั้งหมด และได้ตรวจสอบ  
 ระบบสมองกลแล้วไม่พบปัญหา และเพื่อเป็นการเยียวยาแก่ผู้เรียกร้อง ทางบริษัทขอเสนอเงื่อนไข  
 คือให้ขยายระยะเวลาการรับประกันเพิ่มเป็น ๔ ปีนับแต่วันที่ซื้อรถยนต์และให้บริษัททำการ  
 บำรุงรักษาทุกอย่างแก่ผู้ร้องฟรี เป็นเวลา ๒ ปี นับจากวันที่ผู้ร้องซื้อจนถึงวันที่ ๒๙ มิถุนายน  
 ๒๕๕๒

อย่างไรก็ตามคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันได้ โดยที่นางสาวปุยฝ้ายยังคง  
 ยืนยันตามข้อเสนอว่า หากรถยนต์เกิดความบกพร่องในกรณีเดิม บริษัทต้องเปลี่ยนคันใหม่ให้แก่  
 ตน หรือรับซื้อในราคาเดิม พร้อมชดเชยดอกเบี้ยตามจริงทุกประการ ในขณะที่ทางบริษัทก็ยังคง  
 ยืนยันตามข้อเสนอเดิมเช่นกัน ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้เรียกร้องทั้งสอง

ฝ่ายมาไกลเกลี่ยและนำเรื่องดังกล่าวเสนอคณะกรรมการพิจารณากลับกรองเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค และได้ลงมติว่า ถึงแม้ผู้ร้องจะอ้างว่าเหตุที่เกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตของผู้ร้องหรือบุคคลในครอบครัวก็ตาม แต่กรณีนี้ เพิ่งเกิดครั้งแรกและเป็นความชำรุดบกพร่องทางเทคนิคที่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นเหมือนเดิมได้ และบริษัทก็ได้ทำการแก้ไขให้ดีขึ้นเหมือนเดิม พร้อมทั้งยินดีที่จะดำเนินการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ร้องซึ่งเหมาะสมและเป็นธรรมแล้ว แต่ผู้ร้องไม่ยอมรับ กรณีนี้ไม่สามารถเปลี่ยนค้นใหม่ได้ เพราะถือว่างานไม่เป็นการละเมิดสิทธิผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ อย่างไรก็ตามหากทางผู้ร้องหรือนางสาวบุญผ้าย ยังไม่ยอมรับและเห็นว่ายังไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็สามารถดำเนินการฟ้องร้องได้เอง ในขั้นตอนต่อไป

## 2.2 แนวทางการพิจารณาความรับผิดชอบทางละเมิดต่อผู้ประกอบการ

ในบรรดาปัญหาที่แสดงไว้ข้างต้นมีหลายกรณีที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายทางร่างกาย สุขภาพ และทรัพย์สินด้วย จึงเกิดเป็นข้อพิพาทเพื่อเรียกร้องการชดเชยความเสียหายจากผู้ประกอบการขึ้น ซึ่งโดยปกติผู้บริโภคมักใช้สิทธิตามสัญญาซื้อขายเพื่อเรียกร้องให้ผู้ขายหรือตัวแทนจำหน่ายรับผิดชอบให้ความเสียหายแก่ตน แต่เนื่องจากการใช้สิทธิภายใต้กรอบของสัญญาซื้อขายมีข้อจำกัดอยู่เพียงการบังคับให้ผู้สัญญาปฏิบัติหน้าที่ที่ระบุในสัญญาเท่านั้นและแม้การชดเชยความเสียหายก็เรียกร้องได้เพียงแต่กับความเสียหายที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา ดังนั้น เมื่อผู้บริโภคประสงค์จะได้รับการชดเชยความเสียหายทางละเมิดซึ่งอาจเป็นผลเสียหายที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา ผู้บริโภคจึงจำเป็นต้องใช้สิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อเรียกให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ต้องชดเชยความเสียหายแก่ตน

แม้ว่าจะปรากฏข้อพิพาทเกี่ยวกับความเสียหายทางละเมิดจากการใช้สินค้าอยู่เป็นระยะ แต่เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสำรวจฐานข้อมูลคำพิพากษาอิเล็กทรอนิกส์ของศาลฎีกา (<http://www.deka2007.supremecourt.or.th> - เข้าเยี่ยมชมเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2552) กลับไม่พบว่ามีคำพิพากษาของศาลฎีกาเกี่ยวกับคดีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยเลย และเมื่อผู้วิจัยได้ตรวจสอบรายงานผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 รอบ 6 เดือนแรก (รายงานเดือนตุลาคม 2549-มีนาคม 2550) ซึ่งเป็นเอกสารเผยแพร่การทำงานของ สคบ. ฉบับล่าสุดในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พบว่า กว่า 2 ใน 3 ของเรื่องร้องเรียนทั้งหมดที่ สคบ. รับ

จากผู้บริโภคได้ถูกเจรจาไกล่เกลี่ยและยุติได้ในระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคโดยไม่ต้องนำเรื่องขึ้นสู่ศาล ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าข้อพิพาทเกี่ยวกับความเสียหายทางละเมิดจากการใช้สินค้าระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ประกอบการมักจบลงด้วยการเจรจาตกลงกันระหว่างทั้งสองฝ่ายมากกว่าที่จะใช้วิธีการทางศาลเพื่อเรียกให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบ ซึ่งสาเหตุสำคัญที่น่าจะมีส่วนต่อการตัดสินใจไม่นำคดีขึ้นสู่ศาลของผู้บริโภคในช่วงที่ผ่านมา คือ

1) อุปสรรคทางกฎหมาย – เนื่องจากการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้บริโภคในฐานะโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นข้อเท็จจริงที่แสดงว่าผู้ประกอบการกระทำการ เช่น ออกแบบ ผลิต ให้คำเตือน ฯลฯ ด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้สินค้านั้นสร้างความเสียหายแก่ตน ซึ่งการจะพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้เป็นเรื่องยากอย่างยิ่งสำหรับผู้บริโภค เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความครอบครองของผู้ประกอบการอย่างเบ็ดเสร็จ ประกอบกับกฎหมายวิธีพิจารณาแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่มีระบบ Discovery เหมือนในต่างประเทศบางแห่ง เช่น สหรัฐอเมริกา ที่จะช่วยให้ฝ่ายผู้บริโภคสามารถเรียกพยานหลักฐานต่างๆ จากฝ่ายผู้ประกอบการมาใช้ได้ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ให้สมตามภาระของตนได้จนต้องอาจตกเป็นฝ่ายแพ้คดีหรือถูกยกฟ้องในที่สุด หรือหากเป็นกรณีที่ผู้บริโภคพิสูจน์ได้ก็อาจต้องใช้ค่าใช้จ่ายหรือเสียเวลาอย่างมากซึ่งก็มีแนวโน้มจะไม่คุ้มค่างับค่าสินไหมทดแทนที่จะได้มา

2) ลักษณะทางวัฒนธรรม – เนื่องจากคนไทยมีวัฒนธรรมการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างประนีประนอมมาเป็นเวลายาวนาน การต่อสู้กันอย่างเป็นทางการในศาลจึงมักเป็นทางเลือกลำดับท้ายๆ ที่จะใช้เพื่อยุติข้อพิพาท (สภาพที่คล้ายกันนี้พบได้ในประเทศญี่ปุ่น<sup>1</sup>) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ถูกความจำเป็นทางธุรกิจผลักดันให้ต้องใช้วิธีการทางศาลเพื่อปกป้องประโยชน์ทางธุรกิจของตน การขึ้นศาลจึงยังไม่ใช่วางเลือกที่ปรารถนาเพราะเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายสูง

---

<sup>1</sup> Koichi Hamada, Product Liability Rules: A Consideration of Law and Economics in Japan (n.p., 1995), p. 5.

อย่างไรก็ตาม หากข้อพิพาทเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าถูกนำขึ้นสู่ศาล การพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบการก็ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดซึ่งมีหลักการและประเด็นที่สำคัญดังนี้

### 2.2.1) เงื่อนไขความรับผิด

ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากรถยนต์ที่ชำรุดบกพร่องจะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เป็นที่ประจักษ์แก่ศาลว่าผู้ประกอบการจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำการประกอบรถยนต์ (ซึ่งน่าจะรวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการประกอบรถยนต์ ตั้งแต่การออกแบบ การสั่งซื้อวัสดุ การตรวจสอบวัสดุ การประกอบชิ้นส่วนและวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน การทดสอบความปลอดภัยของรถยนต์ที่ประกอบสำเร็จแล้ว เป็นต้น) จนเป็นเหตุให้รถยนต์นั้นสร้างความเสียหายแก่ตน<sup>2</sup> ดังนั้น สิ่งสำคัญจึงอยู่ที่การพิสูจน์สภาพความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในแต่ละการกระทำของผู้ประกอบการรถยนต์เป็นสำคัญ

“จงใจ” หมายถึง รู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตนโดยไม่จำเป็นต้องรู้จักตัวผู้ที่ได้รับความเสียหาย<sup>3</sup>

ส่วน “ประมาทเลินเล่อ” คือ ไม่จงใจ แต่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะใช้<sup>4</sup> ทั้งนี้ การจะพิจารณาว่าบุคคลผู้ก่อความเสียหายประมาทหรือไม่ในความเป็นจริงมิได้พิจารณาจากตัวบุคคลนั่นเอง หรือมิได้พิจารณาเทียบกับ “วิญญูชน” ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีความรู้ ความคิดสติปัญญาระดับปานกลางดังที่เคยพิจารณาในส่วนของสัญญา เพราะในเรื่องละเมิดนั้นบุคคลที่ก่อความเสียหายอาจเป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ ผู้สูงอายุ ซึ่งโดยหลักความรู้ ความคิดสติปัญญาอาจต่ำกว่าคนระดับปานกลางหรือวิญญูชน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพก็อาจมีความรู้ ความคิดสติปัญญาสูงกว่าคนระดับปานกลาง ทำให้การใช้วิญญูชนเป็นมาตรฐานในการตัดสิน อาจจะไม่เหมาะสมอย่างไรก็ตามวิญญูชนที่กล่าวถึงนี้หมายถึงวิญญูชนในความหมายตามกฎหมายเท่านั้น

<sup>2</sup> มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<sup>3</sup> ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด

(กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, กุมภาพันธ์ 2548), หน้า 8.

<sup>4</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

การพิจารณาจึงทำได้ด้วยการสมมติคนขึ้นมาคนหนึ่ง เช่นบุคคลที่ทำละเมิดเป็นหญิง ก็สมมติหญิงขึ้นมาคนหนึ่ง ถ้าบุคคลที่ทำละเมิดเป็นผู้เยาว์ก็สมมติผู้เยาว์ขึ้นมาคนหนึ่ง แล้วพิจารณาว่าหากบุคคลที่สมมตินั้นอยู่ในสถานการณ์เดียวกับที่บุคคลที่ทำละเมิดได้ก่อความเสียหายขึ้น บุคคลที่สมมตินี้จะทำอย่างไร หากในสภาพการเดียวกัน คาดหมายได้ว่าบุคคลที่สมมติจะไม่ทำเช่นที่ผู้ทำละเมิดทำ ก็ต้องถือว่าผู้ทำละเมิดนั้นประมาท

อย่างไรก็ตาม มีประเด็นให้สงสัยว่า บุคคลที่สมมตินี้คือใคร ใช้นางสาว ง. หรือนางสาว จ. หรือไม่ ความจริงคงไม่ใช่เพราะเรามีได้สมมติคนที่ป็นรูปธรรมขึ้นมา บุคคลที่สมมตินี้สมมติเป็นนามธรรม ก็มีปัญหาต่อไปว่า เมื่อบุคคลที่สมมติเป็นนามธรรม เราจะรู้ได้อย่างไรว่าในพฤติการณ์เช่นนั้นบุคคลนั้นควรทำอย่างไร ใครจะเป็นผู้กำหนด โดยหลักปฏิบัติ ผู้ที่จะพิจารณาว่าบุคคลที่สมมตินี้จะทำอย่างไรคือศาลหรือผู้พิพากษา ซึ่งจะต้องพิเคราะห์ตามพฤติการณ์โดยอาศัยหลักเหตุผล (natural law) ว่าโดยภาพรวมทั้งหมดบุคคลที่สมมติควรทำอย่างไร<sup>5</sup>

## 2.2.2) ความรับผิด

หากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์จนเป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่าผู้ประกอบบรรณคดีตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อดำเนินกิจกรรมการประกอบบรรณคดีจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ตนจริง ศาลย่อมกำหนดความรับผิดแก่ผู้ประกอบบรรณคดีด้วยการให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหาย โดยศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนสถานใด เพียงใด ก็แล้วแต่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด<sup>6</sup>

ก) สถานใด หมายถึง การกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ศาลจะกำหนดด้วยวิธีการใดก็ได้แล้วแต่ว่าละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายประเภทใด เช่น การคืนทรัพย์ (ถ้าความเสียหายเป็นการเอาทรัพย์ของผู้อื่นไป) การใช้เงินทดแทน (ถ้าเอาทรัพย์ของผู้อื่นไปแล้วคืนไม่ได้) การให้ค่าซ่อมหรือการให้ค่าใช้จ่ายทดแทนความเสียหายอื่นใดที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย เป็นต้น

ข) เพียงใด หมายถึง การกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ศาลควรกำหนดให้มากน้อยเท่าใด

<sup>5</sup> ศันนัทภรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, พุทธศักราช 2550), หน้า 61-62.

<sup>6</sup> มาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ค) พฤติการณ์ คือ ตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่าเป็นเรื่องอะไร เป็นเอาทรัพย์สินเขาไป หรือเป็นการทำให้ทรัพย์สินเขาเสียหาย หรือเป็นการทำให้ตาย ทำให้บาดเจ็บ หรือทำให้เสียหายแก่อนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิอื่นๆ

ง) ความร้ายแรงแห่งละเมิด ตู่ว่าจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ หรือต่างฝ่ายต่างประมาท หรือเป็นกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิด เพราะถ้าเป็นกรณีที่จำเลยกระทำโดยจงใจ ศาลก็อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนมากกว่ากรณีประมาท หรือกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนผิดหรือประมาทด้วย ก็อาจไม่กำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เลยหรือให้น้อยลงตามสัดส่วนแล้วแต่ว่าใครมีส่วนผิดมากน้อยกว่ากันเพียงใด เป็นต้น<sup>7</sup>

ทั้งนี้ ค่าสินไหมทดแทนยังอาจแบ่งได้ตามประเภทของความเสียหายด้วย คือ

1) ความเสียหายที่ทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าสินไหมทดแทน  
ได้แก่<sup>8</sup>

1.1) ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง

1.2) ค่าขาดไร้อุปการะ

1.3) ค่าขาดแรงงาน

2) ความเสียหายที่ไม่ทำให้ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ค่าสินไหมทดแทน  
ได้แก่<sup>9</sup>

2.1) ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง

2.2) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างเจ็บป่วย

2.3) ค่าเสียความสามารถในการประกอบกิจการในเวลาอนาคต

<sup>7</sup> ศนันทกรณ (จำปี) โสคติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรไต้ (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, พุทธศักราช 2550), หน้า 256.

<sup>8</sup> สมศักดิ์ เขียมพลับใหญ่, คดีชำระประมาท, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, สิงหาคม 2551), หน้า 112.

<sup>9</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 130.



2.4) ค่าแรงงานในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก

2.5) ความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

3) ความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหาย ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน การเปลี่ยนทรัพย์สิน, ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน, และการใช้ราคาทรัพย์สินและค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สิน เป็นต้น

4) ความเสียหายต่อชื่อเสียง ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ การทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดีดังเดิม, การใช้ค่าเสียหายแทนการทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดีดังเดิม เป็นต้น

2.2.3) อายุความการใช้สิทธิเรียกร้อง

อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางศาลจะแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ 1 ปี และ 10 ปี โดยการนับระยะเวลาในแต่ละกรณีเริ่มนับไม่เหมือนกัน<sup>10</sup>

กรณีอายุความ 1 ปี จะเริ่มนับเมื่อเข้าเงื่อนไขสองประการ คือ

หนึ่ง – นับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิด และ

สอง – นับแต่ผู้เสียหายรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

กรณีอายุความ 10 ปี จะเริ่มนับตั้งแต่วันทำละเมิด

ส่วนที่จะใช้อายุความในกรณีใดก็ขึ้นอยู่กับว่าเงื่อนไขของกรณีใดเกิดขึ้นสำเร็จก่อนกัน

2.3 สรุปปัญหาที่เกิดจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางละเมิดกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<sup>10</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448

จากกรณีตัวอย่างของปัญหาสินค้าไม่ปลอดภัยที่แสดงไว้ในหัวข้อข้างต้น จะเห็นได้ว่า สินค้าที่ผู้ประกอบการผลิตขึ้นมานั้นมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะ เป็นการยากที่ผู้บริโภคจะสามารถตรวจพบว่าสินค้าใดไม่ปลอดภัย เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้โดยที่ไม่รู้มาก่อน อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย สุขภาพอนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เสียหายจะต้องฟ้องร้องคดีในมูลละเมิดเพื่อให้ผู้ที่ต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายจะต้องหาตัวผู้ต้องรับผิดเสียก่อนและยากยิ่งไปกว่านั้น ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้กระทำละเมิด ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการพิสูจน์ถึงความเสียหายว่าเกิดจากขั้นตอนใดในการผลิตก็กระทำได้ยาก และในเรื่องของค่าเสียหายนั้น ตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้เท่ากับความเสียหายที่ได้รับเท่านั้น

ดังนั้น พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงถูกบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเป็นมาตรการป้องกันการผลิต การนำเข้าหรือจำหน่ายสินค้าที่อันตราย และให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 3

### แนวทางการปรับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

#### 3.1 ความจำเป็นของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ก่อนที่จะมีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์เช่นพระราชบัญญัติฉบับนี้ การหากำหนดความรับผิดทางแพ่งแก่ผู้ทำให้เกิดความเสียหายเนื่องด้วยสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะอาศัยช่องทางของกฎหมายสัญญาและกฎหมายละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลัก แต่ด้วยเหตุที่หลักความสัมพันธ์ในทางสัญญา (Privity of Contract) กับหลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Fault Theory) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของความรับผิดทางสัญญาและทางละเมิดตามลำดับต่างมีข้อจำกัดด้านขอบเขตและเงื่อนไขการเอาผิดกับผู้ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยกับสินค้า กล่าวคือ ในทางสัญญา ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายคือผู้บริโภคที่เป็นคู่สัญญาซึ่งได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญา (การขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัย) ของฝ่ายผู้ประกอบการที่เป็นคู่สัญญาเท่านั้น หากเมื่อใดที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้บริโภคหรือความเสียหายเกินกว่าขอบเขตของสัญญา หรือผู้ทำให้เกิดความเสียหายมิใช่ผู้ประกอบการที่เป็นคู่สัญญา การเยียวยาความเสียหายทางสัญญาก็กระทำได้ยาก ส่วนความรับผิดทางละเมิดแม้จะไม่ถูกจำกัดด้วยขอบเขตเช่นว่า แต่เงื่อนไขการเอาผิดกับผู้ประกอบการที่กำหนดให้ผู้เสียหายเป็นฝ่ายต้องพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการได้สร้างภาระใหญ่ให้กับผู้เสียหายเพราะไม่อยู่ในฐานะที่จะหาพยานหลักฐานมานำสืบแสดงข้อเท็จจริงการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการให้ศาลทราบได้โดยง่าย ดังนั้น การกำหนดความรับผิดตามช่องทางของกฎหมายทั้งสองลักษณะจึงเหมาะสมเฉพาะกับสภาพข้อเท็จจริงของตลาดที่

- ปริมาณและความหลากหลายของสินค้าในตลาดยังไม่มาก

---

<sup>1</sup> สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, กรกฎาคม 2549), หน้า 7-9.

- ผู้ผลิตกับผู้ขายมักเป็นบุคคลคนๆ เดียวกัน และผู้ซื้อกับผู้ขายมีความสัมพันธ์ไม่สลับซับซ้อน
- สภาพการผลิตและการขายยังไม่ประกอบด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง
- เทคนิควิธีการตลาดของผู้ขายยังไม่หลากหลายนัก
- ผู้ซื้อสามารถเข้าใจกลไกหรือวิธีการใช้สินค้า และสามารถใช้เวลาว่างในการเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีขายในตลาดได้ไม่ยากนัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมมีพัฒนาการที่ทำให้สภาพตลาด การประกอบธุรกิจ และระดับเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงไปสู่

- ระบบอุตสาหกรรมใหญ่ที่มีการผลิตปริมาณมหาศาลเพื่อป้อนตลาดที่มีผู้บริโภคจำนวนมาก (Mass Production)
- ระบบห่วงโซ่อุปทานที่มีช่วงยาวและซับซ้อน ผู้ผลิตและผู้ขายสินค้ามีหลายลำดับชั้น และเกี่ยวเนื่องพึ่งพากันในระหว่างอุตสาหกรรมต่างๆ
- การใช้เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าอย่างมากทั้งในการผลิตและการขาย
- เทคนิควิธีการตลาดมีความหลากหลาย
- สภาพที่ผู้ซื้อยากจะเข้าใจหรือตรวจสอบคุณสมบัติของสินค้าได้

ทำให้หลักความรับผิดชอบทางสัญญาและหลักความรับผิดชอบทางละเมิด รวมถึงหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Let the Buyer Beware – Caveat Emptor) เริ่มขาดความเหมาะสมและเป็นธรรมมากขึ้น เพราะผู้ซื้อหรือผู้บริโภคขาดความรู้ความเข้าใจที่จะตัดสินใจเลือกซื้อหรือเลือกบริโภคอย่างประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเสียหายจากการบริโภคเพิ่มมากขึ้น และฝ่ายผู้เสียหายก็มีสิทธิฟ้องร้องเอาผิดเฉพาะกับบุคคลที่เป็นคู่สัญญาเท่านั้น (โดยมากคือผู้ขาย) ทำให้ในหลายกรณีผู้เสียหายไม่สามารถรับการเยียวยาความเสียหายทางสัญญาได้เต็มที่เนื่องจากผู้ขายอาจไม่มีความสามารถทางการเงินในการเยียวยาได้ ส่วนผู้ผลิตที่มักเป็นผู้มีความสามารถมากกว่าก็กลับไม่ได้เป็นคู่สัญญา และความเสียหายที่เรียกได้ก็ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะความเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาเท่านั้น หากความเสียหายส่วนใดไม่ได้เป็นผลโดยตรงมาจากการผิดสัญญาแล้ว ผู้เสียหายก็ไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายในส่วนนั้นได้ ส่วนในด้านของหลักความรับผิดชอบ

ทางละเมิด ก็เห็นได้ชัดว่า มีความเป็นไปได้สูงมากที่ผู้เสียหายจะไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงการผลิตหรือการขายที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ ซึ่งทำให้ไม่มีโอกาสได้รับการเยียวยาในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความความพยายามที่จะแสวงหาเหตุผลที่จะอธิบายว่าใครคือผู้ที่ควรต้องรับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีขายอยู่ในตลาด และช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาขาดใช้ที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป โดยอาศัยการอธิบายถึงหลักการที่ว่า การผลิตสินค้าสู่ตลาดย่อมเป็นการแสดงโดยปริยายว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยในการบริโภคตามที่พึงคาดหมายได้โดยปกติธรรมดา เมื่อมีความผิดปกติขึ้นโดยไม่สามารถคาดหมายได้จากการบริโภคตามปกติ ผู้ผลิตคือผู้อยู่ในฐานะที่ดีที่สุดที่จะหาคำตอบได้ว่าเหตุเกิดขึ้นจากอะไร (ภาระการพิสูจน์ถึงความปลอดภัย/ไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงควรอยู่ที่ผู้ผลิต) และหากไม่สามารถหาคำตอบที่เหมาะสมได้ ผู้ผลิตก็ควรจะเป็นผู้รับผิดชอบเยียวยาขาดใช้ความเสียหายให้กับผู้เสียหาย เนื่องจากสินค้าซึ่งเป็นเหตุของความเสียหายนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากกิจกรรมภายใต้ความรับผิดชอบของตน และจากความพยายามดังกล่าวจึงนำมาสู่การประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งแสดงความจำเป็นของการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ ไว้ดังนี้

“โดยที่สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับการที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยกระทำได้ยาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไปเพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าโดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบต่อความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัตินี้บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคสินค้าที่ตรวจพบยากว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย และการพิสูจน์เหตุแห่งความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตที่เป็นเรื่องยากลำบากแก่ผู้เสียหายอย่างยิ่ง ด้วยการนำหลักกำหนดความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) คือไม่ต้องพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยมาใช้ กับทั้งไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า และยังกำหนดค่าเสียหายให้เป็นธรรมมากขึ้นด้วย ซึ่งทำให้กฎหมายฉบับนี้กลายเป็นข้อข้อสำคัญที่ทำให้ระบบคุ้มครองผู้บริโภคและการพัฒนาภาพรวมการบริโภคของประเทศไทยเป็นห่วงโซ่ที่มีรูปร่างสมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น

### 3.2 การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

เมื่อบุคคลใดได้รับความเสียหายจากสินค้า พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เปิดช่องทางให้บุคคลนั้นมีโอกาสรับการเยียวยา ชดเชย และฟื้นฟูสิทธิที่ตนต้องเสียไปกลับคืนมาดังเดิม ผ่านกระบวนการทางศาล ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้เกิดการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผู้พิพากษา และเนื่องจากคดีดังกล่าวเป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งจัดเป็น “คดีผู้บริโภค” ประเภทหนึ่งด้วย<sup>2</sup> ดังนั้นกระบวนการดำเนินคดีจึงต้องอาศัยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อกำหนดวิธีการพิจารณาและการตัดสินคดีให้สอดคล้องและเป็นธรรมกับการดำเนินคดีข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจด้วย<sup>3</sup>

<sup>2</sup> มาตรา 3 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

<sup>3</sup> มาตรา 7 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

### 3.2.1 บุคคลผู้มีสิทธิฟ้องคดี

ผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เสียหาย และ กลุ่มผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน<sup>4</sup>

#### 1) กลุ่มของผู้เสียหาย

ผู้เสียหายในที่นี้ กฎหมายเปิดโอกาสไว้อย่างกว้างขวางให้กับบุคคลใดก็ตามที่ได้รับ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน (ยกเว้นต่อตัวสินค้าที่เป็นเหตุของความเสียหายนั่นเอง) จากการใช้สินค้า<sup>5</sup>

ยกตัวอย่างกรณีของความเสียหายจากการใช้สินค้ารถยนต์ บุคคลที่อาจตกเป็น ผู้เสียหาย ได้แก่

- ผู้ขับขีรถยนต์
- ผู้โดยสารรถยนต์
- บุคคลอื่นๆ ที่ได้รับความเสียหาย เช่น คนเดินถนน

ข้อสังเกต คือ ผู้เสียหายที่มีสิทธิฟ้องคดีในกรณีนี้ นอกจากตัวผู้ขับขี่และผู้โดยสารรถยนต์เองแล้ว ยังรวมไปถึงบุคคลอื่นๆ ซึ่งตัวบุคคลนั้นเองอาจอยู่ในสถานที่และเวลาที่เกิดความเสียหายด้วย เช่น คนเดินถนนหรือแม่ค้าหาบเร่ที่ถูกชน หรืออาจไม่ได้อยู่ด้วยในขณะที่เกิดความเสียหายก็ได้ แต่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายจากการนั้น เช่น เป็นเจ้าของอาคารที่รถยนต์พุ่งเข้าชน หรือเป็นเจ้าของรถกอล์ฟที่อยู่ภายในรถซึ่งระเบิดเสียหาย เป็นต้น

<sup>4</sup> มาตรา 6 และ 10 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

<sup>5</sup> มาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ในทางกลับกัน แม้จะเป็นผู้ซื้อ ผู้ครอบครอง หรือผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์ ในทางใดๆ แต่หากไม่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอื่นใดของตนในขณะที่ รถยนต์สร้างความเสียหาย บุคคลนั้นก็ไม่ได้ชื่อว่าเป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมายนี้ (แต่ยังอาจเรียกให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบตามกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายว่าด้วยสัญญาและละเมิด ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น)

## 2) กลุ่มของผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน

เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย กฎหมายได้บัญญัติรับหลักการที่รัฐให้สวัสดิการ ฟ้องคดีแทนผู้บริโภค โดยอนุญาตให้ผู้เสียหายไปฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายแทนตัวผู้เสียหายได้

### 2.1) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2.2) สมาคมซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

2.3) มูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

ทั้งนี้ ในการฟ้องคดีแทนดังกล่าว จะต้องนำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและ ดำเนินคดีแทนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาบังคับใช้โดยอนุโลมด้วย ซึ่ง ผู้วิจัยจะไม่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว เนื่องจากไม่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ สมมติฐานและการจัดทำข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แต่อย่างใด

ข้อสังเกตเพิ่มเติม คือ ในทางปฏิบัติการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิด ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นคดีที่ดำเนินไปภายใต้กระบวนการ พิจารณาตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ดังนั้น โจทก์ผู้ฟ้องคดีไม่ว่าเป็น ผู้เสียหาย หรือมีสิทธิฟ้องคดีแทน ควรศึกษาทำความเข้าใจระบบฟ้องคดีผู้บริโภคตามกฎหมาย ใหม่ให้เข้าใจเพื่อจะได้ประโยชน์จากกลไกใหม่ที่ครบถ้วนสมบูรณ์



### 3.2.2 บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย

ในระบบตลาดทั่วไป เมื่อผลิตสินค้าเพื่อวางตลาดจะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าไปสู่มือผู้บริโภคหลายช่วงหลายตอน ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ฯลฯ ซึ่งในแต่ละช่วงสามารถเป็นต้นเหตุที่ทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยจนก่อให้เกิดความเสียหายเมื่อสินค้าออกสู่ตลาดได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงได้กำหนดให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวที่รวมเรียกว่า “ผู้ประกอบการ” เป็นกลุ่มบุคคลที่อาจถูกฟ้องเป็นจำเลยและอาจต้องรับผิดชอบร่วมกันในความเสียหายที่เกิดขึ้น

ประเภทของผู้ประกอบการที่อาจต้องรับผิดชอบ ยกตัวอย่างในกรณีของสินค้ารถยนต์ที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดความเสียหาย คือ<sup>6</sup>

#### 1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างผลิต

ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมรถยนต์ ได้แก่ ผู้ประกอบรถยนต์และผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ซึ่งในส่วนของผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์จะรวมทั้งผู้ผลิตชิ้นส่วนสำหรับนำไปใช้ประกอบเป็นรถยนต์สำเร็จ (กฎหมายเรียกผู้ผลิตชิ้นส่วนประเภทนี้ว่า “ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า” ไม่ว่าผู้ผลิตชิ้นส่วนนั้นจะอยู่ใน Tier ใดก็ตาม) และผู้ผลิตชิ้นส่วนอะไหล่เพื่อการซ่อมแซม ตกแต่ง ปรับปรุงภายหลังจากที่รถยนต์ถูกขายในตลาดแล้ว

ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้ประกอบรถยนต์หรือผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ข้างต้นมิได้ทำกิจกรรมการผลิตเองโดยตรง แต่ว่าจ้างให้ผู้ผลิตรายอื่นเป็นผู้ประกอบหรือผลิตชิ้นส่วนแทนตน ผู้ประกอบการฝ่ายที่เป็นผู้ว่าจ้างนั้น กฎหมายให้เรียกว่า “ผู้ว่าจ้างผลิต” ส่วนผู้ประกอบการอีกฝ่ายเรียกว่า “ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต”

<sup>6</sup> มาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

โดยสรุปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบรถยนต์ ผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ซึ่งอาจอยู่ในฐานะของผู้ผลิตเองโดยตรง ผู้ว่าจ้างผลิต หรือผู้ผลิตตามคำสั่งก็ตาม ก็ล้วนแต่เป็นผู้ผลิตที่กฎหมายมุ่งกำหนดความรับผิดทั้งสิ้น จะมีส่วนต่างกันบ้างก็คือ ข้อยกเว้นความรับผิดหรือข้อต่อผู้ที่ถูกกฎหมายให้กับผู้ผลิตบางประเภทเป็นพิเศษ

## 2) ผู้นำเข้า

ผู้นำเข้าในที่นี้ เน้นที่ผู้นำเข้ารถยนต์ประกอบสำเร็จและชิ้นส่วนรถยนต์สำเร็จรูปหรือเกือบสำเร็จรูป (กระบวนการผลิตโดยส่วนใหญ่เสร็จสิ้นมาจากประเทศผู้ส่งออกแล้ว) เหตุผลเพราะ ในกรณีนี้ผู้ผลิตที่แท้จริงไม่ได้อยู่ในราชอาณาจักร ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ประกอบการที่นำสินค้าเข้ามาต้องรับผิดหากสินค้ามีความไม่ปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม หากผู้นำเข้านำรถยนต์หรือชิ้นส่วนรถยนต์เข้ามาในราชอาณาจักรแล้วมาผ่านกระบวนการผลิตอย่างมีนัยสำคัญต่ออีก ก็อาจเข้าข่ายเป็นผู้ผลิตได้

## 3) ผู้ขาย

ผู้ประกอบการที่ขายสินค้ารถยนต์ให้แก่ผู้บริโภค ได้แก่

- ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์/ชิ้นส่วนรถยนต์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Authorized and Unauthorized Dealer)
- เติ็นท์รถและร้านขายชิ้นส่วนรถยนต์เก่า (เชียงใหม่)
- คู้/ร้านซ่อมและตัดแปลงรถ, ร้านประดับยนต์, คาร์แคร์
- ร้านค้าส่ง, ร้านค้าปลีก/ห้างสรรพสินค้า

ผู้ประกอบการที่ขายสินค้ารถยนต์อาจรับสินค้ามาจากผู้ผลิตในประเทศ หรือนำเข้ามาจากต่างประเทศโดยตรงหรือผ่านผู้นำเข้า/ผู้กระจายสินค้า (Importer/Distributor) ของสินค้าที่ขายนั้นก็ได้ และนอกจากผู้ขายสินค้ารถยนต์แต่ละประเภทจะขายสินค้าให้กับผู้บริโภค

โดยตรงด้วยตนเองแล้ว ก็อาจขายสินค้าระหว่างกันสืบทอดเป็นทอดๆ จนถึงผู้ขายรายสุดท้ายที่เจอ กับผู้บริโภคก็ได้ แล้วแต่สภาพข้อเท็จจริงของตลาดสินค้ารถยนต์ในแต่ละช่วงเวลาและสถานที่

อนึ่ง เนื่องจากการ “ขาย” ตามนิยามในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีลักษณะกว้างขวางมาก<sup>7</sup> ดังนั้น นอกจากผู้ขายประเภทที่แสดงไว้ข้างต้นแล้ว หากผู้ประกอบการรายใด ประเภทใด ประกอบกิจการและทำกิจกรรมเกี่ยวกับสินค้ารถยนต์ที่เข้าลักษณะของการขายตามบทนิยามเช่นว่า ก็อาจเข้าข่ายเป็นผู้ขายสินค้ารถยนต์ได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เฉพาะผู้ขายที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้เท่านั้น จึงจะเป็นผู้ขายที่กฎหมายมุ่งให้รับผิด

4) ผู้ใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย หรือข้อความที่แสดงว่าตนเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างผลิต หรือผู้นำเข้า

ผู้ประกอบการประเภทสุดท้ายนี้มีความแตกต่างจากผู้ประกอบการสามประเภทแรกตรงที่ว่า ผู้ประกอบการสามประเภทแรกล้วนถูกจัดแบ่งตามลักษณะกิจกรรมทางธุรกิจที่ทำอยู่ในห่วงโซ่อุปทาน คือ กิจกรรมการผลิต การนำเข้า และการขาย แต่ผู้ประกอบการประเภทสุดท้ายกลับไม่ได้ถูกจัดแบ่งด้วยเกณฑ์เช่นว่า แต่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ต้องรับผิดด้วยลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารของตนต่อสังคม ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ การใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย หรือข้อความที่แสดงให้ผู้บริโภคและสังคมเข้าใจว่าตนเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างผลิต หรือผู้นำเข้า ซึ่งผู้ประกอบการประเภทนี้อาจเป็นผู้ประกอบการรายเดียวกับผู้ประกอบการประเภทใดประเภทหนึ่งในสามประเภทแรกก็ได้ที่พยายามใช้สัญลักษณ์หรือข้อความบางอย่างเพื่อสื่อให้ผู้บริโภคทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้าว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากตน หรือตนเป็นผู้รับผิดชอบสินค้านั้นในฐานะผู้ออกแบบหรือผู้ผลิต

กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประกอบการที่ใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย หรือข้อความที่แสดงว่าตนเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างผลิต หรือผู้นำเข้าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

<sup>7</sup> มาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ต้องรับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายจากสินค้านั้นไม่ว่าผู้ประกอบการที่ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมาย หรือข้อความเช่นว่า จะเป็นผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายในการใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมาย หรือข้อความนั้นหรือไม่ก็ตาม

อนึ่ง สาเหตุที่ผู้ประกอบการประเภทนี้ต้องร่วมรับผิดชอบด้วยก็เพราะว่าผู้ที่แสดงตนเป็นผู้ผลิตหรือผู้ออกแบบ (ไม่ว่าในความเป็นจริงจะได้ผลิตหรือออกแบบด้วยตนเองหรือไม่ก็ตาม) เป็นผู้มีส่วนทำให้เกิดความเสียหายด้วยการสื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าสินค้าที่จะซื้อหรือบริโภคเป็นสินค้าที่สามารถเชื่อถือหรือไว้วางใจได้ในระดับหนึ่ง เพราะการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิตหรือผู้ออกแบบของสินค้าทำให้ผู้บริโภคทราบว่าสินค้านั้นมีที่มาจากแหล่งใดและมีใครเป็นผู้รับชอบ ซึ่งหากแหล่งที่มาของสินค้านั้นเป็นที่รู้จักหรือน่าเชื่อถือในสายตาของผู้บริโภค การตัดสินใจซื้อหรือบริโภคก็ย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย (ตัวอย่างที่ชัดเจนคือกรณีการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย) หรืออย่างน้อยที่สุด แม้ว่าแหล่งที่มาบางแหล่งจะไม่ใช่ที่รู้จัก แต่การที่ผู้บริโภคทราบว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบสินค้า ก็ทำให้เกิดความสบายใจขึ้นชั้นหนึ่งว่าจะมีผู้รับผิดชอบหากสินค้าไม่ปลอดภัยและก่อความเสียหายขึ้น ฉะนั้น การแสดงออกถึงความเป็นผู้ผลิตหรือผู้ออกแบบโดยอาศัยชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมาย เครื่องหมายการค้า หรือข้อความใดๆ ก็ตามย่อมมีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคที่จะซื้อหรือบริโภคสินค้า ซึ่งหากสินค้ามีความไม่ปลอดภัยอยู่จริง บุคคลที่แสดงออกต่อผู้บริโภคในลักษณะดังกล่าวก็ต้องรับผิดชอบเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเป็นผู้ชักนำให้ผู้บริโภคพบเจอกับความไม่ปลอดภัย และยังเป็นทั้งผู้มีส่วนคัดกรองคุณภาพสินค้าด้วย (กรณีที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้ออกแบบจริง)

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ประการที่หนึ่ง - แม้กฎหมายจะบัญญัติให้ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการที่สินค้าไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดความเสียหายต้องร่วมกันรับผิดชอบในความเสียหายนั้น<sup>8</sup> แต่เมื่อ

<sup>8</sup> มาตรา 5 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

พิจารณาจากเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายและบทนิยามคำว่า “ผู้ประกอบการ” ในมาตรา 4 ทำให้ทราบว่า ผู้ประกอบการที่กฎหมายประสงค์ให้รับผิดชอบต่อความเสียหาย (ทั้งการป้องกันและการแก้ไขเยียวยา) อย่างแท้จริงคือ ผู้ผลิต เพราะเป็นผู้ประกอบการที่มีส่วนต่อความปลอดภัยของสินค้ามากที่สุด ตั้งแต่ขั้นการออกแบบ การผลิต ไปจนถึงกระบวนการกระจายสินค้าสู่ผู้ขายหรือตัวแทนจำหน่ายต่างๆ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้านั้นดีกว่าบุคคลอื่นในสังคมด้วย ซึ่งความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่มีสาเหตุมาจากความบกพร่องในการออกแบบ การผลิต และการให้คำเตือนหรือข้อมูลในการใช้สินค้า จะลดลงได้มากหากผู้ผลิตรับผิดชอบต่อกิจกรรมของตนอย่างเคร่งครัดและพยายามอย่างมีจริยธรรมเพื่อป้องกันการเกิดความเสียหาย แต่หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า สินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดมีความไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตนั่นเองที่มีความเป็นไปได้สูงสุดว่าจะเป็นผู้ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยนั้นขึ้น

ส่วนผู้นำเข้าและผู้ขาย แม้จะมีส่วนต่อการปล่อยให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ตลาด แต่โดยทั่วไปก็มิได้อยู่ในฐานะที่จะป้องกันหรือแก้ไขความเสียหายได้ดีเท่ากับผู้ผลิต กรณีที่ผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบก็คือเมื่อผู้ผลิตที่แท้จริงไม่ได้อยู่ในราชอาณาจักร เมื่อกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองผู้บริโภคและสังคมจึงต้องกำหนดให้ผู้นำเข้ารับผิดชอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับกรณีของผู้ขายที่กฎหมายกำหนดให้รับผิดชอบเฉพาะเมื่อไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้แล้วแต่กรณี (กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของเยอรมันได้กำหนดให้ผู้ขนส่งสินค้าในทางธุรกิจต้องรับผิดชอบเดียวกับผู้ผลิต แต่จะเป็นเช่นนั้นก็เฉพาะกรณีที่ผู้ขนส่งไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือบุคคลที่นำสินค้ามาส่งมอบให้กับตนได้)

ประการที่สอง – ผู้ประกอบการเกี่ยวกับรถยนต์บางรายอาจมีหลายฐานะตามกิจกรรมที่ทำในห่วงโซ่อุปทานและตามที่กฎหมายกำหนด เช่น อาจเป็นทั้งผู้นำเข้าและผู้ขาย หรืออาจเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ขายในคราวเดียวกัน และอาจเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้แสดงตนด้วยเครื่องหมายการค้าว่าเป็นผู้ผลิตด้วย แต่เนื่องจากรายการประเภทผู้ประกอบการตามกฎหมายนี้มีลักษณะเป็น Positive List คือ กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องเข้าข่ายเป็นผู้ประกอบการตามมาตรา 4 จึงจะต้องรับผิดชอบเมื่อสินค้าไม่ปลอดภัย และเนื่องจากบทนิยามคำว่า “ผู้ประกอบการ” ในมาตราดังกล่าวมีลักษณะเป็นรายการแสดงประเภทของผู้ประกอบการ ซึ่งมีทั้งหมดสี่ประเภทด้วยกัน ไม่ใช่รายการแสดงคุณสมบัติของผู้ประกอบการที่อาจต้องรับผิด ว่าต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนทั้งสี่ประการหรือต้องเข้าข่ายเป็นผู้ประกอบการครบถ้วนทั้งสี่ประเภทก่อนจึงจะเป็น

ผู้ประกอบการตามกฎหมายนี้ได้ ดังนั้น ในแต่ละกรณี ผู้ประกอบการเกี่ยวกับรถยนต์ที่ประกอบกิจการเข้าข่ายเป็นผู้ประกอบการประเภทใดประเภทหนึ่งในสี่ประเภท ก็สามารถตกเป็นจำเลยที่อาจต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ได้แล้ว หรือหากในตอนต้นถูกเข้าใจว่ามีหลายฐานะหรือเข้าข่ายเป็นผู้ประกอบการมากกว่าหนึ่งประเภท เช่น เป็นทั้งผู้นำเข้าและผู้ขาย แต่ภายหลังข้อเท็จจริงปรากฏชัดว่า ไม่มีได้มีหลายฐานะ คือ ไม่ได้เป็นผู้นำเข้าด้วย เช่นนี้ ก็ไม่ทำให้ผู้ประกอบการรายนั้นหลุดจากความเป็นผู้ประกอบการตามกฎหมายได้ เพราะยังคงมีฐานะเป็นผู้ขายอยู่ ซึ่งจะหลุดพ้นความรับผิดชอบได้ก็เฉพาะเมื่อสามารถระบุตัวผู้นำเข้าที่แท้จริงได้เท่านั้น หรือหากทำไม่ได้ ก็จะต้องแสดงว่าตนมีข้อต่อสู้ตามกฎหมายที่จะไม่ต้องรับผิดชอบ

ประการที่สาม - ผู้ประกอบการเกี่ยวกับรถยนต์ที่หลุดพ้นความรับผิดชอบตามกฎหมายนี้(หรือแม้แต่ที่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้แล้ว) ยังมีโอกาสถูกฟ้องให้รับผิดชอบตามกฎหมายอื่นได้อีก เช่น ผู้ขายสินค้ารถยนต์ที่สามารถระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ (หรือที่ระบุไม่ได้ก็ตาม) ยังอาจถูกผู้ซื้อ ผู้บริโภค หรือผู้ได้รับความเสียหาย ฟ้องตามฐานของกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาและละเมิดทั่วไปได้ เพราะกฎหมายไม่ได้จำกัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายหรือฟ้องผู้ประกอบการตามกฎหมายอื่น<sup>9</sup> หรือแม้กระทั่ง หากมีข้อเท็จจริงที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถฟ้องผู้ขายตามฐานกฎหมายอย่างอื่นได้อีก เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า ผู้ขายก็ยังสามารถฟ้องผู้ซื้อตามกฎหมายนั้นๆ เพิ่มเติมได้ ซึ่งการดำเนินคดี ไม่ว่าจะตามฐานของกฎหมายใดก็ตาม หากเป็นข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการธุรกิจอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการแล้ว ก็ตกอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ทั้งสิ้น ซึ่งแม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะ เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ แต่ก็มีเนื้อหาเชิงสารบัญญัติอยู่ด้วย ทำให้กลายเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความที่ครอบคลุมการพิจารณาคดีผู้บริโภคหลายรูปแบบและเสริมเนื้อหาของกฎหมายที่เป็นฐานในการฟ้องร้องให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่พิพาทมากขึ้นด้วย (ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้โดยตรงจากตัวพระราชบัญญัติและจากเอกสารวิชาการที่อธิบายเนื้อหาพระราชบัญญัติ) ดังนั้น ในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการและผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายที่เกี่ยวข้อง จึงควรศึกษาทำความเข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายใหม่เหล่านี้ให้ครบถ้วน

<sup>9</sup> มาตรา 14 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

### 3.2.3 เงื่อนไขความรับผิด

เมื่อผู้เสียหายเป็นโจทก์นำคดีขึ้นสู่ศาลโดยฟ้องผู้ประกอบการเป็นจำเลยตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ประกอบกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ศาลจะทำการไต่ถามคดีให้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันก่อน<sup>10</sup> แต่หากไม่สำเร็จ ศาลจะกำหนดประเด็นข้อพิพาทและภาระการพิสูจน์ของคู่ความแต่ละฝ่ายให้แน่ชัดและแจ้งให้คู่ความทราบเพื่อนำพยานหลักฐานเข้าสืบตามประเด็นที่ศาลกำหนดไว้<sup>11</sup> ซึ่งศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานจากทั้งฝั่งผู้เสียหาย ผู้ประกอบการ และที่ศาลแสวงหามาเอง (ถ้ามี)<sup>12</sup> จนกระทั่งข้อเท็จจริงทั้งหลายในคดีเป็นที่ยุติ จากนั้นจึงปรับข้อเท็จจริงดังกล่าวเข้ากับข้อกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขความรับผิดของผู้ประกอบการเพื่อทำคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีว่าผู้ประกอบการต้องรับผิดหรือมีหน้าที่จัดการกับความเสียหายหรือไม่ อย่างไร โดยหากข้อเท็จจริงในคดีสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด (เสมือนหนึ่งกฎหมายที่มีรอยหยักฟันปลาตรงกับลิ้นคอกของประตู) ก็มีผลให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายและอาจมีหน้าที่อื่นๆ ตามคำพิพากษาดังกล่าว

ฉะนั้น ข้อกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขความรับผิดของผู้ประกอบการ จึงเป็นประตูที่นำไปสู่ผลสุดท้ายของคดี ซึ่งเมื่อพิจารณาจากขั้นตอนนำสืบพยานหลักฐานและภาระการพิสูจน์ตั้งแต่ต้นจนจบคดี จะเห็นประตูบานสำคัญอยู่สองบาน คือ หนึ่ง ภาระการพิสูจน์ตามข้อกล่าวอ้างของผู้เสียหาย และ สอง ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการ ซึ่งมีรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์สมมติฐานและการจัดทำข้อเสนอแนะดังนี้

<sup>10</sup> มาตรา 25 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

<sup>11</sup> มาตรา 26 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

มาตรา 32 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

<sup>12</sup> มาตรา 33 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

### 3.2.3.1 ภาระการพิสูจน์ตามข้อกล่าวอ้างของผู้เสียหาย

มาตรา 6 บัญญัติว่า “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๕ ผู้เสียหาย หรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา ๑๐ ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด”

มาตรานี้เป็นประตูลำดับแรกที่จะนำไปสู่ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ เพราะบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ.....ผู้เสียหายหรือ.....ต้องพิสูจน์ว่า.....” และเมื่อกฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายเป็นผู้ไขประตู เงื่อนไขนี้จึงเป็นด่านแรกของการพิจารณาคดี เพราะหากผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างตามที่กฎหมายกำหนดได้ ซึ่งเปรียบเหมือนการใช้กุญแจไม่ถูกดอก ศาลก็ไม่สามารถตัดสินให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาโดยผู้ประกอบการได้ และที่จริงก็ไม่มีเหตุผลที่จะทำเช่นนั้นด้วย เพราะกุญแจดอกที่ถูกต้องคือข้อเท็จจริงสองประเด็นสำคัญที่แสดงว่า ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าจริง ทั้งไม่ได้มีส่วนเป็นเหตุของความเสียหายด้วย จึงชอบแล้วที่จะได้รับค่าเสียหายต่างๆ จากผู้ประกอบการ แต่หากไม่ปรากฏว่ามีความเสียหาย หรือมีแต่ก็เกิดเพราะตนเองเป็นสำคัญ ก็ไม่มีเหตุอะไรที่จะให้ศาลกำหนดความรับผิดชอบแก่บุคคลอื่น คือจำเลย ได้

แนวทางการพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างของผู้เสียหายในกรณีความเสียหายเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ

#### ก) ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ

ยกตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์ ความเสียหายจากการใช้สินค้า ได้แก่ ผู้ขับกระแทกเข้ากับพวงมาลัยขับเคลื่นขณะที่รถยนต์ชนกับวัตถุอื่น, แรงระเบิดจากถังเชื้อเพลิงเข้าปะทะกับผู้โดยสารและเกิดไฟไหม้ทรัพย์สินภายในรถยนต์ขณะรถประสบอุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งความเสียหายทั้งสองลักษณะล้วนแต่สัมพันธ์กับการใช้งานรถยนต์เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสิ้น ไม่ว่าจะใช้เป็นยานพาหนะ เป็นที่อยู่อาศัย หรือใช้เพื่อการกีฬาและความบันเทิงก็ตาม โดยอาศัยคุณสมบัติพื้นฐานของรถยนต์ เช่น ความสามารถในการเคลื่อนที่ด้วยความเร็วสูง,



ประกอบด้วยกลไกต่างๆ ที่ทำให้ขึ้นส่วนของรถยนต์ทำงาน, บรรทุกเชื้อเพลิง ฯลฯ เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความเป็นไปได้ให้กับลักษณะการใช้งานของรถยนต์ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ก็ล้วนมีส่วนต่อการเกิดความเสียหายด้วย เช่น รถยนต์ที่เคลื่อนที่มาด้วยความเร็วสูงก็ให้เกิดความเสียหายได้รุนแรงเมื่อเกิดการชนหรือหยุดรถกะทันหัน, กลไกที่ผิดปกติทำให้ผู้ขับเหยียบเบรกแล้วแต่รถไม่ยอมหยุด หรือกลับกัน ผู้ขับไม่ได้เหยียบคันเร่งแต่รถกลับเคลื่อนที่ไปเองด้วยความเร็วสูงจนรถยนต์พุ่งเข้าชนวัตถุอื่น เป็นต้น เหล่านี้คือบริบททางข้อเท็จจริงพื้นฐานของสภาพการเกิดความเสียหายจากสินค้ารถยนต์ที่ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นตามรายละเอียดเรื่องราวของผู้เสียหายในแต่ละกรณีโดยประกอบกับบริบททางข้อเท็จจริงอื่นๆ เช่น รูปพรรณสัณฐาน ยี่ห้อ ชื่อรุ่น และเอกลักษณ์อื่นๆ ของรถยนต์ รวมถึงรายละเอียดเกี่ยวกับตัวบุคคล สถานที่ เวลา และลำดับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความเสียหาย รวมถึงอธิบายผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพอนามัย หรือทรัพย์สินของตนให้ชัดเจนด้วย เพื่อแสดงให้เกิดข้อเท็จจริงในคดีว่ามีความเสียหายจากสินค้ารถยนต์ของผู้ประกอบการเกิดขึ้นกับผู้เสียหายจริง

แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติให้ผู้เสียหายให้ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ (ตามแนวทางที่แสดงไว้ข้างต้น) แต่:

- ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด เพราะโดยสภาพของตลาดและโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อนอย่างในปัจจุบัน กว่าที่สินค้าจะมาถึงมือของผู้บริโภค ต้องผ่านกระบวนการต่างๆ จากผู้ประกอบการหลายราย เช่น ผู้ผลิตวัตถุดิบ, ผู้ผลิตชิ้นส่วน, ผู้ประกอบสินค้า, ผู้ว่าจ้างผลิต, ผู้ขนส่ง, ผู้กระจายสินค้า, ผู้ค้าส่ง, ผู้ค้าปลีก, ผู้ให้บริการหลังการขาย ฯลฯ ฉะนั้น สินค้าหลายประเภทจึงมีการเดินทาง (Journey) ในกระแสทางการค้า (Commercial Stream) ที่ยาวนาน ซึ่งในแต่ละช่วงของกระแสก็ล้วนแต่มีโอกาสทำให้สินค้าเกิดความไม่ปลอดภัยได้ทั้งสิ้น แต่กลับเป็นการยากยิ่งสำหรับผู้บริโภคที่จะระบุลงไปได้ว่า ความไม่ปลอดภัยนั้นเกิดขึ้นในช่วงใดหรือจากผู้ประกอบการใดโดยเฉพาะ หรือเกิดจากเหตุที่ผสมผสานกันจากผู้ประกอบการใดบ้าง ดังนั้น จึงเหมาะสมและเป็นธรรมมากกว่าที่จะไม่ต้องให้ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายระบุเหตุของความเสียหายว่ามาจากผู้ประกอบการผู้ใด ตัวอย่างในกรณีของสินค้ารถยนต์ที่พบเห็นได้ชัด คือ สินค้าชิ้นส่วนรถยนต์หรืออะไหล่ใช้แล้ว เพราะอะไหล่ใช้แล้วเป็นที่ต้องการมากในตลาดรถยนต์ เนื่องจากมีราคาถูก ทำให้เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยน หมุนเวียนอยู่ในตลาดตลอดเวลา เกิดการถ่ายโอนกันไประหว่างผู้บริโภค, คู่ซ่อมรถ, เชียงกง, เต็นท์รถ ฯลฯ จนเมื่อเวลาผ่านไป ก็เป็นการยากที่ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายจะแสดงต่อศาลว่า สินค้าอะไหล่ชิ้นนั้นมีที่มาที่ไปอย่างไรและความเสียหายเกิดขึ้นจากผู้ประกอบการรายใด (บ้าง)

- ไม่ได้กำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยหรือไม่อย่างไร ทำให้ในภาพรวมเป็นการพิสูจน์เฉพาะลักษณะทางข้อเท็จจริงของความเสียหาย และลักษณะการใช้งานรถยนต์ โดยไม่ต้องพิสูจน์สาเหตุทางเทคนิคของความเสียหายในส่วนของตัวสินค้า ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพียงแต่กฎหมายโยนภาระดังกล่าวไปให้กับผู้ประกอบการ เพราะผู้ประกอบการอยู่ในฐานะที่เหมาะสมที่สุดที่จะเป็นผู้นำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้านั้นปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งตามกฎหมายนี้ หากผู้ประกอบการพิสูจน์ไม่ได้ว่าตัวสินค้านั้นปลอดภัยอย่างแท้จริง ก็มีแนวโน้มที่ผู้ประกอบการจะถูกตัดสินให้รับผิดชอบ (รายละเอียดภาระการพิสูจน์ในประเด็นความไม่ปลอดภัยของสินค้าจะถูกกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อ “ภาระการพิสูจน์ข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการ”) และเมื่อผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์กระทั่งความไม่ปลอดภัยของสินค้า ก็ยิ่งไม่มีเหตุผลที่ต้องพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ซึ่งพิสูจน์ยากกว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ผู้เสียหายจะไม่มีภาระการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าและความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการดังที่กล่าวมา แต่ผู้วิจัยเชื่อว่า ในทางปฏิบัติ หากผู้เสียหายหรือทนายของผู้เสียหายมีข้อมูลอยู่ในครอบครองเพียงพอ ก็คงพยายามแสดงข้อเท็จจริงเหล่านี้ต่อศาลให้มากที่สุด ถึงจะไม่มีผลต่อการบรรลุมติภาระการพิสูจน์ของตน แต่ก็อาจช่วยเสริมให้ข้อกล่าวอ้างของฝ่ายตนมีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น มิเช่นนั้นก็อาจมีผลต่อดุลยพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าเสียหายเชิงลงโทษ

อนึ่ง เนื่องจากความเสียหายในเรื่องนี้ หมายถึงเฉพาะความเสียหายทางละเมิด ซึ่งได้แก่ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย และทรัพย์สินโดยทั่วไปของผู้เสียหาย จึงไม่รวมถึงความเสียหายทางสัญญา ดังนั้น ในกรณีความเสียหายจากสินค้ารถยนต์ ผู้เสียหายจึงอธิบายข้อเท็จจริงเพียงพอที่กล่าวไว้ข้างต้นก็พอ ไม่จำเป็นต้องอธิบายข้อเท็จจริงในทางสัญญา เช่น คุณภาพของรถยนต์ไม่เป็นไปตามที่โฆษณาหรือที่รับประกันไว้ (แต่หากข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลยพินิจของศาลในประเด็นอื่น เช่น การกำหนดค่าเสียหาย ก็อาจแสดงไว้ด้วยก็ได้) อย่างไรก็ตาม หากผู้เสียหายประสงค์จะเอาผิดทางสัญญากับผู้ประกอบการเกี่ยวกับรถยนต์ เช่น เรียกร้องค่าเสียหายจากการผิดสัญญา ด้วยเหตุผลว่าตัวรถยนต์มีความไม่ปลอดภัยขาดคุณสมบัติอย่างที่ตกลงไว้หรือควรคาดหมายได้ตามสัญญา ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนสินค้าใหม่หรือการจ่ายเงินเป็นค่าเสียหายแทนตัวสินค้าก็ได้ (ความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ทางละเมิดและทางสัญญานี้เองที่เป็นเหตุให้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต้องบัญญัติในมาตรา 4 ให้ความเสียหายต่อทรัพย์สินตาม

กฎหมายนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเอง เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องพิพาทกันทางสัญญา มิใช่ละเมิด)

ข) การใช้หรือเก็บรักษาสินค้าเป็นไปตามปกติธรรมดา

เมื่อพิจารณากฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (Directive-1985) และกฎหมายภายในของประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ซึ่งล้วนเป็นกฎหมายต้นแบบของประเทศไทย พบว่า มีการกำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัยและความเสียหายเกิดจากความไม่ปลอดภัยนั้น ซึ่งเหมือนกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ตรงที่ ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นกับตน แต่เนื่องจากกฎหมายไทยไม่ประสงค์จะให้ผู้เสียหายเป็นฝ่ายนำสืบความไม่ปลอดภัยของสินค้า จึงไม่ได้บัญญัติให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า เป็นประเด็นหลักที่สำคัญที่สุดในกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ เพราะที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดใดๆ ตามกฎหมายนี้ ก็ด้วยเพราะเกิดความไม่ปลอดภัยกับสินค้าของตนเท่านั้น มิใช่เพราะเหตุอื่น ดังนั้น ในการที่ผู้เสียหายนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อขอให้ศาลตัดสินกำหนดความรับผิดแก่ผู้ประกอบการ คำกล่าวอ้างของผู้เสียหายก็ควรแสดงให้เห็นด้วยว่า เกิดมีความไม่ปลอดภัยของสินค้าขึ้นจริง มิใช่แสดงเพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากสินค้า ซึ่งไม่เพียงพอที่จะเอาผิดกับผู้ประกอบการตามเหตุผลของกฎหมายนี้ได้ แต่เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้เลือกที่จะยกเว้นหน้าที่การพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยให้กับผู้เสียหาย จึงได้กำหนดภาระการพิสูจน์อีกอย่างหนึ่งให้ผู้เสียหายนำสืบแทน คือ ผู้เสียหายต้องนำสืบว่า การใช้หรือเก็บรักษาสินค้าเป็นไปตามปกติธรรมดา ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เหตุผลสำคัญประการแรกที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงนี้ คือ เพื่อให้เห็นความเป็นไปได้ที่ความเสียหายจะเกิดจากฝั่งของผู้ประกอบการ เพราะในหลักทางละเมิดทั่วไป สาเหตุของความเสียหายมักมาจากสองฝ่ายหลักๆ คือ ฝ่ายจำเลยและ/หรือฝ่ายโจทก์ ซึ่งต่างมีโอกาสเป็นต้นเหตุของความเสียหายได้พอๆ กัน แต่หลักการทางละเมิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นรองรับที่ต่างออกไป เพราะมองว่า จำเลย คือผู้ประกอบการ เป็นฝ่ายที่มีส่วนต่อความเสียหาย (Contribution to Harm) มากกว่าบุคคลอื่นในสังคม รวมถึงโจทก์ที่เป็นผู้เสียหายด้วย ฉะนั้น หากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ได้ว่า การใช้หรือเก็บรักษาสินค้าเป็นไปตามปกติธรรมดา ก็ย่อมเป็นการตัดความเป็นไปได้ที่

กิจกรรมของฝ่ายใจท์ก็จะเป็นเหตุของความเสียหาย และทำให้ความน่าจะเป็นที่ความเสียหายจะเป็นผลมาจากกิจกรรมของฝ่ายผู้ประกอบการมีมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้คดีมีมูลชัดเจนขึ้นด้วย (เพราะแทนที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์โดยตรงว่าความเสียหายเกิดจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า ก็ใช้วิธีพิสูจน์กลับกันว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากการใช้หรือการเก็บรักษา ฉะนั้น แม้จะไม่ถึงกับสรุปเป็นข้อสันนิษฐานทางกฎหมายได้ว่า สินค้าของผู้ประกอบการมีความไม่ปลอดภัย แต่ก็ทำให้พอเห็นแนวโน้มได้ว่า ผู้ประกอบการอาจเป็นผู้ต้องรับผิดชอบกับเรื่องที่เกิดขึ้น) ด้วยเหตุนี้ ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ ก็มีเหตุผลโดยชอบที่จะเรียกให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตน

เหตุผลประการที่สองคือ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้บริโภค และข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้เสียหายใช้สินค้าผิดไปจากวิธีการปกติธรรมดาอย่างที่จะเป็นจนเกิดความเสียหายขึ้น แสดงว่าความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้เสียหายเอง จึงไม่ใช่เรื่องที่จะให้บุคคลอื่น เช่น ผู้ประกอบการ มารับผิดชอบความเสียหาย ดังนั้น กฎหมายจึงให้ผู้เสียหายรับหน้าที่นำสืบการใช้งานตามปกติของตน เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์และความชอบธรรมที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย มิเช่นนั้น อาจไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการได้ และเนื่องจากข้อเท็จจริงประเด็นนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในความรับรู้ของผู้เสียหายเอง เพราะผู้เสียหายย่อมต้องรู้ว่าตนใช้สินค้าอย่างไร จึงไม่ใช่เรื่องยากจนเกินไปที่จะให้ผู้เสียหายนำสืบข้อเท็จจริงและแสดงผลเพื่อพิสูจน์ว่าตนใช้หรือเก็บรักษาสินค้านั้นตามปกติธรรมดา

อนึ่ง ปัญหาที่ยังคงมีว่า คำว่า “ตามปกติธรรมดา” หมายถึงอย่างไร\* ยกตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์ การที่ผู้บริโภคนำรถยนต์ที่ซื้อมาไปดัดแปลงส่วนต่างๆ เช่น ตัวถัง, แชนซีส์, ระบบไอเสีย, ระบบไฟฟ้า, ระบบขับเคลื่อน, ระบบเครื่องยนต์ ฯลฯ เพื่อให้เกิดความสวยงามหรือมี

---

\* ศาสตราจารย์สุชม ศุภนิติย์ ให้ความเห็นว่า การพิสูจน์ในประเด็นนี้เป็นเรื่องข้อเท็จจริง ซึ่งต้องอาศัยหลักฐานที่ชัดเจน บางกรณีหลักฐานจากสินค้าเองอาจแสดงให้เห็นได้ว่าการใช้ผิดปกติ การพิสูจน์ก็ทำได้ไม่ยาก แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเป็นสินค้าประเภทใช้ไปสิ้นไปไม่เหลือหลักฐานแสดงว่าใช้ตามปกติหรือไม่ การพิสูจน์ว่าได้ใช้ตามธรรมดาก็ไม่ถนัดนัก (กรณีหลังนี้รวบรวมถึงสินค้าที่ไม่หมดไปกับการใช้แต่มีสภาพที่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือถูกทำลายเพราะความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น สภาพของรถยนต์ที่พังเสียหายเมื่อเกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งทำให้ยากต่อการพิสูจน์เช่นกัน – ผู้วิจัย)

สมรรถนะดีขึ้น จะได้ตอบสนองลักษณะการใช้งานเฉพาะของผู้บริโภคได้ หรือการที่ผู้บริโภคนำรถยนต์ไปติดถังก๊าซหุงต้มเพื่อจ่ายเชื้อเพลิงแทนถังน้ำมันในช่วงที่ราคาน้ำมันขึ้นสูง ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบเชื้อเพลิงและระบบไฟฟ้าภายในรถยนต์ เช่นนี้จะถือว่าเป็นการใช้สินค้าที่ปกติ/ผิดปกติหรือไม่ ในเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ในหลายกรณี ไม่เป็นการยากที่จะทราบว่า การใช้สินค้าโดยผู้บริโภคเป็นการใช้งานตามปกติหรือไม่ เช่น ผู้บริโภคขับที่รถยนต์ขี้อวดเฉวียนกวัดแกว่งด้วยความคึกคะนอง เป็นต้น เพราะกรณีเหล่านี้ เพียงได้ทราบว่าพฤติกรรมการใช้งานของผู้บริโภคเป็นอย่างไร ก็สามารถบอกได้ทันทีว่าเป็นเรื่องปกติหรือไม่ แต่ในอีกหลายกรณี การจะตัดสินว่า การใช้สินค้าเป็นไปตามปกติหรือไม่ ไม่สามารถทำได้ด้วยเพียงการพิสูจน์การกระทำของผู้บริโภค แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องนำบริบททุกอย่างทุกประการที่เกี่ยวข้องอยู่ในขณะที่เกิดการใช้สินค้า เช่น ความนิยมของผู้บริโภคโดยทั่วไป, กิจกรรมการตลาดของผู้ประกอบการ, สภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ ฯลฯ เข้ามาพิจารณาร่วมด้วยอย่างครบถ้วน เช่นในตัวอย่างของการดัดแปลงรถยนต์ที่แสดงไว้ข้างต้น หากการดัดแปลงรถยนต์ให้มีสมรรถนะดีขึ้นเพื่อนำไปแข่งกับรถคันอื่น เป็นการดัดแปลงรถยนต์รุ่นที่ผู้ผลิตเองก็สนับสนุนส่งเสริมเพื่อประโยชน์ทางการตลาดให้นำเข้าประชันความเร็วในสนามที่จัดไว้ให้ ซึ่งเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมมากในหมู่ผู้รักความเร็ว การใช้งานลักษณะดังกล่าว ก็ไม่ควรเรียกว่าผิดปกติ ดังนั้น ในทางปฏิบัติ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงประเด็นนี้ จึงเป็นอีกเรื่องที่ขึ้นอยู่กับลักษณะการนำเสนอข้อเท็จจริงและเหตุผลของคู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่พิสูจน์ และลักษณะการตีความข้อเท็จจริงของศาลเป็นสำคัญ

### 3.2.3.2 ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการ

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า

- (1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว”

ในการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 หากผู้เสียหายสามารถนำสืบข้อกล่าวอ้างของตนให้เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ แต่ฝ่ายผู้ประกอบการไม่สามารถพิสูจน์ข้อต่อสู้ของตนให้เป็นที่ประจักษ์ ศาลอาจพิพากษาให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดได้ ดังนั้น ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการ จึงเป็นประตูสำคัญบานที่สองที่จะนำไปสู่ความรับผิดตามกฎหมายนี้

เงื่อนไขทั้งสามข้อตามมาตรา 7 คือข้อต่อสู้หลักที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการทุกประเภทใช้เพื่อแสดงว่าตนไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยมีรายละเอียดที่ควรพิจารณาดังนี้

#### ก) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การที่ผู้เสียหายนำสืบตามข้อต่อสู้ของตนว่า ความเสียหายเกิดจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้สินค้าเป็นไปตามปกติธรรมดา เป็นการพยายามบอกต่อศาลว่าผู้ประกอบการคือต้นตอที่แท้จริงของความเสียหาย แต่กระนั้น กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดให้ผู้เสียหายถึงกับต้องพิสูจน์ว่า ผู้ประกอบการเป็นต้นตอของปัญหาเพราะสินค้าของผู้ประกอบการไม่ปลอดภัย อย่างไรก็ตาม ตราบเท่าที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้ายังเป็นประเด็นสำคัญของความรับผิดรับผิดตามกฎหมายนี้อยู่ ก็ยังคงต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความปลอดภัย/ไม่ปลอดภัยของสินค้าให้แน่ชัด ซึ่งท้ายที่สุดกฎหมายก็ได้เลือกให้ผู้ประกอบการเป็นฝ่ายรับภาระนี้ โดยกำหนดประเด็นการนำสืบไว้ในบทบัญญัติมาตรา 7 (1) ในเชิงปฏิเสธข้อปฏิเสธ กล่าวคือ ให้พิสูจน์ว่า สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเมื่อแปลความกลับกันหมายถึง ให้ผู้ประกอบการพิสูจน์ว่าสินค้ามีความปลอดภัย

อนึ่ง เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 4 ที่บัญญัติว่า ““สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา ค่าเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” ทำให้สรุปได้ว่า กฎหมายกำหนดให้สินค้าที่ปลอดภัยต้องเป็นสินค้าที่ปราศจากความบกพร่องทั้งสามประการ คือ:-

- ความบกพร่องในการออกแบบ
- ความบกพร่องในการผลิต
- การไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา ค่าเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร

ดังนั้น หากประสงค์จะหลุดพ้นความรับผิด ผู้ประกอบการจะต้องพิสูจน์ให้แจ้งชัดว่าสินค้าของตนปลอดภัยจากความบกพร่องทุกประการ หากพบว่ายังมีความบกพร่องอยู่แม้เพียงประการเดียว สินค้าก็ได้ชื่อว่าไม่ปลอดภัย และผู้ประกอบการก็ไม่อาจหลุดพ้นความรับผิดได้

แนวทางการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ประการแรกของผู้ประกอบการจึงมีดังต่อไปนี้

การพิสูจน์ว่าสินค้ามิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะเหตุจากความบกพร่องในการออกแบบ (Design Defect)

ธรรมชาติของการออกแบบ – การออกแบบเป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการผลิตสินค้า (รวมถึงในกิจกรรมอื่นๆ อีกหลายอย่างด้วย) การออกแบบไม่ได้หมายถึงเพียงการร่างหรือเขียนแบบ (Specification) แต่หมายถึงการศึกษาวิจัย วางแผน วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต่อการกำหนดรายละเอียดทุกประการของสินค้าสำหรับนำไปเขียนเป็นแบบต้นร่างที่แสดงรายละเอียดทางเทคนิคของตัวสินค้าและกำหนดแนวทางวิธีดำเนินการผลิตสินค้าต่อไป ดังนั้น กว่าที่สินค้านั้นๆ จะออกมาสู่ท้องตลาด จะต้องผ่านการตั้งคำถามมากมายหลายประการ เช่น ผู้บริโภคมีวัตถุประสงค์และลักษณะการใช้งานสินค้าอย่างไร, ฝ่ายผู้ประกอบการมีเทคโนโลยี และทรัพยากรอื่นๆ ที่เพียงพอต่อการผลิตสินค้าในเชิงพาณิชย์หรือไม่ แคลไหน หรือจะหามาด้วยวิธีใด ฯลฯ ซึ่งคำตอบของคำถามเหล่านี้ก็จะกลายเป็นโจทย์ของผู้ออกแบบที่จะต้องประมวลสรรพวิทยาที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบของสินค้าให้มีรายละเอียดสอดคล้องกับโจทย์ที่ตั้งไว้ และตามปกติ โจทย์สำคัญที่ผู้ออกแบบจะต้องเจออยู่เสมอคือ โจทย์ด้านประโยชน์ใช้สอย, โจทย์ด้านธุรกิจ, และโจทย์ด้านความปลอดภัย

เนื่องจาก “ความบกพร่องในการออกแบบ” ตามกฎหมายนี้ หมายถึงเฉพาะการออกแบบที่ไม่สามารถตอบโจทย์ด้านความปลอดภัยได้ เพราะกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบหากปรากฏว่าแบบของสินค้าเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทางละเมิด แต่กฎหมายไม่

เอาผิดเพราะเหตุที่แบบของสินค้าไม่ตอบโจทย์ด้านประโยชน์ใช้สอยหรือด้านธุรกิจ ฉะนั้น ประเด็นและรายละเอียดเกี่ยวกับการออกแบบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงเน้นที่การออกแบบเพื่อ ตอบโจทย์ด้านความปลอดภัยเป็นสำคัญ

การออกแบบเพื่อตอบโจทย์ด้านความปลอดภัยที่ดี ไม่ได้หมายถึงการพยายาม ออกแบบสินค้าไม่ให้เกิดความผิดพลาดเสียหายใดๆ เลยในทุกกรณี หากแต่เป็นการออกแบบที่ สามารถระบุได้อย่างครบถ้วนว่า สินค้าอาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างไรบ้างและผลที่ตามมาใน แต่ละกรณีคืออะไรหรือร้ายแรงอย่างไร รวมถึงวิธีป้องกันและแก้ไขที่มีด้วย ดังนั้น ในการออกแบบ เพื่อตอบโจทย์ด้านความปลอดภัย ผู้ประกอบการ โดยความร่วมมือของผู้ออกแบบ จึงต้อง พยายามคาดการณ์ให้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ ทุกรูปแบบที่อาจเกิดขึ้นในตลอดชั่วชีวิตของสินค้า (Foreseeable Events) ไม่ว่าจะเป็น การชำรุดเสียหายตามปกติของสินค้าที่ใช้งานไประยะหนึ่ง (Wear and Tear), การขาดการดูแลบำรุงรักษา (Lack of Maintenance), การใช้งานแบบผิดปกติ วิสัย (Misuse), และแม้กระทั่งว่าจะเกิดอะไรขึ้นเมื่อสินค้าถูกทิ้งแล้ว (Thrown-away) ฯลฯ<sup>13</sup> จากนั้น จึงพยายามหาทางออกสำหรับปัญหาที่ค้นพบ ซึ่งอาจมีหลายทางหรือทางเดียว อาจยาก หรือง่าย ใช้ต้นทุนต่ำหรือสูง กระทบต่อประโยชน์ใช้สอยของสินค้ามากหรือน้อย แล้วแต่ความรู้และ ทรัพยากรที่มี แต่ในความเป็นจริงของการผลิตสินค้าเชิงพาณิชย์ เป็นไปได้ยากที่จะค้นพบและ ป้องกันปัญหาด้านความปลอดภัยได้ทุกอย่างทุกกรณี เพราะทรัพยากรมีอยู่จำกัดแต่ยังต้อง ออกแบบเพื่อตอบโจทย์ด้านประโยชน์ใช้สอยและด้านธุรกิจด้วย ฉะนั้น ผู้ประกอบการที่มีความ รับผิดชอบจึงได้แต่พยายามทำความเข้าใจสินค้าของตนในด้านที่เกี่ยวกับความปลอดภัยให้มาก ที่สุด และกำหนดแบบของสินค้าให้ปลอดภัยสูงสุด ภายใต้สมดุลระหว่างความปลอดภัย ประโยชน์ ใช้สอย และเหตุผลทางธุรกิจ

แนวทางนำสืบความปลอดภัยของสินค้าด้านการออกแบบ – กฎหมายไม่ได้ กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าความเสียหายเกิดจากการออกแบบ เพราะเป็นไปได้ที่จะมีสินค้าใดสามารถถูกออกแบบให้หลีกเลี่ยงความเสียหายได้ทุกกรณี หรือ หากจะพอทำได้ก็อาจกระทบต่อประโยชน์ใช้สอยของสินค้านั้น หรือกระทบต่อราคาสินค้าและ ประโยชน์ทางธุรกิจของผู้ประกอบการจนไม่สามารถจะผลิตสินค้าได้อีกต่อไป ตัวอย่างเช่น การ เปลี่ยนแบบของรถยนต์ที่ใช้ในท้องถนนให้เหมือนกับรถถังในสนามรบ อาจแก้ปัญหาส่วนใหญ่ที่

<sup>13</sup> Christopher J. Wright, Product liability: The law and its implications for risk management (London : Blackstone, 1989), p. 120.



เกิดจากการชนและการพลิกคว่ำรูปแบบต่างๆ ได้ แต่ประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม และราคาก็อาจผิดไปจากปกติจนผู้บริโภคไม่ประสงค์จะซื้อ ทำให้สุดท้ายแล้วผู้ประกอบการก็ทำธุรกิจไม่ได้ ส่วนผู้บริโภคและสังคมก็ขาดสินค้าที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้น การนำสืบว่าแบบของสินค้าไม่มีความบกพร่อง จึงไม่ใช่การพิสูจน์ว่าแบบนั้นปราศจากข้อบกพร่องโดยสิ้นเชิง (เพราะเป็นไปได้ไม่ได้หรือเป็นไปได้ยากมาก) แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายเป็นกรณีที่ไม่อาจคาดเห็นได้ล่วงหน้าโดยสิ้นเชิง (หากโดยสภาพเป็นเช่นนั้นจริง) หรือหากเป็นกรณีที่สามารรถคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็นได้ ผู้ออกแบบก็ไม่ได้มองข้ามความน่าจะเป็นหรือโอกาสเกิดความเสียหายทั้งหลายทุกกรณี รวมถึงกรณีของผู้เสียหายด้วย ในทางกลับกัน ผู้ออกแบบได้คาดเห็นความเป็นไปได้ของโอกาสดังกล่าวแล้ว และพยายามอย่างเต็มที่ในการออกแบบสินค้าให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและราคาที่เหมาะสมของสินค้าควบคู่กันไป (แต่ไม่ได้หมายถึงว่าจะเห็นความจำเป็นด้านประโยชน์ใช้สอยและราคาอยู่เหนือความปลอดภัย หากแต่ต้องนำมาพิจารณาร่วมกันเพื่อทำให้สินค้าก่อเกิดผลประโยชน์ต่อสังคมสูงสุดในทุกด้าน)

สรุปได้ว่า การออกแบบเพื่อตอบโจทย์ด้านความปลอดภัยที่ดี มิใช่การออกแบบที่มุ่งลดโอกาสเกิดความเสียหายโดยไม่นำปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องเลย เพราะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสินค้าไม่ได้มีเพียงความปลอดภัยที่ดีเท่านั้น แต่ยังต้องมีประโยชน์ใช้สอยที่ครบถ้วนตามความต้องการของผู้บริโภคและมีราคาที่สูงกว่าที่ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบการพึงพอใจด้วย ด้วยเหตุนี้ การออกแบบชนิดที่ทำให้เกิดความปลอดภัยระดับสูงสุดแก่สินค้าอาจไม่ใช่การออกแบบที่เหมาะสมที่ทำให้เกิดประโยชน์กับการบริโภคในภาพรวมมากที่สุดก็ได้หากว่าแบบของสินค้านั้นทำให้ประโยชน์ใช้สอยของสินค้าลดลงหรือราคาสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างมากจนเสียคุณลักษณะที่ดีของสินค้าไป ฉะนั้น ผู้ประกอบการจึงควรนำสืบให้ศาลเห็นว่าการออกแบบของตนมีความปลอดภัยสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในความเป็นจริง เพราะสามารถลดความเสียหายได้มากที่สุดโดยกระทบกระเทือนต่อประโยชน์ใช้สอยและราคาน้อยที่สุด หรืออาจพิสูจน์กลับกันว่า การออกแบบในลักษณะอื่นไม่สามารถทำให้ความเสียหายให้น้อยลงได้ หรือหากทำได้ก็มีผลเสียเกิดกับประโยชน์ใช้สอยและ/หรือราคาสูงกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับจากความเสียหายที่ลดลง ทำให้สังคมต้องแบกรับต้นทุนรวมสูงกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น การออกแบบที่ผู้ประกอบการเลือกจึงเหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แล้ว (เนื่องจากรายละเอียดเชิงลึกของข้อเท็จจริงที่จะนำมาพิสูจน์ตามแนวทางนี้ มักมีลักษณะเป็นทางเทคนิคและประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงไม่นำมาแสดงเป็นตัวอย่างในขั้นนี้ แต่ขอให้ดูกรณีของแบบรถถังที่กล่าวถึงตอนต้นเป็นแนวทาง) ทั้งนี้ วิธีการพิสูจน์ตามแนวทางข้างต้นเป็นวิธีการพิสูจน์ความเหมาะสมของการ

ออกแบบที่เรียกว่า Risk-Utility หรือ Risk-Benefit Test ซึ่งเริ่มใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและกลายเป็นแบบอย่างให้กับอีกหลายประเทศที่มีกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ สิ่งที่น่าสังเกตคือ แม้วิธีการพิสูจน์นี้จะเป็วิธีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ในการตัดสินข้อกฎหมาย แต่ระบบคิดของวิธีนี้กลับอาศัยหลักทางเศรษฐศาสตร์ทั้งในเรื่องต้นทุนเชิงสังคม (Social Cost) และการวิเคราะห์ส่วนเพิ่ม (Marginal Analysis) เข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพิจารณา

นอกจากแนวทางการนำสืบตามวิธีข้างต้น ผู้ประกอบการอาจนำสืบความเหมาะสมในการออกแบบของตนตาม Consumer Expectation Test ซึ่งเป็นการพิสูจน์ว่าแบบสินค้ามีระดับความปลอดภัยที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้บริโภคแล้ว แต่ในการนำสืบระดับความคาดหวังของผู้บริโภคอาจไม่ใช่เรื่องง่ายในกรณีของการออกแบบ เพราะผู้บริโภคย่อมต้องการแบบของสินค้าที่ปลอดภัยทั้งยังมีประโยชน์ใช้งานที่ดีด้วย แต่เนื่องจากแบบเช่นว่าอาจมีได้หลายลักษณะแตกต่างกันไปตามรายละเอียดของสินค้า แม้แต่ตัวผู้บริโภคเองก็อาจไม่ทราบว่าแบบของสินค้าที่ดีที่ตนคาดหวังควรเป็นเช่นไรอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของสินค้าที่มีระดับเทคโนโลยีขั้นสูงซึ่งผู้บริโภคมีความรู้เกี่ยวกับแบบของสินค้าประเภทนี้น้อยมาก ฉะนั้น ในการนำสืบด้วยวิธีนี้จึงอาจต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิสูจน์ว่าแบบของสินค้ามีระดับความปลอดภัยที่ตรงหรือสูงกว่าความคาดหวังของผู้บริโภคแล้ว<sup>14</sup>

อนึ่ง การนำสืบว่ามีผู้ประกอบการรายอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกันใช้แบบที่เหมือนหรือคล้ายกัน ไม่ช่วยให้หลุดพ้นความรับผิดตามกฎหมายนี้ได้ เพราะพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ดังนั้น จึงไม่สำคัญว่าจำเลยได้ประกอบกิจการโดยใช้ความระมัดระวังเยี่ยงวิญญูชนแล้วหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงเช่นว่า อาจเป็นหลักฐานชักจูงใจ (Convincing Evidence) ที่ศาลใช้พิจารณาประกอบการตัดสินคดีได้

การพิสูจน์ว่าสินค้ามิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิต (Manufacturing or Production Defect)

---

<sup>14</sup> Jerry J. Phillips, *Products liability in a nutshell*, 4<sup>th</sup> ed. (United States of America : West, 1993), p. 12.

ธรรมชาติของการผลิต – เมื่อผู้ประกอบกรได้แบบของสินค้าที่เหมาะสมแล้ว จึงเริ่มขั้นตอนการผลิตตามแบบที่วางไว้ ซึ่งกิจกรรมการผลิตอาจประกอบไปด้วยการทำ ผสม ปูรง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรรูปภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แห่เยือกแข็ง นายรังสี ฯลฯ<sup>15</sup> ตามแต่รายละเอียดทางเทคนิคของสินค้าแต่ละอย่าง นอกจากนี้ กระบวนการผลิตยังรวมถึงขั้นตอนการสั่งซื้อวัตถุดิบและอุปกรณ์สำหรับการผลิต และขั้นตอนการทดสอบสินค้าในระหว่างและหลังการผลิตเสร็จสิ้นด้วย

แม้ว่าโดยหลักแล้ว กิจกรรมการผลิตจะต้องดำเนินไปตามแบบและมาตรฐานการผลิตที่กำหนดเพื่อให้สินค้ามีคุณลักษณะต่างๆ ตรงความต้องการของผู้ออกแบบ ทั้งทางด้านประโยชน์ใช้สอย ความปลอดภัย และราคา แต่ในความเป็นจริง การผลิตมักมีส่วนที่ไม่ตรงตามแบบหรือมาตรฐานเกิดขึ้นเป็นปกติ ยิ่งผลิตสินค้าจำนวนมาก โอกาสผิดพลาดก็ยิ่งมากขึ้น ซึ่งความบกพร่องเช่นนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมตัวแปรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในแต่ละช่วงเวลาการผลิตให้คงที่หรือเหมือนกับที่กำหนดไว้ในแบบได้ทุกประการ เมื่อตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งหรือหลายตัวเปลี่ยนแปลงไป หรือมีตัวแปรแทรกซ้อนอย่างอื่นที่อยู่นอกเหนือแบบแผนปรากฏขึ้นส่งผลต่อการผลิต คุณภาพการผลิตก็อาจไม่เป็นไปอย่างที่ควรจะเป็นและกระทบต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสินค้าในที่สุด ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในลักษณะต่อไปนี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การผลิตไม่เป็นไปตามแบบที่วางไว้ (Deviating from the Design Specification)<sup>16</sup>

- ขาดวัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิตที่ถูกต้อง
- พนักงานระดับปฏิบัติงานขาดทักษะทางเทคนิคหรือไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน ส่วนพนักงานระดับผู้ควบคุมการปฏิบัติงานไม่ควบคุมและตรวจสอบงานอย่างละเอียดเข้มงวด
- ระบบการจัดการภายในโรงงานหรือมาตรฐานการผลิตไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขาดความชัดเจน หรือไม่เหมาะสมกับลักษณะงาน

<sup>15</sup> **มาตรา 4** พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

<sup>16</sup> Christopher J. Wright, Product liability: The law and its implications for risk management (London : Blackstone, 1989), pp. 114-116.

- แบบต้นร่างของสินค้ามีรายละเอียดที่ไม่ชัดเจนหรือไม่เอื้อต่อการปฏิบัติตาม
- แรงกดดันจากฝ่ายบริหารให้บรรลุเป้าหมายด้านปริมาณการผลิต เวลา และงบประมาณ

๗๗

ในการผลิต ผู้ประกอบการจึงต้องเอาใจใส่กับตัวแปรเหล่านี้และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันมิให้เกิดความบกพร่องขึ้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการส่วนมากมักไม่ได้มุ่งกำจัดความบกพร่องให้หมดอย่างสิ้นเชิง เพราะเป็นเรื่องยากและอาจต้องใช้ทรัพยากรมหาศาลจึงจะทำได้ซึ่งก็ไม่คุ้มค่าในทางธุรกิจ ดังนั้น แทนที่จะตั้งเป้าว่าการผลิตต้องสมบูรณ์ถูกต้องเพียงใด ผู้ประกอบการจึงหันมากำหนดระดับความบกพร่องที่เหมาะสมที่จะปล่อยให้เกิดขึ้นได้ในการผลิตช่วงหนึ่งๆ แต่ถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าจะใช้วิธีไหนก็ตาม ข้อเท็จจริงที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปก็คือ ไม่มีกิจกรรมการผลิตไหนที่ไม่มีความบกพร่อง (แม้ว่าจะเล็กน้อยเพียงใดก็ตาม) ด้วยเหตุนี้ ผู้ประกอบการจึงได้แต่พยายามลดความน่าจะเป็นหรือความเสี่ยง (risk minimizing) ที่สินค้าจะบกพร่องจากการผลิตและทำให้เกิดความเสียหายจนกระทบต่อการบริโภคและธุรกิจ

แนวทางนำสืบความปลอดภัยของสินค้าด้านการผลิต – โดยทั่วไป การพิสูจน์ความปลอดภัยของสินค้าด้านการผลิตก็คือการนำสืบว่าผู้ประกอบการได้ดำเนินกิจกรรมการผลิตทุกขั้นตอนตรงตามแบบที่วางไว้และได้ระดับตามมาตรฐานรับรองคุณภาพต่างๆ อย่างครบถ้วน รวมถึงแสดงว่าได้ใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางเทคนิคเหมาะสมกับระดับงานที่ทำ และใช้วัสดุอุปกรณ์กับวัตถุดิบที่ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์ เมื่อมีการผลิตรถยนต์รุ่นใหม่ที่ยังไม่เคยผลิตมาก่อน หรือเป็นรถยนต์รุ่นเก่าแต่มี Model Change หรือเป็น Minor Change ในส่วนสำคัญ การนำสืบว่ารถยนต์ดังกล่าวมิได้มีความบกพร่องจากการผลิต ผู้ผลิตอาจต้องนำสืบข้อเท็จจริงตั้งแต่เริ่มกระบวนการทดลองผลิตก่อนการผลิตจริง เพื่อแสดงให้เห็นว่าในทุก Phase ของการทดลองผลิตได้มีการตรวจสอบความปลอดภัยอย่างถูกต้อง และที่สำคัญคือไม่พบว่ามีความปลอดภัยเสียหายใดๆ เกิดขึ้น หรือหากมีก็ได้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จึงสมควรเป็นต้นแบบของกระบวนการผลิตจริงเชิงพาณิชย์ได้ ส่วนในขั้นตอนการผลิตจริง ก็อาจนำสืบไล่ตั้งแต่การคัดเลือก Supplier ที่ป้อนวัสดุชิ้นส่วนต่างๆ รวมถึงอุปกรณ์การผลิตให้กับผู้ผลิต และการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของวัสดุชิ้นส่วนและอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านั้นเมื่อจะรับเข้ามาใช้ในการผลิต จากนั้นจึงนำสืบรายละเอียดของกระบวนการประกอบรถยนต์รวมถึงการควบคุม

และตรวจสอบคุณภาพในแต่ละช่วงของสายการผลิต และกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการผลิต ทั้งนี้ การพิสูจน์ข้อเท็จจริงแต่ละส่วนที่กล่าวมาอาจใช้การเปรียบเทียบรายละเอียดกิจกรรมการผลิตกับมาตรฐานอ้างอิงต่างๆ เช่น ในกรณีตัวอย่างของสินค้ารถยนต์ ก็อาจใช้มาตรฐานและกฎระเบียบด้านความปลอดภัยของรถยนต์ (เช่น UNECE Regulations, EEC Directives และ FMVSS เป็นต้น), มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพและความปลอดภัยสำหรับอุตสาหกรรมรถยนต์ (เช่น VDA 6.1, AVSQ, EAQF, QS 9000, ISO 9001 และ ISO/TS 16949 เป็นต้น), แบบต้นร่างการผลิต (Design Specification), ระเบียบข้อบังคับและคู่มือการปฏิบัติงาน (Work Regulations and Instructions) ฯลฯ โดยแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการผลิตทุกขั้นตอน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนที่ถูกกล่าวหาว่าเกิดความบกพร่องขึ้น) สอดคล้องกับมาตรฐานเหล่านี้เป็นอย่างดีแล้ว

อย่างไรก็ตาม ลำพังการพิสูจน์ว่ากระบวนการผลิตมีมาตรฐานดีและคุณภาพสูง ยังกายที่จะช่วยผู้ให้ประกอบการลดพ้นความรับผิดชอบได้ เพราะไม่ว่าภาพรวมการผลิตจะดูน่าเชื่อถือเพียงใด แต่ก็ไม่สามารถรับประกันได้ว่าไม่มีความบกพร่องอยู่เลย ซึ่งตามหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด หากมีโอกาสเกิดความบกพร่องขึ้นแม้เพียงหนึ่งในล้าน ความบกพร่องนั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็ย่อมเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบได้ ฉะนั้น ผู้ประกอบการจึงอาจต้องพิสูจน์ความปลอดภัยของสินค้าด้านการผลิตโดยอาศัยวิธีอื่นด้วย เช่น ใช้ Consumer expectation test อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการพิสูจน์ความปลอดภัยของสินค้าด้านการออกแบบ หรือนำสีไปให้ศาลเห็นความน่าจะเป็นที่ความเสียหายจะเกิดจากสาเหตุอื่นที่มีสาเหตุความบกพร่องในการผลิตของผู้ประกอบการ เช่น เกิดจากตัวผู้เสียหายเอง, เกิดจากผู้ประกอบการรายอื่นในห่วงโซ่อุปทาน, เกิดจากบุคคลที่สาม, เกิดจากเหตุสุดวิสัย ฯลฯ วิธีหลังนี้เป็นอีกลักษณะของการพิสูจน์ตัดความเป็นเหตุเป็นผล (Causation) ระหว่างการผลิตกับความเสียหาย ซึ่งแทนที่จะพิสูจน์โดยตรงว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากการผลิต ก็พิสูจน์กลับกันว่าความเสียหายเกิดจากสาเหตุอื่น

การพิสูจน์ว่าสินค้ามิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะเหตุจากการไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า (Warning Defect)

ธรรมชาติของการกำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า – ตามปกติ สินค้าที่ผ่านการออกแบบและการผลิตที่ไม่บกพร่อง มักมีคุณลักษณะที่ดีครบถ้วน คือมีทั้งประโยชน์ใช้สอย ความปลอดภัย และราคาที่เหมาะสม แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะด้านความ

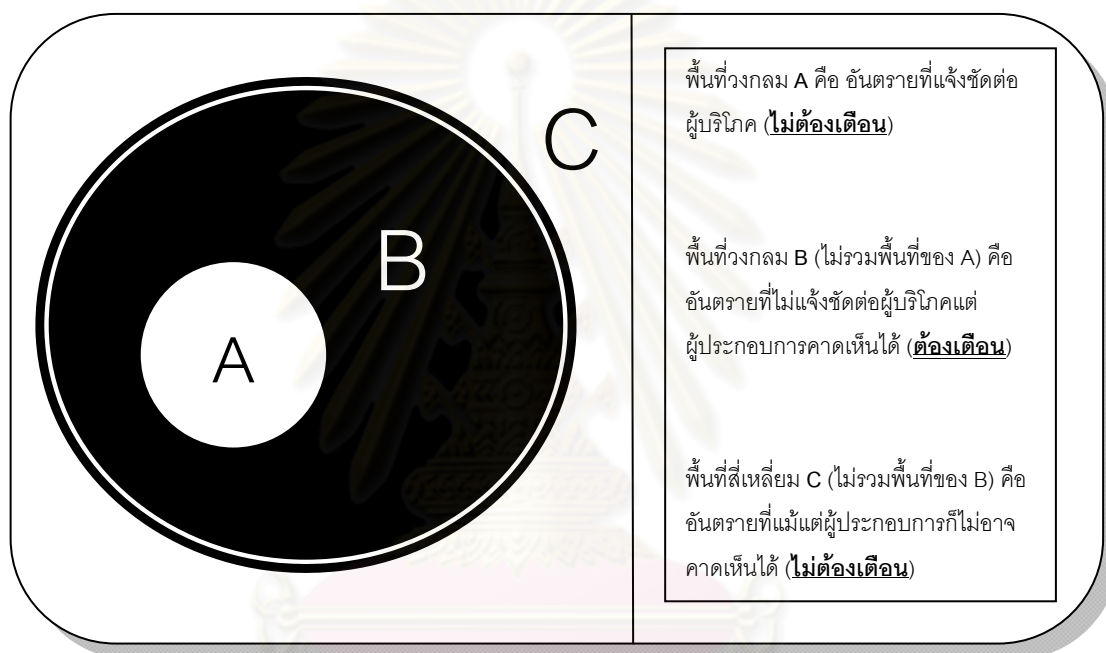
ปลอดภัยของสินค้า การออกแบบและการผลิตที่ถูกต้องอาจยังไม่สามารถป้องกันความเสียหายได้เต็มที่ เพราะเมื่อสินค้าออกสู่ท้องตลาด มีเหตุการณ์และปัจจัยหลากหลายเกิดขึ้นกับตัวสินค้าที่อาจสร้างความเสียหายแก่ผู้บริโภคและคนรอบข้างได้แม้ว่าสินค้าจะถูกออกแบบและผลิตอย่างสมบูรณ์ดีแล้วก็ตาม ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริโภคในการใช้สินค้าให้ถูกต้องเหมาะสมตามสภาพปกติธรรมดาของสินค้าที่ผู้ประกอบการได้ออกแบบและผลิตไว้ดีแล้ว แต่ปัญหาก็คือ การที่ผู้บริโภคจะสามารถใช้สินค้าอย่างถูกต้องเหมาะสมทุกประการได้ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย เพราะผู้บริโภคอาจไม่มีความรู้เพียงพอและถูกต้องแท้จริงเกี่ยวกับตัวสินค้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีขั้นสูงหรือผ่านการออกแบบและผลิตมาอย่างซับซ้อนซึ่งสภาพดังกล่าวเป็นของใหม่และไม่เป็นที่รู้จักคุ้นเคยของผู้บริโภค ฉะนั้น เรื่องจึงกลับมาตั้งต้นที่ผู้ประกอบการอีกครั้งที่จะต้องคอยบอกวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา และให้คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าแก่ผู้บริโภคในฐานะที่ผู้ประกอบการมีความรู้เกี่ยวกับสินค้าดีที่สุด

ผู้ประกอบการมักจะรู้ตั้งแต่ขั้นการออกแบบแล้วว่าต้องบอกหรือเตือนอะไรแก่ผู้บริโภคบ้าง เพราะในช่วงดังกล่าว ผู้ประกอบการจะเริ่มทราบความเป็นไปได้ของอันตรายและความเสี่ยงลักษณะต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากตัวสินค้า ซึ่งในขั้นนี้ก็เป็นอย่างที่ผู้ประกอบการจะพยายามค้นหาแบบที่เหมาะสมที่สุดที่สามารถป้องกันหรือลดความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ “ธรรมชาติของการออกแบบ”) แต่ด้วยข้อจำกัดทั้งทางเทคนิคและทางธุรกิจ ทำให้ความเสี่ยงบางอย่างไม่สามารถถูกจัดการได้หมดด้วยการออกแบบ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องอาศัยความรู้ที่มีกำหนดข้อบ่งชี้และคำเตือนต่างๆ ให้กับผู้บริโภคและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถใช้สินค้าได้สมประโยชน์ใช้สอยและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าผู้ประกอบการจะต้องบอกหรือเตือนผู้บริโภคถึงความเสี่ยงทุกประการทั้งหมดของสินค้า การที่ผู้ประกอบการต้องรับภาระนี้ก็เพราะมีหลายกรณีที่ผู้บริโภคไม่สามารถทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าได้หรือทราบแต่ไม่ถูกต้องครบถ้วน แต่หากเป็นความเสี่ยงที่ปรากฏชัดเจนแก่ผู้บริโภคหรือผู้บริโภคสามารถทราบได้เองพอสมควรอยู่แล้ว ผู้ประกอบการก็ไม่จำเป็นต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงนั้นอีก แต่ที่กล่าวเช่นนี้ก็มิได้หมายความว่าเมื่อเป็นอันตรายที่ไม่ปรากฏชัดแก่ผู้บริโภคแล้ว ผู้ประกอบการจะต้องคอยเตือนผู้บริโภคเสมอทุกเรื่องไป เพราะหากว่าความเสี่ยงนั้นเป็นสิ่งที่แม้แต่ผู้ประกอบการที่มีความรับผิดชอบก็ยังไม่สามารถคาดเห็นล่วงหน้าอย่างเป็นเหตุเป็นผลชัดเจนได้ (Unforeseeable) โดยสภาพแล้ว ก็เป็นความเสี่ยงหรืออันตรายที่อยู่เหนือวิสัยของผู้ประกอบการที่จะแจ้งให้ผู้บริโภคทราบ ส่วนอีกกรณีที่ผู้ประกอบการอาจไม่จำเป็นต้องเตือนผู้บริโภคก็คือ กรณีที่การเตือนไม่สามารถป้องกันความเสียหาย

ได้ ซึ่งในสถานการณ์ดังกล่าว ผู้ประกอบการต้องเลือกวิธีการอื่นเพื่อแก้ไขหรือเยียวยาความไม่ปลอดภัยของสินค้าแทน จึงสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องให้คำเตือนเกี่ยวกับอันตรายหรือความเสี่ยงที่ไม่ได้อยู่ในความคาดเห็นของผู้บริโภคแต่อยู่ในความรู้ของผู้ประกอบและหากว่าคำเตือนนั้นสามารถป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายได้<sup>17</sup>

ภาพที่ 1 อันตรายที่ผู้ประกอบการต้องเตือนและไม่ต้องเตือนให้ผู้บริโภคทราบ



ในกรณีที่ผู้ประกอบการมีหน้าที่ต้องให้คำเตือนแก่ผู้บริโภค ผู้ประกอบการจะต้องให้คำเตือนที่มีเนื้อหาครบถ้วนเพียงพอ กล่าวคือ ในคำเตือนหรือข้อบ่งชี้ นั้นควรว<sup>18</sup>:-

- บอกลักษณะของอันตรายที่อาจเกิดขึ้น
- บอกวิธีการใช้และการเก็บรักษาที่ปลอดภัย
- บอกผลของอันตรายที่เกิดจากการไม่ใช้งานตามคำแนะนำ; และ

<sup>17</sup> Christopher J. Wright, Product liability: The law and its implications for risk management (London : Blackstone, 1989), p. 122.

<sup>18</sup> Ibid., p. 123.

- บอกรีวิวเกี่ยวกับความเสียหายเมื่อเกิดผลจากอันตรายขึ้น

นอกจากองค์ประกอบด้านเนื้อหา การให้คำเตือนยังต้องอยู่ในลักษณะที่เหมาะสมกับบริบททางข้อเท็จจริงของการใช้สินค้าด้วย เช่น ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้รับคำเตือน ทั้งเรื่องอายุ การศึกษา เพศ อาชีพ ความชำนาญเฉพาะด้าน ฯลฯ และต้องกำหนดลักษณะทางกายภาพของสื่อที่ใช้แสดงคำเตือนให้สามารถเข้าถึงผู้รับคำเตือนได้อย่างแท้จริง โดยอาจต้องพิจารณาตั้งแต่ประเภทของสื่อที่ใช้ ขนาดตัวอักษร ภาษา รวมถึงสถานที่และจำนวนสื่อที่ปรากฏด้วย เพราะไม่ว่าคำเตือนจะมีเนื้อหาสมบูรณ์เพียงใด แต่หากการเตือนไม่อยู่ในลักษณะที่สามารถเข้าถึงผู้รับคำเตือนได้ การเตือนนั้นก็ไร้ประโยชน์ หรือเสมือนหนึ่งไม่มีการเตือนเกิดขึ้นเลย

แนวทางนำสืบความปลอดภัยของสินค้าด้านการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า – ก่อนจะพิสูจน์ว่าไม่มีความบกพร่องในการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ผู้ประกอบการอาจนำสืบก่อนว่า โดยความเป็นจริงของเรื่อง ผู้ประกอบการจำเป็นต้องรับภาระในการเตือนผู้บริโภคหรือไม่ กล่าวคือ อันตรายของสินค้าตามกรณีพิพาทเป็นที่ปรากฏให้รู้ได้อย่างชัดเจนต่อผู้บริโภคหรือผู้เกี่ยวข้องอยู่แล้วหรือไม่ หากใช่ ผู้ประกอบการก็ไม่จำเป็นต้องให้คำเตือนใดๆ อีก แต่หากไม่ ผู้ประกอบการก็อาจนำสืบต่อไปว่า อันตรายนั้นควรเป็นที่คาดเห็นได้แก่ตนหรือไม่ หากไม่ ผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะอยู่เหนือวิสัยที่จะทำได้ (และความเหนือวิสัยนี้ บางกรณีอาจเกิดจากความผิดของผู้บริโภคด้วยซ้ำ) แต่หากใช่ คือ ตนควรคาดเห็นได้ ผู้ประกอบการก็อาจนำสืบต่อไปอีกว่า การเตือนจะสามารถป้องกันหรือบรรเทาอันตรายได้หรือไม่ หากคำตอบคือไม่ ผู้ประกอบการก็อาจไม่ต้องเตือน เพราะไร้ประโยชน์ที่จะทำ (อย่างไรก็ตาม อาจต้องพิสูจน์ว่าได้หาวิธีอื่นเพื่อแก้ไขแทนแล้ว) แต่หากใช่ ก็ได้คำตอบสุดท้ายว่า ในกรณีพิพาทนั้น ผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องรับภาระในการเตือนผู้บริโภคจริง ถึงจุดนี้ ผู้ประกอบการจะต้องเริ่มพิสูจน์ยืนยันความปลอดภัยของสินค้าด้านการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งสามารถทำได้โดยการพิสูจน์ว่า ผู้ประกอบการได้ให้คำเตือนแก่ผู้บริโภคและผู้เกี่ยวข้องแล้ว และการเตือนดังกล่าวมีเนื้อหาที่ครบถ้วนเพียงพอต่อการทำให้เกิดความเข้าใจของผู้บริโภคที่จะใช้สินค้าอย่างปลอดภัยอันตรายและสามารถเยียวยาความเสียหายเมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลของอันตรายนั้นได้ นอกจากนี้ การเตือนยังเป็นไปในลักษณะที่เหมาะสมกับบริบททางข้อเท็จจริงของสินค้า เช่น มีการให้คำเตือนเกี่ยวกับโทษของการไม่รัดเข็มขัดนิรภัยไว้ในคู่มือการใช้รถยนต์และมีการติดตั้งสัญญาณเตือนระบบอิเล็กทรอนิกส์ภายในรถยนต์ที่สามารถเตือนผู้ขับและผู้โดยสารได้เมื่อไม่คาดเข็มขัดนิรภัย เป็นต้น โดยสรุปแล้ว หากผู้ประกอบการไม่มีความจำเป็นต้องรับภาระในการเตือนผู้บริโภค ผู้ประกอบการ



ก็ไม่ต้องรับผิดชอบบกพร่องในการให้คำเตือนแม้ว่าจะไม่มีการเตือนใดๆ เกิดขึ้นก็ตาม แต่หากผู้ประกอบการมีภาระต้องเตือนผู้บริโภคและสามารถแสดงได้ว่าตนได้ให้คำเตือนที่มีเนื้อหาครบถ้วนเพียงพอและเป็นไปในลักษณะที่เหมาะสมกับบริบททางข้อเท็จจริงของสินค้าแล้ว ย่อมเป็นการพิสูจน์ว่าสินค้ามีความปลอดภัยด้านการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า และผู้ประกอบการก็หลุดพ้นความรับผิดตามกฎหมายนี้ได้ แม้ผู้บริโภคจะใช้สินค้าแล้วเกิดความเสียหาย ก็จะไม่ใช่ด้วยเหตุจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้านการให้คำเตือน และอาจเป็นเรื่องที่ผู้บริโภคสมควรใจเข้าเสี่ยงภัยเอง (สำหรับอันตรายที่ไม่จำเป็นต้องเตือน) หรือเพราะผู้บริโภคประมาทไม่ยอมทำความเข้าใจและใช้สินค้าให้ถูกต้องตามคำเตือน

เช่นเดียวกับการพิสูจน์ความปลอดภัยด้านการออกแบบและการผลิต การนำสืบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการให้คำเตือนของผู้ประกอบการอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกันอาจไม่ช่วยให้ผู้ประกอบการที่เป็นจำเลยหลุดพ้นความรับผิดได้ เพราะแม้จะให้คำเตือนด้วยวิธีหรือในลักษณะเดียวกันหมด ก็ไม่ได้หมายความว่าให้การให้คำเตือนทั้งหมดนั้นจะไม่บกพร่อง อย่างไรก็ตาม การนำสืบข้อเท็จจริงนี้ยังอาจมีประโยชน์ต่อการใช้ดุลยพินิจของศาลในประเด็นอื่นๆ ได้

#### ข) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การที่กฎหมายกำหนดความรับผิดแก่ผู้ประกอบการที่ผลิตและขายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค (และผู้เสียหายที่ไม่ใช่ผู้บริโภค) เพราะกฎหมายมองสภาพตลาดปัจจุบันว่าผู้บริโภคไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในตลาดถูกต้องเพียงพอที่จะสามารถแยกแยะและป้องกันตนเองจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทำให้เสี่ยงต่อการหลงเข้าไปบริโภคสินค้าดังกล่าวด้วยความไม่รู้จนได้รับอันตรายได้ ฉะนั้น จึงควรเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการที่จะให้หลักประกันแก่การบริโภคด้วยการผลิตสินค้าที่ปลอดภัยและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบถ้วน แต่หากทำไม่ได้ ผู้ประกอบการก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม หากปรากฏว่า ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายอื่น มีความเข้าใจตัวสินค้าเป็นอย่างดีถึงขนาดที่สามารถรู้ความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ และยังคงบริโภคหรืออยู่เกี่ยวกับสินค้านั้น กรณีเช่นนี้ กฎหมายมองว่า ไม่มีความจำเป็นใดที่กฎหมายต้องเข้าไปปกป้องดูแลสิทธิของผู้เสียหายอีกไม่ว่าถึงที่สุดแล้วผู้เสียหายจะได้รับความเสียหายมากหรือน้อยเพียงใดก็

ตาม และผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายใดๆ ด้วย ถึงจะปรากฏข้อเท็จจริงว่าสินค้าไม่ปลอดภัยก็ตาม

ข้อยกเว้นความรับผิดนี้ คือหลักในทางละเมิดที่เรียกว่า “การเข้าเสี่ยงภัยเอง (Assumption of the Risk)” ของฝ่ายผู้เสียหาย (โจทก์) ซึ่งมีผลให้ผู้ประกอบการ (จำเลย) หลุดพ้นความรับผิดแม้จะได้ก่อความเสียหายขึ้นจริง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์จากหลักการเข้าเสี่ยงภัยเองได้ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า<sup>19</sup>

หนึ่ง – ผู้เสียหายรู้หรือค้นพบความไม่ปลอดภัยของสินค้า

สอง – เข้าใจอันตราย ความเสี่ยง และความรุนแรงของผลที่เกิดจากการใช้สินค้า

สาม – ใช้สินค้าโดยสมัครใจ

ทั้งนี้ หากผู้ประกอบการเลือกใช้หลักการเข้าเสี่ยงภัยเองเป็นข้อต่อสู้ยกเว้นความรับผิด ก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความปลอดภัยของสินค้าทั้งด้านการออกแบบ การผลิต และการให้คำเตือน (เพราะแม้สินค้าจะไม่ปลอดภัยจากเหตุใดเหตุหนึ่งจริง ก็เป็นเรื่องที่ผู้เสียหายสมัครใจเข้ารับความเสี่ยงเอง)

ข้อสังเกตคือ แม้ในบทบัญญัติมาตรา 7 (2) จะใช้คำว่า “ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ก็ไม่ได้หมายความว่า เพียงผู้เสียหายรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยแล้ว ก็จบ เพราะที่กฎหมายยอมให้ผู้ประกอบการพ้นผิดแม้สินค้าจะไม่ปลอดภัยก็ด้วยเหตุที่ว่าผู้เสียหายสมัครใจพาตนเองเข้าหาความเสียหายต่างๆ ที่รู้อยู่เต็มอกว่าอาจเกิดอะไรขึ้นได้หากใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้เสียหายรู้อยู่แล้วว่าสินค้าไม่ปลอดภัยและยังทราบถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าด้วย ตัวอย่างในกรณีสินค้ารถยนต์ที่พบได้บ่อยคือ ผู้เสียหายเลือกใช้อะไหล่ปลอมในการซ่อมหรือตกแต่งรถยนต์ของตนทั้งที่รู้ว่าอะไหล่ดังกล่าวมีความบกพร่องอยู่และเมื่อนำมาใช้กับรถยนต์ก็อาจทำให้เกิดความเสียหายรูปแบบต่างๆ ได้ เช่น ทำให้ชิ้นส่วนต่างๆ ทำงานไม่เต็มที่และกลไกโดยรวมทำงานผิดปกติจนนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการใช้หรือการเก็บรักษารถยนต์ได้ ทั้งนี้ สิ่งที่น่าสังเกตคือ มี

<sup>19</sup> Jerry J. Phillips, *Products liability in a nutshell*, 4<sup>th</sup> ed. (United States of America : West, 1993), pp. 205-206.

ผู้บริโภคจำนวนไม่น้อยนิยมเลือกใช้อะไหล่ดังกล่าวด้วยเหตุผลเพราะราคาที่ถูกกว่าและสามารถหาซื้อได้ง่ายกว่าอะไหล่ของแท้ ทำให้ผู้บริโภคยอมเข้าเสี่ยงภัยเพื่อให้ได้ประโยชน์จากค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสินค้าที่ต่ำลง และเหตุผลด้านราคานี้เองก็ยังทำให้ผู้บริโภคหลายรายจะจงเลือกซื้อรถยนต์รุ่นที่ไม่ติดตั้งระบบถุงลมนิรภัยด้วย อีกตัวอย่างของการเข้าเสี่ยงภัยเองที่เห็นได้ชัดคือกรณีที่ผู้บริโภคได้ทราบข้อมูลจากผู้ประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐผ่านสื่อต่างๆ ว่า ชิ้นส่วนหรือกลไกบางอย่างของรถยนต์รุ่นที่ซื้อไปมีความบกพร่องและให้ผู้บริโภคนำสินค้ามาซ่อมหรือเปลี่ยนกับผู้ประกอบการได้ แต่ผู้บริโภคก็ยังคงใช้รถยนต์นั้นต่อไปทั้งๆ ที่ได้รู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าพอสมควรแล้ว

อนึ่ง แม้ผู้ประกอบการจะสามารถพิสูจน์ในขั้นต้นได้แล้วว่าผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเอง แต่ผู้ประกอบการก็ไม่ควรละเลยการพิสูจน์ว่าสินค้ามีความปลอดภัย เนื่องจากอาจมีข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลในช่วงใดช่วงหนึ่งของกระบวนการพิจารณาที่แสดงว่า ผู้ประกอบการยังสมควรต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอยู่แม้ผู้เสียหายจะเป็นฝ่ายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองก็ตาม เช่น ในกรณีตัวอย่างของสินค้ารถยนต์ ผู้ประกอบการนำสืบได้ว่าผู้บริโภคทราบดีว่าชิ้นส่วนบางชิ้นในระบบเบรกของรถยนต์หกลวม (แต่ยังไม่ถึงขนาดใช้งานไม่ได้) แต่ก็ยังคงใช้รถยนต์นั้นต่อไป แสดงว่าผู้บริโภคยอมรับเข้าเสี่ยงภัยเองแล้ว แต่หากต่อมามีข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในขณะที่รถเบรกไม่อยู่และพุ่งเข้าชนวัตถุอื่นนั้น ผู้บริโภคขับรถมาด้วยความเร็วต่ำและสภาพถนนก็ไม่ได้ขรุขระหรือลาดชันผิดปกติที่จะทำให้เบรกที่หกลวมนั้นถึงขนาดใช้การไม่ได้เลย เช่นนี้ อาจทำให้ศาลพิจารณาได้ว่า แม้ผู้บริโภคจะทราบอันตรายจากการใช้รถยนต์ที่เบรกไม่สมบูรณ์เนื่องจากความบกพร่องในการผลิต แต่เมื่อปรากฏว่าระดับความบกพร่องที่แท้จริงเกินกว่าที่ผู้บริโภคคาดคิดจนทำให้ยอมเสี่ยงภัย ย่อมไม่อาจเรียกได้ว่าผู้บริโภคได้รู้ถึงความไม่ปลอดภัยอย่างแท้จริง (เพราะหากทราบว่าไม่ปลอดภัยถึงระดับเช่นนี้ก็อาจไม่เลือกเข้าเสี่ยงภัย) และผู้ประกอบการจะต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากฝ่ายบริโภคไม่ได้ ฉะนั้น กรณีเช่นนี้ หากผู้ประกอบการประสงค์จะใช้ข้อต่อสู้นี้อยู่ จำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องพิสูจน์ด้วยว่า ความไม่ปลอดภัยจากความบกพร่องในการผลิตมีเพียงขนาดเท่าที่ผู้บริโภคได้คาดเห็นแล้วเท่านั้น และไม่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายด้วยลักษณะที่ผิดไปจากปกติของความไม่ปลอดภัยในระดับเช่นนั้นได้ การที่ผู้บริโภคทราบถึงความไม่ปลอดภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจึงถูกต้องตามสภาพข้อเท็จจริงของความไม่ปลอดภัยแล้วและแสดงให้เห็นว่าความเสียหายเกิดจากความสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยของผู้บริโภคเอง

ค) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว

เพื่อจะหลุดพ้นความรับผิดตามข้อต่อสู่นี้ ผู้ประกอบการต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงสองอย่างคือ

(1) ผู้ประกอบการกำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าถูกต้องและชัดเจนตามสมควร; และ

(2) ผู้บริโภคใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการกำหนดไว้ดีแล้ว

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับภาระการพิสูจน์ตามข้อกล่าวอ้างของผู้เสียหาย ทำให้เห็นว่า ข้อต่อสู่นี้มุ่งแก้เหตุผลตามข้อกล่าวอ้างที่ผู้เสียหายได้แสดงไว้ เนื่องจากการที่ผู้เสียหายนำสืบตามข้อต่อสู์ของตนว่า ความเสียหายเกิดจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้สินค้าเป็นไปตามปกติธรรมดา เป็นการพยายามบอกต่อศาลว่า ผู้ประกอบการคือต้นตอที่แท้จริงของความเสียหาย แต่การพิสูจน์ตามข้อต่อสู่นี้พยายามผลักดันเหตุของความเสียหายกลับไปหาฝ่ายผู้เสียหายบ้าง เพราะหากผู้ประกอบการพิสูจน์ได้ว่าการให้คำเตือนไม่บกพร่อง ย่อมเป็นการหักล้างเหตุผลของผู้เสียหายได้ระดับหนึ่งว่าผู้ประกอบการไม่ใช่ต้นตอของความเสียหาย และยิ่งกว่านั้นหากผู้ประกอบการพิสูจน์ให้เห็นต่อไปได้ว่า กิจกรรมการใช้สินค้าของผู้เสียหายเองต่างหากที่ไม่เป็นปกติธรรมดาและไม่เป็นไปตามคำแนะนำหรือคำเตือนของผู้ประกอบการ ก็เท่ากับโยนภาระความรับผิดชอบต่อความเสียหายกลับไปหาฝ่ายผู้เสียหายได้ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นความรับผิดในที่สุด

ส่วนจะพิสูจน์ว่าอย่างไรเป็นการกำหนดข้อบ่งใช้ที่ถูกต้องชัดเจน และการใช้สินค้าไม่เป็นไปตามปกติธรรมดาหรือไม่เป็นไปตามคำเตือนคืออย่างไร ผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดไว้แล้วในหัวข้อ “ภาระการพิสูจน์ตามข้อกล่าวอ้างของผู้เสียหาย” และ “การพิสูจน์ว่าสินค้ามิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะเหตุจากการไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า”

อย่างไรก็ตาม การใช้ข้อต่อสู่นี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นความรับผิดอย่างสิ้นเชิงก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงชัดเจนว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นมิได้มีส่วนมาจากความบกพร่อง

ในการออกแบบหรือการผลิตด้วยแม่แต่น้อย เพราะแม้ผู้ประกอบการจะพิสูจน์ได้แล้วว่ากิจกรรมการให้คำเตือนของตนปราศจากความบกพร่อง และที่เกิดความเสียหายก็เพราะตัวผู้เสียหายเอง แต่หากการการให้งานสินค้าโดยผู้เสียหายมิได้เป็นเหตุเพียงอย่างเดียวของความเสียหาย แต่เพราะมีความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่เกิดจากการออกแบบหรือการผลิตร่วมเป็นสาเหตุอยู่ด้วย ผู้ประกอบการก็อาจไม่หลุดพ้นความรับผิดทั้งหมดไปได้ ตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์ที่เห็นได้ชัดคือ ผู้ประกอบการได้ให้คำเตือนและคำแนะนำที่ครบถ้วนชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เข็มขัดนิรภัยขณะขับรถแล้ว แต่ผู้เสียหายยังคงไม่ยอมคาดเข็มขัดนิรภัยทำให้ได้รับบาดเจ็บจากการที่รถยนต์ชนเข้ากับวัตถุอื่น ซึ่งถ้าข้อเท็จจริงมีเพียงเท่านี้ ผู้ประกอบการอาจหลุดพ้นความรับผิดได้โดยอาศัยข้อต่อสู้ประการสุดท้ายของมาตรา 7 แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏเพิ่มเติมว่าที่รถยนต์พุ่งเข้าชนกับวัตถุอื่นเป็นผลจากความบกพร่องด้านการผลิตหรือการออกแบบ เช่น เบรคชำรุด (ทั้งที่ฟังก์ชันรถยนต์มาใหม่) ผู้ประกอบการก็อาจยังต้องรับผิดอยู่แม้ผู้เสียหายจะมีส่วนทำให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ตนเองด้วย (แต่ศาลอาจพิจารณาลดจำนวนค่าเสียหายลงได้) ฉะนั้น ผู้ประกอบการจึงควรพิสูจน์ว่าสินค้ามีความปลอดภัยด้านการออกแบบและการผลิตด้วย แม้ว่าจะเลือกให้ข้อต่อสู้แล้วก็ตาม

### 3.2.3.3 ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้เฉพาะของผู้ผลิตตามคำสั่ง

มาตรา 8 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิดหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตทั้งผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัย”

ในทางธุรกิจ มีหลายเหตุผลที่ทำให้เจ้าของสินค้าไม่ประกอบกิจกรรมการผลิตด้วยตัวเอง แต่เลือกที่จะว่าจ้างผู้ประกอบการอื่นให้ผลิตให้ (ศัพท์ทางธุรกิจเรียกว่า การผลิตด้วยบุคคลที่สาม หรือ Third Party Manufacturing – TPM) ซึ่งผู้ว่าจ้างมักเป็นฝ่ายกำหนดแบบของสินค้าและรายละเอียดการผลิตให้กับฝ่ายผู้รับจ้าง และอาจมีสิทธิเข้าแทรกแซงการดำเนินงานของผู้รับจ้างในระหว่างขั้นตอนการผลิตเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือควบคุมคุณภาพสินค้าด้วย ส่วนฝ่ายผู้รับจ้างก็ต้องผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตรงตามแบบและรายละเอียดการผลิตที่ได้รับมา และมักจะได้ค่าตอบแทนเป็นค่าจ้างการผลิต (เว้นแต่กรณีที่ผู้รับจ้างผลิตเข้าร่วมทุนกับผู้ว่าจ้าง เช่น เป็น Joint Venture, ห้างหุ้นส่วนสามัญ ฯลฯ ก็อาจได้ค่าตอบแทนเป็นส่วนแบ่งจากการขาย เงินปันผล หรือสิทธิประโยชน์แบบอื่นๆ)

ยกตัวอย่างกรณีสินค้ารถยนต์ มีทั้งการว่าจ้างผลิตชิ้นส่วนและการว่าจ้างประกอบรถยนต์สำเร็จ ซึ่งหากเกิดความเสียหายจากสินค้ารถยนต์และผู้ผลิตตามคำสั่ง (ผู้รับจ้างผลิต) ถูกฟ้องหรือถูกเรียกเข้ามาเป็นจำเลยในคดี ผู้ผลิตตามคำสั่งอาจหลุดพ้นความรับผิดได้ด้วยการนำสืบข้อต่อสู้ในสามอนุมาตราของบทบัญญัติมาตรา 7 ซึ่งเป็นข้อต่อสู้หลักที่จำเลย (ผู้ประกอบการ) ทุกคนสามารถใช้ได้ หรือผู้ผลิตตามคำสั่งอาจเลือกใช้ข้อต่อสู้เฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ก็ได้ โดยผู้ผลิตตามคำสั่งจะต้องพิสูจน์ว่าตนไม่ได้ทำให้สินค้าเกิดความบกพร่องเพราะแม้ว่าตนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตก็ตาม แต่ทั้งการออกแบบและการผลิตรวมถึงการให้คำเตือนล้วนแต่ถูกกำหนดและควบคุมโดยผู้ว่าจ้างผลิตทั้งสิ้น ส่วนตนเองเป็นเพียงผู้กระทำกิจกรรมแทนเท่านั้นทั้งยังไม่รู้หรือสามารถจะรู้ได้ว่าแบบและกระบวนการผลิตที่เกิดขึ้นตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างนั้นมีความบกพร่องไม่ปลอดภัยอย่างไร ทั้งนี้ ในการนำสืบดังกล่าว ผู้ผลิตตามคำสั่งอาจพิสูจน์ข้อต่อสู้โดยอาศัยข้อตกลงว่าจ้างผลิต (Third Party Manufacturing Agreement – TPMA) ประกอบกับเอกสารหลักฐานแสดงข้อเท็จจริงว่าผู้ผลิตตามคำสั่งดำเนินการผลิตภายใต้การควบคุมของผู้ว่าจ้างผลิตทั้งหมด และไม่สามารถคาดเห็นความไม่ปลอดภัยได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะเทคนิควิธีและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเป็นนวัตกรรมที่ล้ำหน้ามาก หรือยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายแก่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรม และอาจเป็นนวัตกรรมที่ถูกคิดค้นขึ้นใหม่โดยผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นการลับทางการค้าที่บุคคลอื่นไม่สามารถเรียนรู้เข้าใจหรือคาดเห็นข้อบกพร่องได้

อนึ่ง ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ผลิตตามคำสั่งต้องพิสูจน์ด้วยว่าตนไม่ได้คาดเห็นหรือไม่ควรจะได้คาดเห็น (Should not have foreseen) ถึงความไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการออกแบบหรือคำสั่งของผู้ว่าจ้างผลิตเพราะจากกฎหมายต้องการให้แน่ใจว่าผู้ผลิตตามคำสั่งมิได้มีส่วนต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ จะเห็นได้จากบทบัญญัติของกฎหมายว่ามีผู้ประกอบการหลายประเภทในห่วงโซ่อุปทาน เช่น ผู้นำเข้า ผู้ขาย และผู้แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตหรือผู้ออกแบบ ต้องถูกเรียกเข้ามารับผิดร่วมกับผู้ผลิตที่เป็นต้นตอที่แท้จริงของความไม่ปลอดภัยด้วย ทั้งๆ ที่ผู้ประกอบการเหล่านี้ไม่ได้เป็นคนทำให้เกิดความบกพร่องแก่สินค้าทั้งด้านการออกแบบการผลิต หรือการให้คำเตือน แต่ยังคงต้องอยู่ในข่ายความรับผิดเนื่องจากผู้ประกอบการดังกล่าวผู้อยู่ในฐานะที่สามารถจะสกัดหรือตรวจสอบควบคุมมิให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปถึงมือผู้บริโภคและก่อความเสียหายได้ แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังคงสร้างความเสียหายแก่ผู้บริโภคและบุคคลอื่นๆ อยู่ ผู้ประกอบการประเภทต่างๆ ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานก็ต้องร่วมกันรับผิดกับผู้ผลิตเพราะต่างก็มีส่วนในทางใดทางหนึ่งต่อการเกิดขึ้นของความเสียหาย ฉะนั้น หากประสงค์จะหลุดพ้นความรับผิด ผู้ผลิตตามคำสั่งในฐานะที่มีโอกาสคัดกรองสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมิ

ให้หลุดออกไปสู่ตลาดได้ ก็ต้องพิสูจน์ว่า ในกรณีพิพาทนั้น ตนไม่อยู่ในฐานะที่จะควบคุมความเป็นไปของสินค้าได้ เพราะไม่สามารถแม้แต่จะรู้ว่ามีความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นกับสินค้าแล้ว

#### 3.2.3.4 ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้เฉพาะของผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า

มาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าไม่ต้องรับผิดชอบการพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น”

ในปัจจุบัน มีสินค้าจำนวนมากไม่น้อยที่ถูกผลิตด้วยวิธีการประกอบขึ้นจากชิ้นส่วนย่อยหลายชิ้น และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากตัวสินค้า จึงเป็นไปได้ว่าจะเป็นผลมาจากกิจกรรมของฝ่ายผู้ประกอบสินค้าสำเร็จ เช่น การออกแบบ การประกอบ การให้คำเตือน เป็นต้น หรืออาจเกิดจากความบกพร่องเฉพาะของชิ้นส่วนใดชิ้นส่วนหนึ่งที่อยู่ในสินค้าประกอบสำเร็จนั้นก็ได้ ซึ่งในการดำเนินคดีเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เห็นต้นเหตุที่แท้จริงของความเสียหายได้

โดยปกติทั่วไปของการผลิต ผู้ประกอบสินค้านั้นมักเป็นฝ่ายที่มีบทบาทต่อการกำหนดระดับความปลอดภัยของสินค้ามากกว่าฝ่ายผู้ผลิตชิ้นส่วน (เช่นในอุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น) เพราะสภาพโดยธรรมชาติของกระบวนการผลิต ผู้ประกอบสินค้านั้นมีอำนาจตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวว่าจะนำชิ้นส่วนใดมาเป็นองค์ประกอบของสินค้าตน และหากผู้ประกอบสินค้านั้นมีอำนาจต่อรองสูง (เช่นเดียวกับในอุตสาหกรรมรถยนต์) ก็ยังมีโอกาสมากขึ้นที่คุณภาพและความปลอดภัยของชิ้นส่วน (อาจรวมถึงราคาด้วย) จะถูกกำหนดโดยฝ่ายผู้ประกอบสินค้าเป็นหลัก และเมื่อพิจารณาที่กระบวนการประกอบสินค้า จะเห็นว่าผู้ประกอบสินค้านั้นเองที่เป็นคนกำหนดรายละเอียดทุกอย่าง ไม่ใช่ผู้ผลิตชิ้นส่วน ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัยและทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ทั้งผู้ประกอบสินค้าและผู้ผลิตชิ้นส่วนจึงต่างต้องรับผิดชอบในความเสียหายด้วยกันทั้งคู่ เพียงแต่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ว่าผู้ประกอบสินค้าจะมีส่วนต่อการเกิดความเสียหายมากกว่าฝ่ายผู้ผลิตชิ้นส่วน ซึ่งกฎหมายก็เห็นแนวโน้มของข้อเท็จจริงนี้เช่นกัน จึงได้ให้โอกาสผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า (ผู้ผลิตชิ้นส่วน) สามารถหลุดพ้นความรับผิดได้โดยจะต้องแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่สินค้าไม่ใช่ตน แต่เป็นผู้ผลิตสินค้าสำเร็จ (ผู้ประกอบสินค้า) หรือก็คือความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากความบกพร่องในการออกแบบ การ

ประกอบ หรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา ค่าเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิต สินค้าสำเรัจนั้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้จาก หัวข้อ “ภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการ”)

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับเงื่อนไขความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตาม พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ประการที่หนึ่ง - แม้กฎหมายจะบัญญัติให้เงื่อนไขความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเกี่ยวพันกับวิธีการพิสูจน์หลายวิธี แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นว่าแนวทางการพิสูจน์ที่สำคัญและครอบคลุมวิธีการพิสูจน์ทั้งหมดคือ การพิสูจน์ว่าสาเหตุที่แท้จริงของความเสียหายคืออะไร ที่เป็นเช่นนี้เพราะในความเป็นจริง ความเสียหายแต่ละครั้งที่เกิดขึ้นอาจมาจากสาเหตุทางเทคนิคที่เป็นไปได้อยู่หลายประการ ยกตัวอย่างกรณีความเสียหายที่เกิดกับสินค้ายรถยนต์ อาจมีสาเหตุทางเทคนิคได้ดังนี้<sup>20</sup>

1) สาเหตุจากตัวรถยนต์เอง ซึ่งอาจเป็นความเสียหายจากความเสื่อมสภาพตามการใช้งาน (Wear-and-Tear) หรือความเสียหายจากความบกพร่องในการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือน (Defects) ของสินค้าที่ได้ขายแก่ผู้บริโภคแล้ว

2) สาเหตุจากการใช้งานโดยตัวผู้บริโภคเองโดยตรง ซึ่งอาจเป็นเพราะสภาพร่างกายหรือจิตใจขณะใช้งานรถยนต์และพฤติกรรมความเคยชินต่างๆ ขณะขับขี่ เช่น ขับขี่โดยประมาทด้วยความเร็วหรือขณะเมาสุรา ไม่ทำตามกฎจราจร ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย ฯลฯ หรืออาจเป็นเพราะความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้งานและการบำรุงรักษารถยนต์ของผู้บริโภคที่ไม่เพียงพอหรือไม่ถูกต้อง

3) สาเหตุจากการซ่อมหรือการบำรุงรักษาหลังการขายโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4) สาเหตุจากอุบัติเหตุหรือเหตุสุดวิสัยอื่นๆ เช่น สุนัขตัดหน้ารถกะทันหัน ฯลฯ

---

<sup>20</sup> William M. Landes and Richard A. Posner, “A Positive Economic Analysis of Products Liability,” *The Journal of Legal Studies*, 14, 3 (December 1985): 535-567.



ฉะนั้น ทั้งภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ของผู้เสียหายและภาระการพิสูจน์ตามข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการจึงมีแนวทางที่คล้ายกันคือ พิสูจน์ว่าความเสียหายไม่ได้เกิดจากสาเหตุในฝั่งตนหรือในช่วงที่ตนรับผิดชอบสินค้าอยู่ แต่เกิดจากสาเหตุของฝ่ายตรงข้าม หรือแม้แต่เกิดจากสาเหตุอื่นๆ ที่ไม่อาจโทษใครได้ หรือไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลในคดี

ประการที่สอง - การพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าบางประเภท เช่น รถยนต์ เป็นต้น มีโอกาสมากที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการนำสืบข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้พยานผู้เชี่ยวชาญกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพิสูจน์ตามกฎหมายนี้ และแม้ว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้พยานผู้เชี่ยวชาญก็ตาม แต่ปัญหาทางปฏิบัติในเรื่องนี้สำหรับคดีความเสียหายจากสินค้ารถยนต์ยังมีอยู่หลายประการ เช่น ยังไม่มีบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรใดที่จะทำหน้าที่จัดหาหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย หรือหากทำได้ก็ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงมาก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังอาจมีอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากบุคลากรทางศาลด้วย เพราะคดีพิพาทตามกฎหมายนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษใด แม้จะมีกฎหมายกำหนดกระบวนการวิธีพิจารณาไว้โดยเฉพาะ แต่ก็ยังต้องขึ้นอยู่กับศาลแพ่งทั่วไปที่ผู้พิพากษาอาจไม่ได้มีความรู้ความชำนาญในข้อเท็จจริงทางเทคนิคเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นพิเศษ ทั้งไม่มีผู้พิพากษาสมทบเข้ามาช่วยร่วมในการตัดสินคดี ทำให้การใช้ดุลยพินิจรับฟังพยานหลักฐานอาจไม่เป็นไปโดยง่าย

### 3.2.4 ความรับผิดชอบและผลจากคำพิพากษา

เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการอาจต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายนั้นผ่านกระบวนการทางศาล เว้นแต่จะสามารถยกข้อต่อสู้ขึ้นแสดงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ มิเช่นนั้นก็ต้องรับผิดชอบและมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ดังต่อไปนี้

### 3.2.4.1 ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ

เนื่องจากความเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นความเสียหายทางแพ่งลักษณะละเมิด ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในฐานะผู้กระทำละเมิดจึงเป็นการ “ใช้ค่าสินไหมทดแทน” แก่ผู้เสียหาย แต่จะพิเศษกว่าความรับผิดทางละเมิดทั่วไปก็ตรงที่ กฎหมายนี้ได้เพิ่มเติมประเภทรายการของค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับ ตามรายละเอียดในมาตรา 11 ดังนี้

มาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(2) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

ค่าสินไหมทดแทนตามบทบัญญัตินี้แบ่งออกเป็น:-

- ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ
- ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

ก) ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

การใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักพื้นฐานสำคัญของการใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดทุกกรณี ไม่ว่าจะการละเมิดนั้นจะเป็นการละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือเป็นการละเมิดที่มีรายละเอียดเฉพาะตามกฎหมายอื่นก็ตาม (เช่น การละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นต้น) สาระสำคัญของการใช้ค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีดังต่อไปนี้

มาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

ในการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทน ศาลจะพิจารณาพฤติการณ์ (ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย) และความร้ายแรงแห่งละเมิด (ผลหรือระดับของความเสียหายอันสืบเนื่องมาจากลักษณะแห่งการกระทำละเมิดของจำเลย)<sup>21</sup> ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดี (ในคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ข้อเท็จจริงมีที่มาจากพยานหลักฐานของทั้งฝ่ายโจทก์ ฝ่ายจำเลย และที่ศาลแสวงหามาเอง) โดยศาลจะกำหนดให้

---

<sup>21</sup> สุขุม สุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, พฤษภาคม 2550), หน้า 206-207.

จำเลยใช้คำสินไหมทดแทนแก่โจทก์ตามประเภทรายการของความเสียหาย ซึ่งแบ่งออกได้เป็นสองประเภทรายการใหญ่ๆ คือ ความเสียหายต่อทรัพย์สิน และความเสียหายต่อสิ่งที่มีใช้ทรัพย์สิน

ตัวอย่างการใช้คำสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อทรัพย์สิน ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน, การเปลี่ยนทรัพย์สิน, และการใช้ราคาทรัพย์สินและค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สิน เป็นต้น

ส่วนการใช้คำสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อสิ่งที่มีใช้ทรัพย์สิน ได้แก่

- (กรณีเกิดความเสียหายถึงแก่ชีวิต) – ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอื่นๆ, ค่ารักษาพยาบาล, ค่าเสียหายเพราะผู้เสียหายต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้, ค่าขาดแรงงานแก่บุคคลภายนอก, ค่าขาดไร้อุปการะของผู้รับอุปการะจากผู้เสียหาย ฯลฯ
- (กรณีเกิดความเสียหายต่อร่างกายและอนามัย) – ค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายต้องเสียหายไปเพื่อการเยียวยาความเสียหาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล, ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบภารงานสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วนทั้งในเวลาปัจจุบันและในเวลาอนาคต ฯลฯ
- (กรณีเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง) – การทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดีดังเดิม, การใช้จ่ายเสียหายแทนการทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดีดังเดิม ฯลฯ

(ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเงื่อนไขการกำหนดคำสินไหมทดแทนตามประเภทรายการความเสียหายได้ในมาตรา 439 ถึง 447 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

อนึ่ง ในการกำหนดคำสินไหมทดแทนที่แท้จริงในคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เปิดโอกาสให้ศาลพิจารณาพยานหลักฐานเพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจตัดสินคดีและกำหนดคำสินไหมทดแทนได้กว้างขวางขึ้น และสนับสนุนให้ศาลพิจารณาคดีและกำหนดคำสินไหมทดแทนด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ สังคม และการบริโภคเพิ่มขึ้นด้วย รวมถึงให้อำนาจพิเศษแก่ศาลที่จะพิพากษาคดีเกินกว่าคำขอของโจทก์และสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งในภายหลังได้ (เกี่ยวกับรายละเอียดการใช้อำนาจพิเศษของศาล ผู้วิจัยจะอธิบายในหัวข้อ “ผลจากการใช้อำนาจพิเศษของศาล”) ศาลจึงอยู่ในฐานะที่จะกำหนดคำสินไหมทดแทนที่แท้จริงได้อย่างอิสระและ

ครอบคลุมกว่าแต่ก่อน และเป็นไปได้ที่ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงแตกต่างหรือเพิ่มเติมจากหลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงข้างต้น

#### ข) ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

นอกจากผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงสำหรับเยียวความเสียหายหรือการสูญเสียที่เกิดขึ้นกับชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้เสียหายแล้ว กฎหมายยังให้อำนาจศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายสำหรับความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน<sup>22</sup> ที่เป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหายด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้บัญญัติแนวทางกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนประเภทนี้ไว้ต่างหากโดยเฉพาะ จึงเป็นเรื่องที่ศาลต้องใช้ดุลยพินิจพิจารณาตามหลักการกำหนดค่าเสียหายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่นเดียวกับความเสียหายอื่นๆ ซึ่งก็คือการพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดว่านอกจากจะทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินแล้ว ยังทำให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน วิตกกังวล หรือทุกข์เวทนาเกินธรรมดาแก่ผู้เสียหายอีกมากน้อยเพียงใด แต่เนื่องจากความกระทบกระเทือนทางจิตใจมีสภาพเป็นนามธรรม ทำให้ไม่อาจเห็นหรือจับต้องดวงวัดได้ว่ามีความร้ายแรงเพียงใด ดังนั้น จึงอาจต้องอาศัยการคาดการณ์จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า เช่น เทียบพฤติกรรมของผู้เสียหายระหว่างก่อนและหลังเกิดความเสียหายว่ามีการใช้ชีวิตประจำวันที่ผิดปกติไปจากเดิมมากน้อยเพียงใด หรือมีเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าน่าจะเกิดความทุกข์ทรมานใจแก่ผู้เสียหายหรือไม่อย่างไร เป็นต้น

<sup>22</sup> มาตรา 4 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อการเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่

นอกจากตัวผู้เสียหายแล้ว กฎหมายยังให้สิทธิแก่สามี ภรรยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้เสียหายที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนประเภทนี้ด้วย แต่ต้องเป็นเฉพาะเมื่อผู้เสียหายถึงแก่ความตายเท่านั้น\*

น่าสังเกตว่า พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติเรื่องค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจให้เด่นชัดเป็นพิเศษขึ้นมากเมื่อเทียบกับในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะแม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีบทบัญญัติเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทำนองนี้ได้ แต่ก็ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าเป็น “ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ” เพราะใช้คำว่า “ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน” ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง และไม่ได้มีบทนิยามประกอบการพิจารณาของศาลที่เฉพาะเจาะจงเหมือนกับในพระราชบัญญัตินี้พร้อมกันนั้น ยังไม่เปิดโอกาสให้ทายาทได้รับค่าสินไหมทดแทนด้วยถึงแม้ว่าผู้เสียหายจะถึงแก่ความตายแล้วก็ตาม<sup>23</sup> จึงเป็นไปได้ที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายประเภทนี้ให้แก่ผู้เสียหายมากขึ้น (ทั้งจำนวนครั้งและจำนวนเงิน) เพราะที่ผ่านมาเป็นเรื่องที่ฎีกาปฏิเสธในคดีแพ่งมาโดยตลอดเนื่องจากศาลไม่เห็นว่าเป็นความเสียหายที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิไว้โดยตรงและชัดเจน

---

\* ศาสตราจารย์สุขุม ศุภนิธย์ ให้ข้อสังเกตว่า การฟ้องเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจในนี้ ในทางปฏิบัติอาจต้องขอให้ศาลพิพากษาให้ผู้เป็นทายาทโดยธรรม สามี หรือภรรยาของผู้เสียหายได้รับค่าเสียหายต่อจิตใจของตนไว้ในคำฟ้องเป็นการล่วงหน้า หากว่าผู้เสียหายยังไม่ถึงแก่ชีวิต ในขณะที่ฟ้อง แต่เสียชีวิตภายหลัง มิฉะนั้นต้องนำคดีมาฟ้องใหม่ จะกลายเป็นเรื่องยุ่งยาก ทั้งเป็นปัญหาว่าจะมีการฟ้องคดีแทนโดยผู้มีอำนาจฟ้องตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคไม่ได้ เพราะผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ตามมาตรานี้ มิใช่ผู้เสียหายที่แท้จริง ซึ่งบริโภคสินค้าแล้วเกิดผลเสียหาย เพราะสินค้าไม่ปลอดภัย

<sup>23</sup> **มาตรา 446** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหาย แก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว”

ค) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินธุรกิจในลักษณะเอาัดเอาเปรียบผู้บริโภคมากเกินไป อีกทั้งเพื่อปกป้องผู้บริโภคโดยส่วนรวมมิให้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าของผู้ประกอบธุรกิจที่มีได้ดำเนินกิจกรรมโดยสุจริตหรือค้ำประกันถึงมาตรฐานทางการค้าที่เหมาะสมภายใต้ระบบธุรกิจที่เป็นธรรมอันเป็นคุณธรรมหรือจริยธรรมที่ผู้ประกอบธุรกิจควรปฏิบัติ และเพื่อป้องกันมิให้ผู้ประกอบการนั้นกระทำความผิดอีกหรือมิให้ผู้ประกอบการอื่นกระทำตาม กฎหมายจึงให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) เพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้<sup>24</sup>

เงื่อนไข: หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดย

- (1) รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- (2) มิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือ
- (3) เมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย

ผล: ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น

ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น

- (1) ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ
- (2) การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า
- (3) ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า

<sup>24</sup> ธานีศ เกศวพิทักษ์, กฎหมายวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, (กรุงเทพมหานคร : ยูเนี่ยน อุลตราไวโอเล็ต, สิงหาคม 2551), หน้า 146-153.

- (4) การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (5) ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ
- (6) สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ
- (7) การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น
- (8) ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

ข้อสังเกตคือ กฎหมายกำหนดว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น” อันมีนัยที่แสดงให้เห็นว่า ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษนั้น ต้องเป็นส่วนที่เสริมเพิ่มเติมขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ดังนั้น ขั้นตอนการพิพากษาให้ผู้ประกอบการธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษนั้น จึงต้องเริ่มขึ้นด้วยการที่ศาลต้องพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงก่อน จากนั้น ศาลจึงจะพิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรได้โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ ประกอบด้วย แต่มีข้อแม้ว่าต้องไม่เกินเพดานขั้นสูงคือ สองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง

ข้อสังเกตอีกประการคือ หลักเกณฑ์การให้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษตามกฎหมายนี้มีความคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 42 มาก คงมีความแตกต่างกันในประการสำคัญเรื่องเพดานของจำนวนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเท่านั้น กล่าวคือ ตามมาตรา 11(2) ของ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดเพดานขั้นสูงไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงโดยไม่มีข้อยกเว้น ส่วนมาตรา 42 ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ก็กำหนดเพดานขั้นสูงไว้ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงเหมือนกัน แต่มีข้อยกเว้นว่า ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงมีจำนวนเล็กน้อย คือ ไม่เกินห้าหมื่นบาท ก็ให้ขยายเพดานขั้นสูงออกไปให้ศาลมีอำนาจกำหนด



ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง<sup>25</sup> ซึ่งศาลก็มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 มาตรา 42 วรรคสองได้ด้วย เพราะเป็นกฎหมายที่เป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เสียหายหรือผู้บริโภคและให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551<sup>26</sup>

### 3.2.4.2 ผลจากการใช้อำนาจพิเศษของศาล<sup>27</sup>

คดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อาจไม่ได้มีมูลคดีมาจากข้อพิพาทเฉพาะตัวระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการที่เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น เพราะสินค้าที่ผู้ประกอบการผลิตหรือนำออกจำหน่ายในท้องตลาดอาจจะส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคและสังคมโดยส่วนรวมนอกเหนือไปจากโจทก์ในคดีได้ ดังนั้นพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551 จึงให้อำนาจศาลออกคำพิพากษาและคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีในลักษณะที่มีนัยสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยส่วนรวมด้วย นอกเหนือไปจากการกำหนดให้ผู้ประกอบการใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ในคดี

#### ก) อำนาจศาลที่จะพิพากษาคดีเกินกว่าค่าขอบังคับของโจทก์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 ซึ่งเป็นกฎเหล็กสำคัญของ การทำคำพิพากษา ได้ห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งเกินกว่าค่าขอของโจทก์ที่แสดงไว้ในคำ

<sup>25</sup> มาตรา 42 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551

<sup>26</sup> มาตรา 3 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

<sup>27</sup> ธานีศ เกศพิทักษ์, กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภครตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ. 2551, (กรุงเทพมหานคร : ยูเนียน อุลตราไวโอเล็ต, สิงหาคม 2551), หน้า 137-159.

ฟ้อง<sup>28</sup> ซึ่งข้อจำกัดอำนาจศาลเช่นว่านี้เองที่เป็นอุปสรรคสำคัญทำให้ผู้บริโภคมิได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเพียงพอและเป็นธรรม ทั้งนี้ เพราะมีเหตุปัจจัยหลายประการที่เกิดข้อบกพร่องผิดพลาดทางเทคนิค ทำให้ผู้บริโภคที่เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจมิได้มีค่าขอบังคับไว้ และบนพื้นฐานของหลักการตามมาตรา 142 ดังกล่าว ศาลก็ไม่อาจพิพากษาหรือสั่งให้สิ่งใดๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้องได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงผ่อนคลายหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 โดยบัญญัติให้ศาลในคดีผู้บริโภคมีอำนาจวินิจฉัยกำหนดจำนวนค่าเสียหายและใช้มาตรการหรือวิธีการตามคำขอให้ถูกต้องและเหมาะสมได้ แม้จะเป็นเรื่องเกินคำขอก็ตาม ดังนี้

มาตรา 39 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 บัญญัติว่า “ในคดีที่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคเป็นโจทก์ ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่าจำนวนค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องไม่ถูกต้องหรือวิธีการบังคับตามคำขอของโจทก์ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามฟ้อง ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยให้ถูกต้องหรือกำหนดวิธีการบังคับให้เหมาะสมได้ แม้จะเกินกว่าที่ปรากฏในคำขอบังคับของโจทก์ก็ตาม แต่ข้อที่ศาลยกขึ้นวินิจฉัยนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความยกขึ้นมาร่วกันแล้วโดยชอบ”

ข) อำนาจศาลในการกล่าวสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งไว้ในคำพิพากษา

ในคดีแพ่งทั่วไป ศาลไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่ออกไปแล้วได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดให้ทำได้เฉพาะกรณี หรือมิฉะนั้นก็เป็นกรกลับหรือแก้ไขโดยคำพิพากษาของศาลที่สูงกว่า อย่างไรก็ตาม ในคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกาย สุขภาพหรืออนามัย อาจจะไม่ค่อยๆ สะสมอยู่และใช้เวลานานพอสมควรที่จะแสดงอาการในภายหลัง และเป็นการพันวิสัยจะหยั่งรู้ได้เนในเวลาพิพากษาคดีว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใด การที่จะยึดหลักการเหมือนในคดีแพ่งอื่นๆ ที่ศาลไม่มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้เลย อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคได้

<sup>28</sup> **มาตรา 142** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ แต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใดๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง...”

อีกทั้งเมื่อศาลมีคำพิพากษาชี้ขาดคดีแล้ว ก็จะมีผลผูกพันคู่ความมิให้รื้อร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกันอีกด้วย

เพื่อผ่อนคลายความเคร่งครัดดังกล่าว พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 จึงบัญญัติให้อำนาจศาลในคดีผู้บริโภคที่จะกล่าวในคำพิพากษาหรือคำสั่งว่า ยังสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งในภายหลังได้ ดังนี้

มาตรา 40 “ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยและในเวลาที่พิพากษาคดีเป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ชัดว่า ความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใด ศาลอาจกล่าวในคำพิพากษาหรือคำสั่งว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ก่อนการแก้ไขต้องให้โอกาสคู่ความอีกฝ่ายที่จะคัดค้าน”

ค) อำนาจศาลในการพิพากษาหรือสั่งจัดการแก้ไขสินค้าที่ได้จำหน่ายไปแล้ว หรือหลงเหลืออยู่ในท้องตลาดที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคโดยส่วนรวม

ในคดีผู้บริโภค นอกจากศาลจะมีอำนาจวินิจฉัยและพิพากษาคดีเพื่ออำนวยความสะดวกกรรมให้แก่คู่ความในคดีแล้ว เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคโดยส่วนรวม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ยังได้ให้อำนาจศาลที่จะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งจัดการแก้ไขสินค้าที่ได้จำหน่ายไปแล้ว หรือหลงเหลืออยู่ในท้องตลาด ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคโดยส่วนรวมได้ด้วย โดยมาตรการและวิธีการต่างๆ ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 43 ซึ่งมีข้อความอยู่สองวรรค วรรคแรกให้อำนาจศาลที่จะพิจารณา ออกคำสั่งใช้วิธีการจัดการแก้ไขสินค้าที่ได้จำหน่ายไปแล้ว หรือที่เหลืออยู่ในท้องตลาดอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคโดยส่วนรวม ส่วนวรรคสองให้อำนาจศาลที่จะสั่งจับกุมหรือบังคับคดีเอาแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล

มาตรา 43 บัญญัติว่า “ในคดีผู้บริโภค เมื่อศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีหรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความหากข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่ายังมีสินค้าที่ได้จำหน่ายไปแล้วหรือที่เหลืออยู่ในท้องตลาดอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม และไม่อาจใช้วิธีป้องกันอย่างอื่นได้ ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้ประกอบการธุรกิจจัดการประกาศและรับสินค้าดังกล่าวซึ่งอาจเป็นอันตรายเป็นจากผู้บริโภคเพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่กำหนดโดยค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการธุรกิจเองแต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขหรือดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นได้ ก็ให้ใช้ราคาตามที่ศาลเห็นสมควรโดยคำนึงถึงลักษณะและสภาพของสินค้าขณะรับคืน รวมทั้งความสุจริตของผู้ประกอบการธุรกิจประกอบด้วย

(2) ห้ามผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่เหลืออยู่และให้เรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่ได้จำหน่ายแก่ผู้บริโภคกลับคืนจนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสินค้าดังกล่าวให้มีความปลอดภัย แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ศาลจะมีคำสั่งห้ามผู้ประกอบการธุรกิจผลิตหรือนำเข้าสินค้านั้นก็ได้และหากเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบการธุรกิจจะเก็บสินค้าที่เหลือไว้เพื่อจำหน่ายต่อไป ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการธุรกิจทำลายสินค้าที่เหลือนั้นด้วย

ถ้าความปรากฏในภายหลังว่าผู้ประกอบการธุรกิจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบการธุรกิจในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นนิติบุคคลไว้จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว หรือสั่งให้เจ้าพนักงานคดีหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดดำเนินการโดยให้ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่าย และหากผู้ประกอบการธุรกิจไม่ชำระให้บุคคลนั้นมีอำนาจบังคับคดีกับผู้ประกอบการธุรกิจเสมือนหนึ่งเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา ผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบการธุรกิจในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นนิติบุคคลที่ถูกจับกุมโดยเหตุจูงใจชัดเจนคำสั่ง จะต้องถูกกักขังไว้จนกว่าจะมีประกัน หรือประกันและหลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรกำหนดว่าตนยินยอมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งทุกประการ แต่ทั้งนี้ ห้ามไม่ให้กักขังผู้ประกอบการธุรกิจหรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบการธุรกิจในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นนิติบุคคลแต่ละครั้งเกินกว่าหกเดือนนับแต่วันจับหรือกักขัง แล้วแต่กรณี”

อนึ่ง การใช้อำนาจศาลตามมาตรา 43 เป็นมาตรการที่รุนแรง แต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคโดยส่วนรวม เพื่อให้การใช้อำนาจตามมาตรานี้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรม ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ 20 และข้อ 28 จึงกำหนดให้ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสินค้า การตรวจพิสูจน์สินค้าหรือความเสียหายอันเกิดจากการบริโภคสินค้า แล้วทำรายงานความเห็นต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาคดีได้ (ดูรายละเอียดของข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการ

ดำเนินกระบวนการพิจารณาและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภคน (ภาคผนวก)

ง) อำนาจศาลในการพิพากษาให้หุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น หรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคล ร่วมรับผิดชอบในหนี้ของผู้ประกอบธุรกิจ

โดยที่การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนบริษัทนิติบุคคลขึ้นประกอบธุรกิจนั้น ในทางปฏิบัติสามารถจัดตั้งขึ้นได้ไม่ยาก อีกทั้งระบบการควบคุมนิติบุคคลที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจของส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็ไม่เข้มแข็งรัดกุมเพียงพอที่จะควบคุมดูแลนิติบุคคลผู้ประกอบธุรกิจ ให้ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ประสพการณ์ที่สร้างความเจ็บปวดชอกช้ำให้แก่ผู้บริโภคตลอดมาก็คือ ผู้บริโภคผู้สุดส่าห็นาคดีมาฟ้องร้อง กว่าจะชนะคดีได้แทบเลือดตากระเด็น แต่แล้วก็ไม่สามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เนื่องจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นได้ตั้งขึ้นมาด้วยเจตนาหลอกลวง ข้อฉลผู้บริโภคมามาตั้งแต่ต้น หรือมิฉะนั้น ในระหว่างดำเนินคดี อาจมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลนั้นไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปแล้ว จึงนับว่าเป็นประสพการณ์ที่เลวร้าย และเป็นที่มาของหลักการตามมาตรา 44 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่กฎหมายให้อำนาจศาลที่จะพิพากษา หรือมีคำสั่งให้กลุ่มบุคคลที่เชิดนิติบุคคลขึ้นเพื่อแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคโดยมิชอบ ต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจได้ ดังนี้

มาตรา 44 บัญญัติว่า “ในคดีที่ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ข้อฉลหลอกลวงผู้บริโภครวมถึงการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคลจะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน

ผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งให้ร่วมรับผิดชอบไม่เกินทรัพย์สินที่ผู้รับนั้นได้รับจากนิติบุคคลนั้น”

### 3.2.5 ข้อกำหนดอื่นๆ

นอกจากหัวข้อหลักที่อธิบายแล้วข้างต้น การดำเนินคดีเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังมีประเด็นปลีกย่อย (แต่สำคัญ) ที่ควรทราบดังนี้

#### 3.2.5.1 ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด

ในบางกรณี ผู้บริโภคอาจเข้าทำสัญญาซื้อขายสินค้ากับผู้ประกอบการโดยมีข้อสัญญาหรือคำประกาศยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอยู่ด้วย ซึ่งสภาพเช่นนี้อาจทำให้ผู้บริโภค (ทั้งผู้ซื้อสินค้าและผู้ใช้สินค้าโดยชอบ) และบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต้องเสียเปรียบมาก เพราะการยึดตามข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดดังกล่าวจะทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดใดๆ เลยแม้จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าสินค้าของผู้ประกอบการไม่ปลอดภัยและเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายจริงก็ตาม ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้ข้อตกลงใดๆ ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย และประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการไม่ได้<sup>29</sup>

#### 3.2.5.2 อายุความ

ทันทีที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด ผู้เสียหายมีเวลาสามปีที่จะใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ประกอบการ มิฉะนั้นผู้เสียหายจะไม่

<sup>29</sup> มาตรา 9 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

สามารถทำได้อีกแม้จะมีความเสียหายเกิดขึ้นจริงก็ตาม แต่เพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบากแก่ผู้ประกอบการและการดำเนินคดีทางศาลมากเกินไป ไม่ว่าจะผู้เสียหายจะรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบได้หรือไม่ก็ตาม การฟ้องคดีจะเกิดขึ้นหลังสิบปีนับตั้งแต่วันที่มีการขายสินค้าไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอาจไม่เกิดขึ้นทันทีที่มีการใช้สินค้า เพราะความปลอดภัยของสินค้าบางประเภทอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายขึ้นช้าๆ หรือใช้เวลานานกว่าจะแสดงอันตรายออกมาชัดเจน กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกาย หรือที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ สามารถนำคดีมาฟ้องภายในสามปีนับแต่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ (เหมือนกรณีทั่วไป) หรือภายในสิบปีนับตั้งแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย (ต่างจากกรณีทั่วไป เพราะไม่ได้เริ่มนับตั้งแต่วันที่มีการขายสินค้า ยิ่งกว่านั้น การรู้ถึงความเสียหายเช่นว่าอาจเกิดขึ้นหลังระยะเวลาสิบปีนับตั้งแต่วันที่มีการขายสินค้าก็ได้)<sup>30</sup>

### 3.2.5.3 การเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหาย

ในช่วงเวลาระหว่างที่อายุความยังดำเนินไปไม่ถึงที่สุด หากมีการเจรจาระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่าย อายุความที่ดำเนินมาแล้ว (ไม่ว่านานแค่ไหนก็ตาม) จะสะดุดหยุดอยู่ (ไม่ถูกนับต่อไป) จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา (อายุความจึงจะถูกนับต่อไปจากเวลาที่เคยหยุดอยู่นั้น)<sup>31</sup> เพื่อให้การเจรจาเกิดขึ้นได้โดยผู้เสียหายไม่ต้องพะวงว่าคดีจะขาดอายุความหรือไม่

<sup>30</sup> มาตรา 12 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

<sup>31</sup> มาตรา 13 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

### 3.2.5.4 ค่าฤชาธรรมเนียม

ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 การฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้เสียหายโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค รวมถึง สมาคม และมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค จะได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงในขณะยื่นฟ้องหรือระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณา อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าฝ่ายโจทก์จะไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมตลอดไปเลย เพราะเมื่อศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี ศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับความรับผิดขั้นที่สุดของของค่าฤชาธรรมเนียมว่าจะตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายใด โดยจะคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการดำเนินคดีด้วย ซึ่งหากศาลกำหนดให้ฝ่ายโจทก์ต้องรับผิดในขั้นที่สุดของค่าฤชาธรรมเนียม โจทก์ก็ต้องรับผิดชอบคดีใช้ให้แก่จำเลย (ผู้ประกอบการ)<sup>32</sup> หรือหากย้อนกลับไปในช่วงระหว่างพิจารณาคดี หากความปรากฏแก่ศาลว่าผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนนำคดีมาฟ้องโดยไม่มีเหตุอันควร เรียกร้องค่าเสียหายเกินสมควร ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ดำเนินกระบวนการพิจารณาอันมีลักษณะเป็นการประวิงคดีหรือไม่จำเป็น หรือมีพฤติการณ์อื่นที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลนั้นชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้รับการยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ หากไม่ปฏิบัติตาม ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ<sup>33</sup>

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<sup>32</sup> มาตรา 10 วรรคสอง พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

<sup>33</sup> มาตรา 18 วรรคสอง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551



### 3.2.5.5 วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถูกประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 36 ก ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 โดยให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศดังกล่าว ซึ่งหมายถึงว่าจะเริ่มมีผลบังคับใช้ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป และเฉพาะสินค้าใดที่ได้ขายแก่ผู้บริโภคตั้งแต่วันที่ดังกล่าวจึงอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัตินี้<sup>34</sup>

## 3.3 ตัวอย่างคดีความรับผิดตาม Product Liability Law ในต่างประเทศ

### 3.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา<sup>35</sup>

#### (ก) คดี Shoshone Coca-Cola Bottling Co. v. Dolinski

**ข้อเท็จจริง** Leo Dolinski ซื้อเครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลมชื่อ Squirr จากเครื่องขายสินค้าอัตโนมัติที่ตั้งอยู่ในสถานที่ทำงาน Dolinski ได้เปิดขวดและดื่มบางส่วนของเครื่องดื่มในขวด และล้มป่วยภายหลังที่ดื่มทันที ภายหลังการตรวจสอบพบว่า ในขวดเครื่องดื่มนั้นมีเศษเนื้อของหนูตายปนอยู่ Dolinski ได้ไปให้แพทย์ตรวจรักษาและรับยาแก้อาการอาเจียนมารับประทาน Dolinski ได้รับความทุกข์ทรมานทางร่างกายและจิตใจจากการดื่มน้ำเครื่องดื่มจากขวดดังกล่าว และเมื่อเห็นขวดน้ำอัดลมจะมีอาการอยากอาเจียน Dolinski ได้ฟ้องบริษัท Shoshone โดยอ้างหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ก่อนหน้าคดีนี้มลรัฐเนวาดาไม่ยอมรับหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด แต่ศาลชั้นต้นในคดีนี้รับเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ คณะลูกขุนตัดสินข้อเท็จจริงให้โจทก์ชนะ จำเลย คือ บริษัท Shoshone อุทธรณ์

**ประเด็นกฎหมาย** มีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต (Manufacturing defect) ในขวดน้ำอัดลม Squirr ที่โจทก์ดื่มหรือไม่

<sup>34</sup> **มาตรา 15** พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

<sup>35</sup> ศักดา ธนิตกุล, แนวคิด หลักกฎหมาย และคำพิพากษา กฎหมายกับธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, สิงหาคม 2551), หน้า 140-154.

**คำพิพากษาของศาลฎีกามลรัฐเนวาดา** ผู้พิพากษา Thompson ตัดสินว่า นโยบายสาธารณะในคดีนี้ คือ บุคคลใดที่วางสินค้าประเภทขวดน้ำอัดลมในตลาดซึ่งมีสภาพไม่ปลอดภัยสำหรับการใช้ต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดต่อผู้ใช้ปลายทางที่ใช้สินค้านั้น คำดังกล่าวสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการใช้สินค้านั้น แม้ว่าผู้ขายจะได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม แม้ว่าจำเลยจะต่อสู้ว่า สถานิติบัญญัติเท่านั้นที่มีอำนาจที่จะประกาศนโยบายสาธารณะข้างต้นได้ แต่ศาลเห็นว่า ในมลรัฐต่างๆ เกือบทั้งหมดศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่รับเอาหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาปรับใช้โดยการตัดสินคดี

ในคดีนี้ จำเลยอ้างว่า โจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตอนที่ขวดน้ำอัดลมดังกล่าวอยู่ในการครอบครองของจำเลยนั้น หนูได้อยู่ในขวดอยู่แล้ว แต่โจทก์ได้นำผู้เชี่ยวชาญด้านพิษวิทยา (Toxicologist) ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบขวดน้ำอัดลมและน้ำอัดลมที่เหลืออยู่ในขวดในวันที่โจทก์ดื่มน้ำอัดลมจากขวดดังกล่าว ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เบิกความว่า “หนูได้ตายอยู่ในขวดนานมาแล้ว” และรอยดำๆ ที่ติดอยู่ที่ก้นขวดมีอยู่ก่อนที่น้ำอัดลมจะถูกบรรจุลงไปในขวด คณะลูกขุนจึงได้ตัดสินว่าสาเหตุของอุบัติเหตุเกิดจากจำเลย

ศาลฎีกาของมลรัฐเนวาดารับเอาหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาปรับใช้กับจำเลย และพิพากษาขึ้นตามศาลชั้นต้นว่า มีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต (A defect in manufacture)

### (ข) คดี Hagan v. Coca-Cola Bottling Co.

**ข้อเท็จจริง** ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1992 Linda Hagan และน้องสาวชื่อ Barbara Parks ดื่มน้ำอัดลมบรรจุขวดยี่ห้อ Coca-Cola และเห็นว่ารสชาติเจือปนๆ Hagan จึงหยุดดื่มแล้วยกขวดขึ้นไปให้ดูแสงสว่างและพบว่ามีถุงยางอนามัยอยู่ในขวดน้ำอัดลม ทั้งสองคนรู้สึกวิตกมาก นอกจากนั้นแล้ว Hagan ยังรู้สึกสะอิดสะเอียน วันรุ่งขึ้นทั้งสองคนจึงได้ไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลและแพทย์ได้ฉีดยาให้ หลังจากนั้น 6 เดือน ทั้งสองได้ตรวจเลือดเพื่อดูว่าติดเชื้อไวรัสเอชไอวี (เชื้อไวรัสเอดส์) หรือไม่ แต่ผลเป็นลบ Hagan และ Park จึงได้นำคดีมาฟ้องบริษัท Coca-Cola Bottling เพื่อให้รับผิดชอบความเสียหายด้านจิตใจ (Emotional distress) บริษัท Coca-Cola Bottling ได้ทำการตรวจสอบขวดน้ำอัดลมและเบิกความต่อคณะลูกขุนว่า สิ่งที่อยู่ในขวดคือ รา คณะลูกขุนตัดสินว่า คณะลูกขุนเชื่อว่าวัตถุที่อยู่ในขวด คือ ถุงยางอนามัยไม่ใช้รา ดังที่จำเลยเบิก

ความ และตัดสินให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ทั้งสองเป็นจำนวนเงิน 75,000 เหรียญสหรัฐ ศาลอุทธรณ์กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น Hagan และ Park ฎีกา

**ประเด็นกฎหมาย** โจทก์สามารถฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีที่บริโภคสิ่งแปลกปลอมในสินค้าประเภทอาหาร แล้วเกิดความเสียหายด้านจิตใจ โดยที่โจทก์ไม่ได้รับความเสียหายต่อร่างกายเลย ได้หรือไม่

**คำพิพากษาของศาลฎีกามลรัฐเนวาดา** ผู้พิพากษาชื่อ Anstead ได้เขียนคำพิพากษาซึ่งมีสาระสำคัญว่า ประชาชนโดยทั่วไปคุ้นเคยและเชื่อว่า สินค้าอาหารที่มีบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มมีความปลอดภัยที่จะใช้บริโภคได้ ผู้ผลิตสินค้าอาหารหรือผู้จำหน่ายปลีกอาหารสามารถคาดเห็นได้ว่า บุคคลย่อมล้มป่วยทางกายหรือทางจิตใจได้หากบริโภคสินค้าเข้าไปแล้วพบว่า มีสิ่งแปลกปลอม เช่น แมลงวัน สัตว์ประเภทหนู ปนอยู่ในอาหารที่ควรจะสะอาดปราศจากสิ่งแปลกปลอมนั้น ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ขายปลีกต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคอาหารนั้น การสังเกตเห็นว่ามีสิ่งแปลกปลอมเฉยๆ แต่ไม่ได้บริโภคกับการบริโภคเข้าไปเนื่องจากสังเกตไม่เห็นนั้นมีผลต่อความรับผิดชอบแตกต่างกัน ศาลไม่ควรให้ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบอย่างไม่จำกัดต่อสินค้าที่ไม่สะอาดปลอดภัยทุกกรณี ผู้ผลิตสินค้าอาหารจะต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อมีการบริโภคสินค้าอาหารนั้นเข้าไปจริงๆ เท่านั้น เช่น ในคดี Way v. Tampa Coca-Cola Bottling Co., 260 So. 2d 288 (Fla. 2d DCA 1972) โจทก์ดื่มน้ำอัดลมและต่อมาพบว่า มีหนูก้อนอยู่ในขวดน้ำอัดลม จึงเกิดอาการระคายเคืองและอาเจียน โจทก์นำคดีมาฟ้อง ศาลตัดสินว่าให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ เนื่องจากหลักฐานในคดีได้แสดงให้เห็นว่า สิ่งแปลกปลอมในขวดเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยงและน่าระคายเคือง และผู้ผลิตสามารถคาดเห็นได้ว่าหากมีสิ่งแปลกปลอมดังกล่าวปนอยู่ในขวดน้ำอัดลมและผู้บริโภคดื่มเข้าไปย่อมทำให้เกิดความระคายเคืองและทนทุกข์ทรมานทางจิตใจ การอาเจียนเป็นหลักฐานที่แสดงได้ว่าโจทก์มีความทุกข์ทรมานทางจิตใจจริง

**มาตรการเยียวยาตามคำพิพากษา** ศาลฎีกาของมลรัฐเนวาดามีคำพิพากษาว่า โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า โจทก์ได้รับความเสียหายทางร่างกายเพื่อให้สามารถมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากการทนทุกข์ทรมานทางจิตใจอันเกิดจากการดื่มเครื่องดื่มน้ำอัดลมที่มีวัตถุอื่นปลอมปนอยู่ซึ่งจำเลยเป็นผู้ผลิตนั้นเพียงพอแล้วที่ทำให้โจทก์มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนได้

(ค) คดี Greenman v. Yuba Power Products, Inc. (1963)

คดีนี้เป็นคดีสำคัญและเป็นคดีที่ตัดสินโดยผู้พิพากษา Traynor ซึ่งในปี ค.ศ. 1963 ขณะตัดสินคดีนี้ได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานศาลอุทธรณ์ของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

**ข้อเท็จจริง** Mr. Greenman ได้รับของขวัญวันคริสต์มาสจากภรรยาเป็นเครื่องมือใช้ทำงานไม้ โดยเครื่องมือดังกล่าวทำงานได้หลายประการ เช่น เป็นเลื่อย เป็นเครื่องเจาะรูและเครื่องกลึงไม้ Mr. Greenman ได้ศึกษาคู่มือวิธีใช้เครื่องมือที่ติดมาอย่างละเอียดรอบคอบ วันหนึ่งขณะที่ Mr. Greenman กำลังใช้เครื่องมือดังกล่าวกลึงไม้ชิ้นหนึ่งอยู่ Mr. Greenman ได้รับบาดเจ็บสาหัสเนื่องจากไม้ชิ้นนั้นได้หลุดออกมาและกระแทกเข้าที่หน้าผาก หนึ่งปีถัดมา Mr. Greenman ได้นำคดีมาฟ้องบริษัท Yuba Power Products ซึ่งเป็นผู้ผลิตเครื่องมือดังกล่าว และร้านค้าปลีกซึ่งขายเครื่องมือชิ้นนั้นให้ภรรยาของตนในฐานะละเมิดคำรับรองคุณภาพสินค้าทางอ้อมและโดยตรง (Implied and express warranty) และประมาทเลินเล่อ ในกระบวนการพิจารณาคดีพยานหลักฐานได้แสดงให้เห็นปรากฏว่า การออกแบบเครื่องมือดังกล่าวและโครงสร้างของเครื่องมือมีปัญหาที่อาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุได้ คณะลูกขุนตัดสินว่าร้านค้าปลีกไม่ต้องรับผิดชอบ แต่บริษัท Yuba Power ต้องรับผิดชอบ บริษัท Yuba อุทธรณ์

**ประเด็นกฎหมาย** ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดหรือไม่ ในกรณีที่สินค้าที่บริษัทตนผลิตแล้วนำออกวางจำหน่ายในท้องตลาดโดยคาดเห็นได้ว่าสินค้าจะถูกผู้ซื้อใช้โดยไม่ตรวจสอบว่าปลอดภัยหรือไม่ และภายหลังได้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุเนื่องจากเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย

**คำพิพากษา** ผู้พิพากษา Traynor ได้เขียนคำตัดสินโดยมีเหตุผลประกอบซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่า ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบในความเสียหายอย่างเคร่งครัดในกรณีที่สินค้าที่บริษัทผลิตแล้วนำออกวางจำหน่ายในท้องตลาดโดยทราบว่ามีข้อบกพร่องที่ผู้ซื้อจะไม่ตรวจสอบว่าสินค้าปลอดภัยหรือไม่ก่อน แต่จะใช้สินค้านั้นเลย และภายหลังได้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทำให้เกิดความเสียหายเนื่องจากเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย การที่จำเลยต่อสู้ว่ามาตรา 1769 ของประมวลแพ่งกำหนดอายุความไว้ ดังนั้น โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องไม่ได้ ศาลเห็นว่า มาตรา 1769 ไม่นำมาใช้กับคดีที่ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อสินค้าซึ่งไม่มีนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน คดีนี้ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายสัญญาว่าด้วยการรับประกันคุณภาพสินค้าโดยชัดแจ้ง (Express warranty) แต่เป็นคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดของผู้ผลิตสินค้าซึ่งเป็นกฎหมายละเมิด บริษัท Yuba Power ต้องรับผิดชอบอย่างเคร่งครัดหากเครื่องมือดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายและบริษัท Yuba Power ตระหนักว่า เครื่องมือจะถูกใช้งานโดยไม่มี การตรวจสอบว่าเครื่องมือปลอดภัยหรือไม่ก่อน เจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ ให้ผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้านั้นในท้องตลาดต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

เนื่องมาจากสินค้านั้น โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่ามีการประกันคุณภาพสินค้า หน้าที่พิสูจน์ของโจทก์คือ การพิสูจน์ว่าโจทก์ได้รับบาดเจ็บขณะที่ใช้เครื่องมือดังกล่าว เนื่องจากสินค้ามีความไม่ปลอดภัยแม้ว่าการใช้สินค้าของโจทก์เป็นการใช้งานตามปกติ แต่โจทก์ไม่ได้ตระหนักว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย

### (ง) คดี Richard Grimshaw v. Ford Motor Company (1981)

**ข้อเท็จจริง** ภายหลังจากการเกิดวิกฤตน้ำมันครั้งที่สอง (ค.ศ. 1979) บริษัทรถยนต์ของญี่ปุ่นได้พัฒนารถขนาดเล็ก ประหยัดน้ำมัน ราคาถูกขึ้นมา และได้ส่งรถยนต์ดังกล่าวเข้ามาจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีบริษัทผลิตรถยนต์ใหญ่ที่สุดในโลกและเป็นตลาดรถยนต์ใหญ่ที่สุดในโลก รถยนต์ของบริษัทญี่ปุ่นได้รับความนิยมจากผู้บริโภคชาวอเมริกันมาก เนื่องจากประหยัดน้ำมันและราคาถูก ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาสินค้าในตลาดระดับล่างขึ้นมาแข่งขันกับรถยนต์ญี่ปุ่น รุ่นประหยัดดังกล่าว ประธานของบริษัท Ford Motor Company จึงสั่งให้มีการผลิตรถยนต์รุ่นประหยัดในราคาต้นทุนการผลิตไม่เกิน 2,000 เหรียญสหรัฐ ฝ่ายการผลิตและฝ่ายออกแบบจึงได้มีการออกแบบให้ถังน้ำมันรถยนต์รุ่น Ford Pinto ให้ตั้งอยู่ค่อนมาทางท้ายรถแทนที่จะออกแบบให้หลบเข้าไปในตัวถังมากขึ้น เพื่อประหยัดต้นทุนจำนวน 12.50 เหรียญสหรัฐต่อคัน เมื่อมีการทดสอบว่าถ้าเกิดเหตุอุบัติเหตุแล้วรถจะมีความปลอดภัยเพียงไร (Crash test) ปรากฏว่าหากรถถูกชนจากด้านหลังแล้วมีโอกาสดังน้ำมันจะยุบแล้วเกิดเพลิงไหม้คนลอกคนขับและผู้โดยสารได้สูง แต่บริษัท Ford ก็ยังต้องการประหยัดต้นทุนในการผลิตรถ Ford Pinto เพื่อให้สามารถแข่งขันกับรถยนต์ที่นำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นต่อไป ทำให้วิศวกรคนหนึ่งของบริษัท Ford ซึ่งทราบความจริงไม่พอใจและไม่สบายใจกับนโยบายของบริษัทจึงได้ลาออกจากงานไป ต่อมาบริษัท Ford ได้วางจำหน่ายรถ Ford Pinto และมีผู้บริโภคชาวอเมริกันที่นิยมรถราคาประหยัดซื้อไปใช้จำนวนมากพอสมควร Mr. Richard Grimshaw ได้ซื้อรถ Ford Pinto ไปใช้ด้วย วันที่เกิดอุบัติเหตุ Mr. Grimshaw ได้ขับรถบนทางด่วนพร้อมไปกับลูกชายซึ่งนั่งข้างหน้า ขณะที่ขับอยู่เครื่องยนต์เกิดดับไปเฉยๆบนทางด่วน ขณะที่รถกำลังจอดเสียอยู่ ได้มีคนเมาเหล้าขับรถมาชนด้านท้ายทำให้ถังน้ำมันยุบตัวและเกิดไฟไหม้รถจนทำให้ Mr. Grimshaw เสียชีวิตและลูกชายได้รับบาดเจ็บสาหัส ทายาท (ภรรยา) ของ Mr. Grimshaw ได้นำคดีมาฟ้องบริษัท Ford

**คำพิพากษาและเหตุผล** ผู้พิพากษาชื่อ Tamura ได้พิจารณาข้ออ้างของจำเลย (บริษัท Ford) ว่า บุคคลที่ทาละเมิดและก่อให้เกิดความเสียหายในกรณีนี้คือ คนเมาเหล้าที่ขับรถ

มาชนด้านท้ายไม่ใช่บริษัท Ford และการที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบในอุบัติเหตุในครั้งนี้ จำเลยต้องมีเจตนาชั่วร้าย (Malice) ที่จะทำร้าย Mr. Grimshaw ด้วยซึ่งจำเลยไม่มี เนื่องจากจำเลยไม่สามารถจะระบุตัวผู้ที่จะถูกทำร้ายได้เลยขณะที่จำเลยกำลังผลิตรถยนต์อยู่ ผู้พิพากษา Tamura ตัดสินว่าจำเลยมีเจตนาชั่วร้าย (malice) เนื่องจากจำเลยไม่ได้คำนึงถึงชีวิตมนุษย์แต่คิดถึงประโยชน์ของบริษัทเท่านั้น เจตนาชั่วร้ายในกฎหมายหมายถึง เจตนาที่มุ่งประสงค์ร้ายต่อบุคคลอื่น หรือการที่ไม่สนใจว่าอาจมีโอกาสมิ้อุบัติเหตุเกิดขึ้น ซึ่งในกรณีนี้จำเลยคิดถึงประโยชน์ของบริษัทโดยไม่สนใจว่าจะเกิดอุบัติเหตุขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้ใช้สินค้าของจำเลย ดังนั้น จำเลยต้องรับผิดชอบต่อผลของการมีเจตนาชั่วร้ายดังกล่าว

ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์และทายาทดังนี้

- ค่าสินไหมทดแทนเพียงความเสียหายที่แท้จริง (Compensatory damage) จำนวน 2 ล้านเหรียญสหรัฐ
- ค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษ (Punitive damage) จำนวน 125 ล้านเหรียญสหรัฐ
- ค่าสินไหมทดแทนให้กับทายาทจำนวน 550,000 เหรียญสหรัฐ

#### (จ) คดี Prentis v. Yale Mfg. Co. (1984)

**ข้อเท็จจริง** Mr. Prentis เป็นไฟร์แมนทำงานอยู่ในแผนกชิ้นส่วนของบริษัทขายรถยนต์แห่งหนึ่งในมลรัฐมิชิแกน วันหนึ่งขณะที่ขับรถยกของ (รถ forklift) ซึ่งเป็นรถใช้แบตเตอรี่ผลิตโดยบริษัท Yale Manufacturing เพื่อยกเครื่องยนต์รถเข้าไปวางไว้ในรถบรรทุก เนื่องจากรถยกของดังกล่าวไม่ได้เป็นรถยกของที่คนขับนั่งขับแต่คนขับต้องยืนขับ ปรากฏว่า ไฟฟ้าวิ่งเข้าเครื่องยนต์มากผิดปกติ Mr. Prentis เลยเสียหลักตกลงมาบนพื้น ทำให้กระดูกสะโพกแตก โจทก์นำคดีมาฟ้องบริษัท Yale Manufacturing ว่าออกแบบผิดโดยควรจะทำแบบให้มีที่นั่งให้คนขับด้วย

**ประเด็นกฎหมาย** ต้องนำหลักประมาทเลินเล่อมาปรับใช้กับคดีความรับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยของสินค้าซึ่งโจทก์ฟ้องว่ามีการออกแบบบกพร่อง

**คำพิพากษาและเหตุผล** ผู้พิพากษา Boyle ได้ตัดสินว่า ควรต้องนำหลักประมาทเลินเล่อมาปรับใช้กับคดีความรับผิดชอบเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้า หากโจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยออกแบบสินค้าผิดพลาด โจทก์มีหน้าที่ต้องนำเสนอพินิจพิจารณาว่า สินค้าของจำเลยมีความไม่ปลอดภัยเนื่องมาจากการออกแบบ แต่ในคดีนี้ศาลเห็นว่าต้องนำหลักประมาทเลินเล่อและหลัก “risk-utility test” มาปรับใช้ซึ่งเป็นไปตามกฎหมายต้นแบบเกี่ยวกับความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (The Model Uniform Product Liability Act) โดยกฎหมายดังกล่าวมีเหตุผลรับฟังได้ คือ (1) เรื่องการผิดพลาดในการออกแบบ โจทก์สามารถหาหลักฐานมาพิสูจน์ได้ (2) การใช้หลักประมาทเลินเล่อทำให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้ผลิตสินค้าที่มีความระมัดระวัง (3) มาตรฐานของการตัดสินว่าจำเลยประมาทเลินเล่อจะสูงเนื่องจากคณะลูกขุนต้องตัดสินว่า กระบวนการผลิตทั้งหมดมีความผิดพลาด (4) ทำให้เกิดความยุติธรรมเนื่องจากผู้ผลิตที่มีความระมัดระวังไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย ดังนั้น ทฤษฎีเรื่องประมาทเลินเล่อจึงเหมือนกับทฤษฎีการละเมิดการรับรองคุณภาพของสินค้าโดยอ้อม โดยทั้งสองทฤษฎีกำหนดให้โจทก์ต้องนำเสนอพินิจพิจารณาให้ได้ว่า ผู้ผลิตประมาทเลินเล่อในการออกแบบสินค้าให้ปลอดภัยทั้งที่คาดเห็นได้ว่า การใช้สินค้าอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุและความเสียหายได้ ศาลให้กลับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และยืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่ให้สั่งให้คณะลูกขุนพิจารณาในประเด็นเดียวว่า จำเลยประมาทเลินเล่อหรือไม่

#### (จ) คดี Lakin v. Senco Products Inc.

**ข้อเท็จจริง** Mr. John Lakin ได้ใช้ปืนยิงตะปูอัตโนมัติรุ่น Senco SN 325 เพื่อสร้างบ้านใหม่ ในวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1980 ได้เกิดอุบัติเหตุขึ้น เนื่องจากปืนยิงรั้งไม่หยุด (Double fire)

**ประเด็นกฎหมาย** การที่ปืนยิงรั้งไม่หยุดถือว่าเป็น การออกแบบที่ผิดพลาด (A design defect) หรือไม่

**คำพิพากษา** ผู้พิพากษา Haselton ได้ตัดสินว่า หลักฐานแสดงให้เห็นว่าปืนยิงตะปูรุ่น SN325 จะมีการยิงรั้งภายหลังที่มีการยิงตะปูแล้ว 15 ครั้ง จำเลย (บริษัท Senco Products) มีความรับผิดชอบที่จะนำปืนยิงตะปูรุ่นนี้ออกจำหน่ายในท้องตลาด เพื่อกลยุทธ์ตลาด โดยการปรับเปลี่ยนให้ปืนยิงตะปูที่บริษัทมีอยู่ยิงตะปูที่มีความยาวมากขึ้นได้ ทั้งที่จำเลยไม่ได้มีการทดสอบเพื่อดูว่าปืนจะยิงรั้งไม่หยุดหรือไม่ การที่จำเลยเร่งรีบในการนำปืนรุ่นดังกล่าวออกขายในท้องตลาดก็เพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดไว้โดยไม่ได้มีการวิจัย พัฒนาและทดสอบความปลอดภัยให้

เพียงพอ ทั้งที่จำเลยเคยถูกลูกค้ำร้องเรียนว่า ปีนึงตะปูรุ่น SN325 มีโอกาสสูงมากที่จะ “ยิงรัว (double fire)” ดังนั้น จำเลยจึงสามารถคาดเห็นได้ว่าอาจเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงจากการยิงรัวของสินค้าดังกล่าวได้ ดังนั้น เมื่อนำ**หลักความเสี่ยง-ประโยชน์ (Risk-utility test)** มาพิจารณากรณีนี้แล้ว ศาลเห็นว่าปืนยิงตะปูรุ่น SN325 เป็นสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบที่ผิดพลาด (A design defect)

### **หลักความปลอดภัยกรณีรถยนต์เกิดอุบัติเหตุ (Crashworthiness doctrine)**

ในกรณีที่รถยนต์เกิดอุบัติเหตุแล้วคนขับหรือผู้โดยสารในรถไม่ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุโดยตรง แต่ได้รับอันตรายเนื่องจากร่างกายชนกับอุปกรณ์บางอย่างในรถยนต์ (เช่น พวงมาลัย คอนโซล เป็นต้น) ซึ่งเรียกว่า “**การชนครั้งที่สอง (Second collision)**” ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาตัดสินว่าบริษัทผลิตรถยนต์มีหน้าที่ออกแบบโดยนำ “การชนครั้งที่สอง” มาประกอบการพิจารณาออกแบบด้วย ตาม**หลักความปลอดภัยกรณีรถยนต์เกิดอุบัติเหตุ (Crashworthiness doctrine)** ดังนั้นหากผู้ผลิตรถยนต์ออกแบบรถยนต์โดยไม่ได้คิดถึงการคุ้มครองปกป้องคนขับและผู้โดยสารในรถแล้วบริษัทรถยนต์และบริษัทผู้จัดจำหน่ายต้องรับผิดชอบต่อการสร้างความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากอุบัติเหตุ

### **(ช) คดี Patricia Anderson v. General Motors**

**ข้อเท็จจริง** ขณะที่ Mrs. Patricia Anderson กำลังขับรถรุ่น Chevrolet Malibu ซึ่งผลิตโดยบริษัท General Motors Corporation (GM) จากโบสถ์เพื่อกลับบ้านพร้อมกับลูกๆ 4 คน อายุหนึ่งขวบถึง เก้าขวบ ขณะที่รถกำลังจอดรอสัญญาณไฟจราจรที่สี่แยกในเมือง ลอสแอนเจลิส มีคนเมาเหล้าขับรถมาชนท้ายรถของ Mrs. Anderson ด้วยความเร็วประมาณ 50 ถึง 70 ไมล์ต่อชั่วโมง ไฟลุกท่วมรถยนต์ของ Mrs. Anderson เนื่องจากถังน้ำมันยุบและติดไฟ แม้ว่า Mrs. Anderson และลูกทั้ง 4 คนไม่ได้เสียชีวิตแต่ถูกไฟคลอกได้รับบาดเจ็บสาหัสต้องถูกนำตัวเข้าโรงพยาบาลเพื่อรับการรักษา ต่อมา Mrs. Anderson นำคดีมาฟ้องบริษัท GM เป็นจำเลยให้รับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยอ้างว่ามีการออกแบบถังน้ำมันผิดพลาดทำให้รถไม่ปลอดภัยเนื่องจากเหตุผลที่ว่าถังน้ำมันตั้งอยู่ใกล้ท้ายรถมากเกินไป บริษัท GM ต่อบุติเหตุเกิดจากความผิดของคนเมาสุราที่ขับรถมาชนท้ายรถของโจทก์ โจทก์ได้นำพยานหลักฐานมาสืบแสดงให้ศาลเห็นว่า บริษัท GM ทราบดีว่าการออกแบบให้ถังน้ำมันอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวไม่



ปลอดภัย แต่บริษัท GM ก็ไม่ยอมออกแบบใหม่เปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งของถังน้ำมัน เพราะต้องการประหยัดต้นทุนการผลิต โดยใจทักได้แสดงบันทึกของบริษัท GM ซึ่งบันทึกว่า หากบริษัท GM ผลิตและติดตั้งถังน้ำมันที่มีการออกแบบที่ปลอดภัยกว่าจะต้องใช้ต้นทุนเพิ่มขึ้น 8.59 เหรียญสหรัฐต่อคัน แต่หากไม่แก้ไขการออกแบบเกี่ยวกับถังน้ำมันบริษัทจะจ่ายเงินเฉลี่ยเพียง 2.40 เหรียญสหรัฐต่อคัน หากเกิดอุบัติเหตุและบริษัทถูกศาลสั่งให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

**คำตัดสินของคณะลูกขุน** คณะลูกขุนซึ่งใช้เวลาในการพิจารณาข้อเท็จจริงคดีนี้นานถึง 10 อาทิตย์ได้ตัดสินให้บริษัท GM จ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่แท้จริงเป็นจำนวน 107 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และจ่ายค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษจำนวน 4.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งเป็นค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษที่สูงที่สุดในคดีฟ้องเรียกค่าเสียหายแก่ร่างกาย โดยบริษัท GM ซึ่งเป็นบริษัทรถยนต์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกมีกำไรในปี ค.ศ. 1998 เพียง 3 พันล้านเหรียญสหรัฐ

**คำพิพากษาของศาลชั้นต้น** ศาลชั้นต้นรับฟังข้อต่อสู้ของจำเลยที่ว่า (1) ศาลไม่อนุญาตให้คณะลูกขุนรับฟังพยานหลักฐานที่ว่า คนขับรถที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ถูกลงโทษจำคุกแล้ว สุวนัขขับรถภายใต้อิทธิพลของสุราและก่อให้เกิดอุบัติเหตุ และข้อมูลเกี่ยวกับ Crash-test ได้แสดงให้เห็นว่า รถยนต์รุ่นดังกล่าวปลอดภัย ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ยื่นจำนวนค่าสินไหมทดแทน 107 ล้านดอลลาร์สหรัฐตามที่คณะลูกขุนกำหนดแต่ลดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษจาก 4.9 พันล้านเหรียญสหรัฐเป็น 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ

#### (ซ) คดี Nowak v. Faberge USA, Inc. (1994)

**ข้อเท็จจริง** บริษัท Faberge USA ผลิตสินค้าชื่อ Aqua Net ซึ่งเป็นสเปรย์ฉีดผม โดยบรรจุในกระป๋องสเปรย์ที่ผู้ใช้ต้องใช้แรงกดแล้วกระป๋องสเปรย์แบบแอโรโซล (Aerosol) ดังกล่าวจะฉีดละอองสเปรย์ออกมา นอกจากสารเคมีที่มีคุณสมบัติจัดแต่งทรงผมแล้ว ยังมีบิวเทน (Butane) และโพรเพน (Propane) ซึ่งเป็นสารเคมีใช้ขับเคลื่อนและแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นสารทำละลาย ทั้งแอลกอฮอล์ โพรเพน และบิวเทน มีคุณสมบัติติดไฟได้ง่ายมาก ที่กระป๋อง Aqua Net มีฉลากเตือนพิมพ์ติดอยู่ด้านหลังกระป๋องว่า “ห้ามเจาะ (Do not puncture)” และ “ห้ามใช้ใกล้ไฟหรือเปลวไฟ” (Do not use near fire or flame)”

Alison Nowak เป็นเด็กสาวอายุ 14 ปี ซึ่งเพิ่งซื้อ Aqua Net มาหนึ่งกระป๋อง พยายามที่จะฉีดสเปรย์เพื่อจัดแต่งทรงผม แต่วาล์วในกระป๋องเกิดเสียหายทำให้ฉีดสเปรย์ไม่ออก ดังนั้น Alison จึงใช้ที่เปิดกระป๋องเจาะกระป๋องสเปรย์ โดยตั้งใจว่าเมื่อเปิดกระป๋องได้แล้วก็จะเอาสเปรย์ออกมาใส่กระป๋องเปล่าแล้วใช้ Alison ยืนอยู่ในห้องครัวขณะที่ใช้ “ที่เปิดกระป๋อง” เจาะกระป๋องสเปรย์ ซึ่งในห้องครัวมีเตาทำความร้อนด้วยก๊าซธรรมชาติตั้งอยู่ เมื่อเจาะกระป๋องก็มีควันสีขาวพุ่งออกมาจากกระป๋องสเปรย์จำนวนมาก และเมื่อควันสีขาวลอยเข้าไปใกล้เตาก๊าซก็ติดไฟทันทีทำให้ไฟคลอก Alison มากกว่า 20% ของร่างกาย ทำให้ต่อมาหลังจากออกจากโรงพยาบาลแล้วก็กลายเป็นคนรูปร่างไม่ปกติ Alison จึงได้นำคดีมาฟ้องบริษัท Faberge โดยอ้างว่าบริษัท Faberge ต้องรับผิดชอบอย่างเคร่งครัดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากจำเลยไม่เตือนใจทักให้ทราบว่า Aqua Net เป็นสินค้าที่ติดไฟได้ง่าย คณะลูกขุนตัดสินให้จำเลยจ่ายค่าสินไหมทดแทนจำนวน 1.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐให้แก่โจทก์ จำเลยอุทธรณ์

**ประเด็นกฎหมาย** จำเลยมีคำเตือนผู้ใช้เพียงพอหรือไม่ว่าสินค้า Aqua Net ติดไฟง่าย

**คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์** (ภาค 3) ผู้พิพากษา Roth ตัดสินว่า ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดโดยเคร่งครัดของมลรัฐเพนซิลวาเนีย สินค้ามีความไม่ปลอดภัย เนื่องจากการเตือนเกี่ยวกับการใช้สินค้านั้นและการออกแบบสินค้านั้น ศาลอาจถือว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย (Defective) ถ้าสินค้านั้นถูกจัดจำหน่ายโดยไม่มีคำเตือนที่เพียงพอแก่ผู้ใช้ปลายทาง (Ultimate user) เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยที่มีอยู่ในตัวสินค้านั้น (Inherent dangers) ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ศาลชั้นต้นได้ส่งประเด็นเรื่องความเสี่ยง-ประโยชน์ (Risk-utility) ให้คณะลูกขุนตัดสินและคณะลูกขุนตัดสินแล้วว่า สินค้าดังกล่าวไม่ปลอดภัย (Defective)

ศาลอุทธรณ์ยืนตามคำตัดสินของศาลชั้นต้นที่ได้พิพากษาว่า จำเลยมีคำเตือนไม่เพียงพอเกี่ยวกับการติดไฟง่ายของสินค้านั้น ดังนั้น จำเลยจึงต้องรับผิดโดยเคร่งครัดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์

(ณ) คดี O'Brien v. Muskin Corp. (1983)

**ข้อเท็จจริง** Gary O'Brien (โจทก์) ได้รับความเจ็บเมื่อกะโดดลงสระน้ำขนาดเล็ก ที่สร้างบนสนามหญ้าของเพื่อนบ้าน สระว่ายน้ำดังกล่าวลึก 4 ฟุต และขอบนอกของสระเขียนว่า

“ห้ามกระโดดโดยใช้ด้านศีรษะลง (DO NOT DIVE)” โจทก์ได้กระโดดจากโรงเก็บรถสูงประมาณ 8 ฟุตซึ่งอยู่ติดสระ โดยมีมือทั้งสองข้างแตะพื้นสระแล้วลื่นไถลออกไปข้างๆ ศีรษะจึงกระทบพื้นสระน้ำ โจทก์นำคดีมาฟ้องว่า จำเลย (บริษัท Muskin Corp.) ซึ่งเป็นผู้ผลิตผลิตสินค้า (สระว่ายน้ำ) ที่ไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ (Design defect) และไม่มีคำเตือนที่เพียงพอ ศาลชั้นต้นไม่ได้กำหนดประเด็นข้อเท็จจริงว่า การที่ผู้ผลิตใช้แผ่นพลาสติกผลิตเป็นพื้นสระน้ำ (ซึ่งทำให้ลื่น) เป็นการออกแบบที่ผิดพลาดหรือไม่ แต่กำหนดให้คณะลูกขุนตัดสินประเด็นข้อเท็จจริงที่ว่า คำเตือนเพียงพอหรือไม่

**ประเด็นกฎหมาย** โจทก์มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อโดยใช้การวิเคราะห์แบบความเสี่ยง-ประโยชน์ (A risk-utility analysis)

**คำพิพากษา** ผู้พิพากษา Pollock ตัดสินว่า โจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบพิสูจน์ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ (Design defect) ในการพิสูจน์ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยมีหลายวิธี วิธีหนึ่งคือ วิธีที่เรียกว่า “การคาดหวังของผู้บริโภค (The consumer expectation test)” คือ สินค้าใช้ประโยชน์ได้ไม่ปลอดภัย ถือว่าเป็นการขัดกับวิธีวัดข้างต้น แต่ในกรณีนี้สระน้ำใช้ประโยชน์ได้อย่างปลอดภัย เพราะสามารถใช้น้ำได้โดยปลอดภัย จึงไม่สามารถนำมาใช้พิจารณาได้ว่า สระว่ายน้ำนี้เป็นสินค้าไม่ปลอดภัยหรือไม่ ดังนั้น จึงต้องนำวิธีการวิเคราะห์ที่เรียกว่า การวิเคราะห์ความเสี่ยง-ประโยชน์ ซึ่งจะเหมาะสมกว่า ปัจจัยที่ต้องนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยง-ประโยชน์ ได้แก่ ประโยชน์ของสินค้า ความเป็นไปได้ที่สินค้าจะก่อให้เกิดความเสียหาย การมีสินค้าอื่นทดแทนซึ่งปลอดภัยกว่า ความเป็นไปได้ที่ผู้ผลิตจะกำจัดปัจจัยที่อาจก่ออันตรายได้ และต้นทุนเกี่ยวกับการกำจัดปัจจัยดังกล่าว ความสามารถของผู้ใช้ที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายได้โดยใช้ความระมัดระวังตามสมควร ความสามารถคาดเห็นอันตรายที่มีอยู่ในตัวสินค้าได้ของผู้ใช้และการหลีกเลี่ยงอันตรายดังกล่าว ความเป็นไปได้ที่ผู้ผลิตจะกระจายความเสี่ยงโดยการตั้งราคาสินค้าให้สูงขึ้นหรือซื้อประกันภัย ดังนั้น โจทก์มีหน้าที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ปัจจัยที่กล่าวมา เพื่อพิสูจน์ให้ได้ในชั้นต้น (A prima facie case) ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย หลังจากนั้นจำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์หักล้างโดยอาศัยหลักฐานที่เป็น หลักฐานแสดงความก้าวหน้าที่สุดของเทคโนโลยี (State-of-the-art technology) ว่าผู้ผลิตออกแบบสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าที่สุด และใช้วัสดุที่ที่ก้าวหน้าที่สุดของเทคโนโลยีแล้ว รวมไปถึงปัจจัยอื่นๆที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ ในคดีนี้ ศาลชั้นต้นควรกำหนดให้คณะลูกขุนพิจารณาว่าขนาดความกว้าง x ยาวของสระว่ายน้ำ ความลื่นของพื้นสระว่ายน้ำมีความเสี่ยงมากกว่าประโยชน์

ของสระว่ายน้ำ ซึ่งทำให้น้ำไปสู่อุปกรณ์ที่ว่า สระว่ายน้ำมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ หรือไม่ (A defect)

### 3.3.2 ประเทศญี่ปุ่น

(ก) คดีอุบัติเหตุจากความผิดปกติของล้อหน้าด้านซ้ายมือ (ศาลชั้นต้นเมือง Otsu, Hanji ที่ 1590 หน้า 127, 9 กุมภาพันธ์ 1996) A เป็นเจ้าของรถคันที่เกิดอุบัติเหตุ บริษัท C เป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์คันดังกล่าว B เป็นผู้ขับรถคันที่เกิดอุบัติเหตุ โดยขณะที่ B กำลังขับรถคันดังกล่าวอยู่นั้นรู้สึกว่ล้อหน้าด้านซ้ายมือจมลงไป ทำให้ไม่สามารถบังคับพวงมาลัยได้ ทำให้รถชนกับป้ายและเสาหินที่อยู่ข้างทางด้านซ้ายมือ A กับ B จึงฟ้อง C กับ D (บริษัทผู้จำหน่ายรถยนต์) ฐานละเมิด กรณีนี้ศาลไม่เชื่อว่าล้อหน้าด้านซ้ายมือของรถยนต์มีความผิดปกติโดยจมลงไปตามที่โจทก์อ้าง จึงพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์

(ข) คดีอุบัติเหตุจากเครื่องมือควบคุมความเร็วอัตโนมัติ (cruise control) (ศาลสูงเมืองโตเกียว Han Ta ที่ 924 หน้า 228, 29 กพ. 1996) X อ้างว่าขณะที่ขับรถอยู่ เครื่องมือควบคุมความเร็วอัตโนมัติเกิดความบกพร่องทำให้รถยนต์วิ่งเร็วขึ้นจนทำให้เกิดอุบัติเหตุ X จึงนำคดีมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากบริษัท Y ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์คันดังกล่าวฐานละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ศาลชั้นต้นตัดสินให้ยกฟ้อง โจทก์จึงอุทธรณ์มายังศาลสูงเมืองโตเกียว ศาลสูงเมืองโตเกียวไม่เชื่อว่ารถยนต์มีความชำรุดบกพร่อง / ความไม่ปลอดภัยตามที่โจทก์กล่าวอ้าง จึงพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์

(ค) คดีอุบัติเหตุไฟไหม้รถยนต์เนื่องจากเครื่องยนตร้อนเกินไป (ศาลชั้นต้นเมือง Tsu, Kin Han 1057, 29 กย. 1998 หน้า 46) X2 เป็นบริษัทจำกัดซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ X1 เป็นรองประธานบริษัท วันที่เกิดอุบัติเหตุ X1 ได้ขับรถคันดังกล่าวไปเยี่ยมโรงงานของบริษัท X2 โดย X1 ได้มีการดื่มสุราก่อนขับรถและเมื่อไปถึงโรงงานได้จอดรถนอนพักบนที่นั่งคนขับโดยติดเครื่องยนต์ไว้ตลอด เครื่องยนต์จึงเกิดเพลิงลุกไหม้รถยนต์เสียหายทั้งคัน X1 จึงได้นำคดีมาฟ้องบริษัท Y ซึ่งเป็นผู้ผลิตรถยนต์เรียกค่าสินไหมทดแทนในฐานะผิดสัญญาและฐานละเมิด ศาลพิพากษาว่า เพลิงไหม้เกิดจากการใช้สินค้าที่ไม่เป็นการใช้ตามปกติ สินค้ามิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์

(ง) คดีอุบัติเหตุที่เกิดจากการผิดปกติของคันเร่ง (ศาลชั้นต้นเมือง Sapporo, Hanji 1924, 22 พย. 2000 หน้า 90) X1 ได้ซื้อรถยนต์คันที่เกิดอุบัติเหตุมาจากบริษัท Y2 โดยรถคันดังกล่าวผลิตโดยบริษัท Y1 วันที่เกิดอุบัติเหตุ X1 กำลังขับรถคันดังกล่าวอยู่ คันเร่งก็เกิดอาการ

ผิดปกติทำให้รถคันที่ขับชนกับรถที่สวนทางมา X1 และ X2 ซึ่งเป็นผู้นั่งโดยสารไปด้วยจึงนำคดีมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในฐานะความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจาก Y1 และ Y2 (Y1 ไม่ยกข้อต่อสู้ว่าสินค้าที่บริษัทตนผลิตเป็นสินค้าปลอดภัยหรือไม่ขึ้นมาต่อสู้ในชั้นพิจารณา) ศาลพิพากษาว่าแม้ว่าศาลจะเห็นว่า ข้อเรียกร้องดังกล่าวของโจทก์เป็นข้อเรียกร้องที่ชอบธรรม แต่ศาลเห็นว่า Y2 ไม่ได้เป็น “ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อความหรือวิธีใดๆ อันมีลักษณะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต” ตามคำนิยามในกฎหมาย ดังนั้น จึงพิพากษายกฟ้องโจทก์

(๑) คดีอุบัติเหตุที่เกิดจากรถยนต์ที่ถูกเรียกคืน (ศาลชั้นต้นเมืองโตเกียว Hanji 1835, 28 พค. 2001 หน้า 94) X1 เป็นกรรมการบริหารของนิติบุคคลซึ่งเป็นโรงพยาบาลชื่อ X2 เมื่อวันที่ 25 พค. 1998 X2 ได้ซื้อรถยนต์ชั้นหรูหรราราคาแพงซึ่งผลิตโดยบริษัท Y2 และนำเข้าโดยบริษัท Y1 เมื่อวันที่ 9 เดือนมีค. 1999 ขณะที่ X1 กำลังขับรถคันดังกล่าว จู่ๆ ก็ปรากฏว่ามีควันสีขาวพุ่งออกมาจากตัวเครื่องยนต์ และเกิดไฟลุกไหม้จนรถยนต์เสียหาย X1 และ X2 จึงได้นำคดีมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจาก Y1 ในฐานะความรับผิดความเสียหายเนื่องจากผิดสัญญาและละเมิด (รถยนต์คันดังกล่าวอยู่ในรุ่นที่ถูกเรียกคืน Y1 จึงไม่ได้ต่อสู้ว่ารถยนต์คันดังกล่าวเป็นสินค้าที่ไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย) ศาลตัดสินว่า Y1 ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้โจทก์ เพราะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และ Y2 ต้องรับผิดในฐานะผิดสัญญา (พร้อมกับให้จำเลยจ่ายเงินค่าปลอบขวัญ (Solatium, isharyo) จำนวน 500,000 เยน ให้แก่โจทก์ด้วย)

### 3.4 สรุป

บุคคลใดก็ตามที่ได้รับ ความเสียหายจากการใช้สินค้ารถยนต์ที่ไม่ปลอดภัย สามารถฟ้องผู้ประกอบการเกี่ยวกับรถยนต์เป็นจำเลยตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ประกอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 และขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ประกอบการดังกล่าวรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนได้

ในการพิจารณาของศาลเพื่อกำหนดความรับผิดแก่ผู้ประกอบการ ผู้เสียหายในฐานะโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นก่อนว่า เกิดความเสียหายขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของตนจริง และความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้ารถยนต์ของผู้ประกอบการ และการใช้หรือการเก็บรักษานั้นเป็นไปตามสภาพปกติธรรมดา ซึ่งหาก

ศาลเห็นข้อเท็จจริงสมตามที่ผู้เสียหายพิสูจน์ ศาลก็อาจกำหนดให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบผู้เสียหายได้ เว้นแต่ฝ่ายผู้ประกอบการจะสามารถยกข้อต่อสู้ให้เห็นจริงได้ว่า สินค้าของตนมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ ปราศจากความบกพร่องทั้งด้านการออกแบบ การผลิต และการให้คำเตือนเกี่ยวกับการใช้การเก็บรักษาสินค้า หรือแม้ในกรณีที่สินค้าจะมีความไม่ปลอดภัยจริง แต่หากพิสูจน์ได้ว่าผู้เสียหายรู้ถึงความปลอดภัยและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแล้วแต่ก็ยังสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองด้วยการใช้หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับสินค้านั้น ผู้ประกอบการจึงจะหลุดพ้นความรับผิดชอบได้ และอีกกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบคือ ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องคำเตือนเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว อนึ่ง นอกจากข้อต่อสู้ข้างต้น เฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตตามคำสั่งและผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้ายังมีข้อต่อสู้เฉพาะที่สามารถแสดงต่อศาลเพื่อมิให้ตนต้องรับผิดชอบคือ พิสูจน์ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างผลิตโดยตนไม่อาจทราบถึงความไม่ปลอดภัยนั้นได้ (สำหรับผู้ผลิตตามคำสั่ง) และพิสูจน์ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการให้คำเตือนเกี่ยวกับสินค้าโดยฝ่ายผู้ประกอบการสินค้า (สำหรับผู้ผลิตส่วนประกอบ)

เมื่อทั้งสองฝ่ายเสร็จสิ้นกระบวนการนำสืบพยานหลักฐานของตนแล้ว หากข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าสินค้ามีความไม่ปลอดภัยและได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้เสียหายจริง ศาลมีอำนาจพิพากษาให้ผู้ประกอบการทั้งหลายที่เป็นจำเลยในคดีร่วมกันรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้ โดยศาลอาจกำหนดให้มีทั้งค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริง และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทางจิตใจ รวมถึงค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษด้วย อนึ่ง หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดหน้าที่พิเศษเพิ่มเติมให้แก่ผู้ประกอบการนอกเหนือจากความรับผิดชอบข้างต้นได้ เช่น ให้ผู้ประกอบการจัดเก็บสินค้าไม่ปลอดภัยในท้องตลาดที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภคโดยส่วนรวม (Compulsory Product Recall) เป็นต้น

## บทที่ 4

### วิเคราะห์ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อผู้ประกอบการ

4.1 ผลกระทบต่อผู้ประกอบการจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สำหรับความรับผิดทางละเมิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

จากคำอธิบายเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดในบทที่ 2 และความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในบทที่ 3 ทำให้สามารถสรุปความแตกต่างของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้ประกอบการยนต์ตามกฎหมายทั้งสองฉบับได้ในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

#### 4.1.1 มาตรฐานความรับผิดและภาระการพิสูจน์

พระราชบัญญัติฯ ใช้มาตรฐานความรับผิดตามหลักความรับผิดเคร่งครัดซึ่งระดับความระมัดระวังในการกระทำของฝ่ายจำเลยผู้ประกอบการไม่ได้เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขความรับผิดของตัวผู้ประกอบการยนต์ที่สำคัญที่สุดอีกต่อไป เพราะกฎหมายมุ่งพิจารณาที่สภาพความปลอดภัยของสินค้าเป็นสำคัญมากกว่า หากสินค้ามีสภาพไม่ปลอดภัย ถึงผู้ประกอบการจะพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วหรือบุคคลอื่นในสถานะเดียวกัน เช่นผู้ประกอบการรายอื่นที่ได้ตกเป็นจำเลย ก็ได้ใช้ความระมัดระวังในระดับเดียวกันกับตนก็จะเป็นข้อเท็จจริงที่ทำให้จำเลยผู้ประกอบการพ้นจากความรับผิดไปได้

นอกจากมาตรฐานความรับผิดที่ทำให้ผู้ประกอบการมีโอกาสต้องรับผิดมากขึ้นแล้ว แม้แต่ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความไม่ปลอดภัยของสินค้าก็ตกเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการด้วย ซึ่งต่างจากในกฎหมายละเมิดที่หน้าที่นี้ถูกกำหนดให้เป็นของฝ่ายโจทก์ผู้เสียหายซึ่งหากโจทก์ไม่สามารถนำสืบพิสูจน์ได้ศาลก็ต้องยกฟ้องโจทก์ไป ทำให้ผู้ประกอบการมีโอกาสพ้นผิดมากขึ้น แต่เมื่อพระราชบัญญัติฯ กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ความปลอดภัยของสินค้าตกอยู่ที่ฝ่ายจำเลย ผู้เสียหายจึงมีภาระในทางการพิสูจน์น้อยลง ส่วนผู้ประกอบการกลับต้องแบกรับภาระมากขึ้น โดยหากไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่ารถยนต์ของตนมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการก็ต้องรับผิดในที่สุด

#### 4.1.2 ความรับผิดชอบ

ในกรณีที่ผู้ประกอบการถูกตัดสินให้ต้องรับผิดชอบเพราะสินค้าที่พิพาทเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติฯ ผู้ประกอบการก็ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความเสียหายที่แท้จริงแก่ฝ่ายผู้เสียหายเช่นเดียวกับในกรณีความรับผิดชอบตามกฎหมายละเมิด แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติฯ ได้กำหนดไว้ชัดเจนให้ศาลสามารถกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษและค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อจิตใจได้ด้วย ประกอบกับที่นโยบายของพระราชบัญญัติฯ ต้องการสร้างระบบการชดเชยความเสียหายที่มีประสิทธิภาพและสร้างภาพรวมของการบริโภคที่มีคุณภาพ ทำให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจเพื่อตัดสินให้ผู้ประกอบการต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับความรับผิดชอบในข้อเท็จจริงลักษณะเดียวกันภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายละเมิด

#### 4.1.3 อายุความ

อายุความใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัติฯ มีระยะเวลายาวนานกว่าที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งยังมีกรณีอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายเป็นกรณีเฉพาะซึ่งทำให้การนับอายุความเนิ่นช้าออกไปจากปกติมาก จึงส่งผลเป็นการขยายโอกาสที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบให้มากขึ้น

#### 4.1.4 กฎหมายวิธีพิจารณาความ

กฎหมายวิธีสบัญญัติที่ใช้ประกอบพระราชบัญญัติฯ คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งให้อำนาจประการต่างๆ แก่ศาลที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เหมาะสมและเป็นธรรมตามสภาพของข้อเท็จจริง ทั้งยังให้อำนาจพิเศษหลายประการแก่ศาลที่จะขยายความรับผิดชอบของจำเลยผู้ประกอบการให้กว้างขวางมากขึ้นไปจากที่กำหนดในพระราชบัญญัติฯ อีกด้วย เช่น อำนาจการตัดสินเกินคำขอ, การเรียกให้จำเลยเก็บคืนสินค้า ฯลฯ ซึ่งการพิจารณาคดีตามกฎหมายละเมิดที่อาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่สามารถทำเช่นนี้ได้



โดยสรุป แม้ว่าในความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายทั้งสองจะเหมือนกัน คือ การชดเชยค่าสินไหมทดแทน แต่ผลกระทบต่อผู้ประกอบการจากบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฯ ที่แตกต่างกันไปจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็คือ

หนึ่ง – การเพิ่มขึ้นของโอกาสหรือความถี่ที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิด และ

สอง – ขนาดของความรับผิดหรือค่าสินไหมทดแทนที่เพิ่มขึ้น

สาม – ระดับการป้องกันความเสียหายที่ผู้ประกอบการต้องมีมากขึ้น

ดังนั้น แม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่มีข้อมูลตัวเลขที่แสดงความแตกต่างระหว่างต้นทุนค่าสินไหมทดแทนและค่าป้องกันความเสียหายที่ผู้ประกอบการต้องแบกรับจากกฎหมายทั้งสองฉบับว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด แต่จากการวิเคราะห์รายละเอียดของบทบัญญัติของกฎหมาย ก็ทำให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของภาระที่ผู้ประกอบการต้องรับจากพระราชบัญญัติฯ เมื่อเทียบกับจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

#### 4.2 เหตุผลของการกำหนดความรับผิดทางละเมิด

โดยทั่วไป กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยมักถูกบัญญัติในสองรูปแบบ คือ หนึ่ง รูปแบบของ “บทบัญญัติมาตรฐานความปลอดภัย (Safety Standard)” และ สอง รูปแบบของ “บทบัญญัติความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability)” แม้บทบัญญัติทั้งสองรูปแบบจะมุ่งจัดการกับความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตและการประกอบกิจกรรมของคนในสังคมเหมือนกัน แต่กลับมีโครงสร้างและกลไกที่ต่างกัน การวิเคราะห์ผลกระทบจากกฎหมายจึงควรเข้าใจลักษณะเฉพาะของบทบัญญัติก่อน เพื่อจะได้เห็นที่มาและที่ไปของผลกระทบได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลชัดเจน

เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีลักษณะโครงสร้างเป็น “บทบัญญัติความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability)” ตามรายละเอียดที่ได้อธิบายแล้วในบทที่ 3 ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจึงจะแสดงลักษณะเฉพาะของบทบัญญัติความรับผิดทางละเมิดให้ชัดขึ้นในระดับความคิดรวบยอด (Conceptual Identification) โดยจะอธิบายผ่านเหตุผลทางกฎหมายและเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะทำความเข้าใจจุดมุ่งหมาย (Objective) และ เอกลักษณ์ (Identity) รวมถึงความสมเหตุสมผล

(Justification) ของบทบัญญัติความรับผิดประเภทนี้ชัดเจนขึ้นและนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบจากกฎหมายอย่างสอดคล้องต่อไป

#### 4.2.1 เหตุผลทางกฎหมายของการกำหนดความรับผิดทางละเมิด

เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นกับเอกชนรายหนึ่งจากการกระทำของเอกชนอีกรายหนึ่ง การกำหนดความรับผิดทางละเมิดแก่เอกชนฝ่ายที่สร้างความเสียหายจะทำให้เกิดผลสำคัญสองประการ คือ หนึ่ง ผลด้านการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย (Remedial Effect) และ สอง ผลด้านการป้องปรามความเสียหายจากการกระทำของผู้สร้างความเสียหาย (Deterrent Effect)

การที่กฎหมายละเมิดต้องอาศัยวิธีกำหนดความรับผิดเป็นเงื่อนไขนำไปสู่ผลทั้งสองก็เพราะ กฎหมายละเมิด ในฐานะที่เป็นกฎหมายแพ่งประเภทหนึ่ง มีวัตถุประสงค์คุ้มครองดูแลความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิหน้าที่ของเอกชนซึ่งมีต่อกัน<sup>1</sup> จำเป็นต้องวางกฎเกณฑ์ควบคุมให้เอกชนสามารถใช้สิทธิทางแพ่งของตนในฐานะปัจเจกชนได้อย่างราบรื่นตามที่กฎหมายให้การรับรองไว้ หากสิทธิของเอกชนรายใดได้รับความเสียหาย กฎหมายละเมิดจะต้องเข้ามาเยียวยาฟื้นฟูให้กลับคืนดังเดิม แต่ต้องอยู่บนเงื่อนไขที่ว่า ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมายและเป็นการทำเกินสิทธิหน้าที่ของเอกชนอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น เพราะเหตุว่าความเสียหายอาจเกิดจากเหตุอะไรก็ได้ เช่น ภัยธรรมชาติ เหตุสุดวิสัย หรือแม้แต่เกิดจากการกระทำของตัวผู้เสียหายเอง เป็นต้น เอกชนแต่ละรายจะต้องพยายามปกป้องและเยียวยาตนเองจากความเสียหายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของตนเองด้วย ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเป็นผลจากสาเหตุใดก็ตาม และย่อมไม่ใช่เรื่องที่จะให้เอกชนรายอื่นซึ่งอยู่ในฐานะทางกฎหมายที่เท่าเทียมกันและไม่ได้มีภาระหน้าที่พิเศษใดจะต้องมารับผิดชอบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น การที่จะกำหนดให้เอกชนด้วยกันต้องมารับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเอกชนรายใดรายหนึ่งทั้งๆ ที่ไม่ได้เป็นผู้สร้างความเสียหาย จึงไม่ยุติธรรมและไม่มีเหตุผลในทางแพ่งที่จะให้ทำเช่นนั้นได้ ดังนั้น ในทางละเมิด ผลด้านการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยอาศัยข้อเท็จจริงที่ว่า มีเอกชนไม่ใช้สิทธิหรือไม่ทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และการกระทำนั้นเป็นเหตุของความเสียหายแก่

<sup>1</sup> จิต เศรษฐบุตตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา, สิงหาคม 2550), หน้า 21.

เอกชนอีกรายหนึ่ง จนเป็นเหตุให้กฎหมายต้องกำหนดความรับผิดแก่เอกชนฝ่ายที่สร้างความเสียหาย เอกชนผู้เสียหายจึงจะได้รับการเยียวยาสิทธิทั้งหลายที่เสียหายไปให้กลับคืนดังเดิม

ในด้านการป้องปรามความเสียหาย การกำหนดความรับผิดที่พิจารณาจากภาระกระทำของฝ่ายผู้สร้างความเสียหาย เป็นการพยายามทำให้ผู้สร้างความเสียหายตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่งดเว้นพฤติกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อสิทธิของบุคคลอื่นเพื่อจะได้ไม่ประพฤติดนหรือกระทำกิจกรรมที่ไม่สมควรนั้น ทั้งนี้ เมื่อกฎหมายกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน ย่อมเป็นเหตุผลชัดแจ้งอยู่ในตัวแล้วว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์หรือเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย และแม้โดยปกติกฎหมายละเมิดจะไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าการกระทำที่ไม่พึงประสงค์มีอะไรบ้าง แต่จากวัตถุประสงค์และกลไกของกฎหมายละเมิดทำให้เห็นว่า กฎหมายละเมิดมุ่งกำหนดหน้าที่ที่เป็นการทั่วไปไว้ให้บุคคลทุกคนต้องไม่สร้างความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่น เพราะทุกคนต่างก็มีสิทธิที่กฎหมายรับรองไว้ และแต่ละคนก็อยากใช้สิทธินั้นได้เต็มที่โดยไม่สูญเสียสิทธินั้นไป ซึ่งกฎหมายก็เปิดโอกาสให้เป็นเช่นนั้นตราบเท่าที่การใช้สิทธิเช่นว่าไม่ได้ทำให้เกิดความเสียหายแก่การใช้สิทธิของบุคคลอื่น แต่เมื่อเกิดกรณีที่บุคคลเลือกใช้สิทธิของตนจนเกินขอบเขตหรือใช้สิทธิในทางที่ผิด หรือก็คือการทำผิดหน้าที่ทั่วไปในการงดเว้นสร้างความเสียหาย จนทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น กฎหมายก็จำเป็นต้องกำหนดหน้าที่ให้แก่บุคคลผู้สร้างความเสียหายขึ้นมาอีกหน้าที่หนึ่งแทนการไม่ปฏิบัติหน้าที่งดเว้นสร้างความเสียหาย คือ หน้าที่ในการต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายและจัดการให้ความเสียหายหมดไป หรือเรียกหน้าที่นี้ได้อีกอย่างว่า “ความรับผิด (Liability)” และฝ่ายผู้เสียหายก็มีสิทธิขึ้นใหม่อีกประการหนึ่งนอกจากสิทธิดั้งเดิมที่เสียหายไปนั่นก็คือ สิทธิได้รับการเยียวยา ซึ่งในฝั่งของผู้สร้างความเสียหาย การกำหนดความรับผิดมีผลเป็นการตอกย้ำอย่างเป็นทางการให้ทราบว่าผู้สร้างความเสียหายไม่สามารถหลุดพ้นจากหน้าที่งดเว้นสร้างความเสียหายที่กฎหมายกำหนดได้ เพราะแม้จะละเลยการทำหน้าที่ดังกล่าวด้วยดีจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้สร้างความเสียหายก็ยังคงถูกผูกพันด้วยหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดขึ้นใหม่ให้ต้องกระทำแทนหน้าที่ดั้งเดิมที่ถูกละเลยไป ซึ่งเมื่อใดที่ผู้สร้างความเสียหายได้ปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดแล้ว กฎหมายจึงถือว่าผู้สร้างความเสียหายได้ปฏิบัติหน้าที่ทางละเมิดครบถ้วนทั้งได้ทราบแล้วว่ากฎหมายไม่ประสงค์จะให้ดำเนินกิจกรรมแบบใด พร้อมกันนั้นยังมีโอกาสที่ผู้สร้างความเสียหายจะเกรงต่อผลของการต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนจนถึงขนาดที่จะไม่กลับมาดำเนินกิจกรรมเดิมซ้ำอีก จนกระทั่งเมื่อฝ่ายผู้เสียหายได้รับการเยียวยาสิทธิตามคำพิพากษา ก็เป็นอันว่าสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดของทั้งสองฝ่ายก็กลับคืนสู่สภาพเดิม คือ ต่างฝ่ายต่างมีเสรีภาพในการใช้สิทธิของตนอย่างเต็มที่พร้อมๆ กับมีหน้าที่งดเว้นพฤติกรรมที่อาจสร้างความเสียหายให้อีกฝ่ายด้วยเพื่อให้เป็นไปตามกลไก

ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิหน้าที่ของเอกชนที่มีต่อกันในทางละเมิดที่กฎหมายละเมิดมุ่งรักษาไว้ให้เป็นไปโดยปกติ

อนึ่ง ข้อสังเกตที่ทำให้เห็นลักษณะเฉพาะของการกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดคือ ภายใต้ระบบกฎหมายปัจจุบัน การกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดไม่ได้เป็นเครื่องมือเพียงอย่างเดียวที่จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาได้ เพราะยังมีทางอื่นที่สามารถให้ผลได้ดีเช่นเดียวกัน (หรืออาจจะดียิ่งกว่าด้วยหากพิจารณาจากประสิทธิภาพและความสำเร็จของการเยียวยา) เช่น การเยียวยาตามหลักประกันสังคม (Social Security) ซึ่งเป็นที่นิยมและได้ผลมากในประเทศแถบทวีปยุโรป ทั้งนี้ หลักประกันสังคมมองว่า ประชาชนทุกคนในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยธรรมชาติแล้วมี “ความต้องการพื้นฐานต่างๆ (Basic Needs)” ในการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการที่จะมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง เป็นต้น ซึ่งรัฐมีพันธกิจ (Bond) ที่จะต้องจัดสรรทรัพยากรภายในรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ และในทางกฎหมายรัฐจะต้องรับรองความชอบธรรมของความต้องการดังกล่าวด้วยการกำหนดให้ประชาชนมี “สิทธิ (Rights)” โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะได้รับทรัพยากรจากรัฐเพื่อการนี้ด้วย อีกทั้งยังต้องคุ้มครอง “การใช้สิทธิ (Exercise of Rights)” ดังกล่าวมิให้ถูกละเมิดหรือทำให้ลดน้อยถอยลงจนกระทั่งประชาชนไม่สามารถได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้ ซึ่งเราเรียกสิ่งที่จะเป็นสภาพเสี่ยงนี้ว่า “ความเสี่ยงทางสังคม (Social Risk) หรือ ความไม่มั่นคงทางสังคม (Social Insecurity)”<sup>2</sup> ดังนั้น หลักประกันสังคมจึงเป็นแนวความคิดพื้นฐานประการหนึ่งของรัฐในการสร้างความมั่นคงและมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญดังนี้<sup>3</sup>

- ทำให้ความต้องการพื้นฐานของประชาชนได้รับการตอบสนอง  
(Satisfy the Needs)
- รักษามาตรฐานการดำรงชีวิตให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม  
(Preserve the Standards of Living)

<sup>2</sup> Rosamond Rhodes, Medicine and Social Justice, (New York: Oxford University Press, 2002), pp. 84-92.

<sup>3</sup> Donald Harris, Compensation and Support for Illness and Injury, (Oxford: Clarendon, 1984), pp. 21-23.

- ชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากความเสียหายทางสังคมต่างๆ

(Compensate the Losses)

ส่วนที่ว่าความต้องการพื้นฐานของประชาชนคืออะไรบ้างและรัฐจะตอบสนองได้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับนโยบาย ข้อจำกัดทางทรัพยากร และปัจจัยต่างๆ ที่แปรผันแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

จากความคิดพื้นฐานของหลักประกันสังคม ทำให้การเยียวยาตามแนวทางนี้ไม่จำเป็นต้องค้นหาว่ามีบุคคลหนึ่งบุคคลใดทำเกินสิทธิผิดหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายหรือไม่ หรือหากเป็นกรณีที่กฎหมายต้องการทราบ ก็ไม่ได้เป็นไปได้เพื่อจะกำหนดความรับผิดแก่บุคคลผู้นั้นให้ต้องเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยตรง เพราะถึงที่สุดแล้วไม่ว่าความเสียหายจะเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลใดหรือเกิดขึ้นจากสาเหตุใดก็ตาม เมื่อปรากฏว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้เสียหายจริง และความเสียหายนั้นถึงขนาดที่ทำให้ความมั่นคงของชีวิต (Security) หรือความเป็นอยู่ที่ดีในชีวิต (Welfare) ของผู้เสียหายต้องลดลงต่ำกว่าระดับที่กฎหมายรับรองไว้ (และข้อเท็จจริงปลีกย่อยต่างๆ สอดคล้องตรงกับเงื่อนไขทางกฎหมายแล้ว) การเยียวยาความเสียหายโดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบก็สามารถเกิดขึ้นได้ทันทีโดยไม่ต้องรอการกำหนดความรับผิดแก่ผู้ใดเลย (หรือพูดในทางกลับกันก็คือ เมื่อไม่ประสงค์จะเอาผิดหรือสร้างภาระให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องมาเป็นผู้รับผิดชอบกับความเสียหาย ก็ไม่จำเป็นต้องขุดคุ้ยหาความผิดใดๆ ของบุคคลนั้นเพื่อสร้างความชอบธรรมที่จะเรียกให้บุคคลดังกล่าวต้องรับผิด ดังนั้น การที่รัฐเยียวยาให้ในกรณีนี้จึงไม่ใช่เพราะว่ารัฐเป็นผู้ต้องรับผิดแก่ผู้เสียหาย)

เช่นเดียวกับผลด้านการเยียวยา การกำหนดความรับผิดทางละเมิดก็ไม่ได้เป็นเครื่องมือเพียงอย่างเดียวที่สามารถป้องปรามการสร้าง ความเสียหาย แต่ยังมีทางอื่นที่ให้ผลได้ดูจะเดียวกันอยู่ เช่น การลงโทษทางอาญา และการลงโทษทางปกครอง เป็นต้น ซึ่งช่องทางเหล่านี้สามารถทำให้เกิดโทษภัยแก่ผู้ก่อความเสียหายได้เช่นเดียวกับการกำหนดความรับผิดทางละเมิด แต่ไม่ได้อยู่บนเงื่อนไขของการทำเกินสิทธิผิดหน้าที่ในทางแพ่งโดยมิชอบด้วยกฎหมายของผู้ก่อความเสียหาย และไม่สนใจว่ากลไกความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิหน้าที่ของเอกชนที่มีต่อกันจะถูกทำให้ผิดไปจากที่กฎหมายแพ่งกำหนดหรือไม่ ทั้งยังไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะทำการเยียวยาแก่ผู้เสียหายพร้อมกันไปกับการป้องปรามด้วย

โดยสรุป แม้ผลด้านการเยียวยาและการป้องกันจะสามารถเกิดโดยอาศัยทั้งกฎหมายละเมิดและกฎหมายอื่นๆ ได้อีกมาก แต่เมื่อเป็นการเยียวยาและการป้องกันตามกฎหมายละเมิด ย่อมต้องอาศัยการกำหนดความรับผิดทางละเมิดเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้เกิดผลที่ประสงค์ทั้งสองประการได้ เพราะการกำหนดความรับผิดที่พิจารณาจากการทำเกินสิทธิผิดหน้าที่ของฝ่ายผู้สร้างความเสียหายโดยมิชอบด้วยกฎหมายจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นนั้น เป็นการสะท้อนลักษณะเฉพาะของกลไกความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนในทางละเมิด กล่าวคือกฎหมายละเมิดได้วางหน้าที่ทั่วไปแก่ทุกบุคคลในการงดเว้นสร้างความเสียหายแก่บุคคลอื่น หากบุคคลใดทำผิดหน้าที่ดังกล่าว กฎหมายก็กำหนดให้บุคคลนั้นต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหาย ซึ่งการกำหนดความรับผิดที่วางนี้ส่งผลเป็นการตอกย้ำว่า หน้าที่ทางละเมิดที่กฎหมายให้ไว้เป็นสิ่งสำคัญและการใช้สิทธิของเอกชนแต่ละรายจะต้องอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน การทำให้กลไกเช่นว่าเสียไปผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบกับผลเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้นแก่ฝ่ายผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็นโทษภัยรวมถึงความเสียหายประโยชน์ทั้งปวงที่กฎหมายมองว่าผู้เสียหายควรต้องรับผิดชอบ เพื่อให้แต่ละบุคคลสามารถตระหนักได้ว่าความประพฤติหรือกิจกรรมใดเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำต่อบุคคลอื่นเพื่อจะได้ไม่ริเริ่มกระทำหรือไม่ดำเนินกิจกรรมนั้นซ้ำต่อไปอีก อย่างไรก็ตาม หากบุคคลยังคงเลือกจะทำผิดหน้าที่ด้วยการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่น ก็เป็นการชอบธรรมแล้วที่บุคคลผู้สร้างความเสียหายนั้นจะต้องรับภาระให้การเยียวยาแก่ฝ่ายผู้ได้รับความเสียหายด้วย

#### 4.2.2 เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ของการกำหนดความรับผิดทางละเมิด

เศรษฐศาสตร์คือวิชาที่ว่าด้วยการจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดของสังคม<sup>4</sup> เพราะเหตุว่าสังคมมีทรัพยากรอยู่จำกัดทำให้ไม่สามารถเกิดการผลิตสินค้าหรือการให้บริการทุกอย่างเท่าที่คนในสังคมต้องการได้ทั้งหมด<sup>5</sup> ดังนั้น เมื่อมีการใช้ทรัพยากรไปกับกิจกรรมหนึ่งก็ย่อมหมายถึงการสูญเสียโอกาสที่จะใช้ทรัพยากรไปกับกิจกรรมอื่นๆ เสมอ การจัดการทรัพยากรด้วยระบบวิธีที่สามารถสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นสูงสุดและตอบสนองของความต้องการของมนุษย์ได้มาก

<sup>4</sup> N. Gregory Mankiw. Principles of Economics, 4<sup>th</sup> ed (China : Thomson, 2007), p. 4.

<sup>5</sup> Ibid., p. 3.

ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดทางทรัพยากรเช่นว่า จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเศรษฐศาสตร์เรียก สภาพที่สังคมมนุษย์สามารถได้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่จำกัดนี้ว่า “ประสิทธิภาพ (Efficiency)”<sup>6</sup> ซึ่งวิธีการที่สามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรได้ดีที่สุดวิธีหนึ่งก็คือ การจัดสรรทรัพยากรผ่านระบบตลาด เพราะเป็นระบบที่ปล่อยให้ปัจเจกชนทั้งหน่วยผลิต (Firm) และฝ่ายครัวเรือน (Household) เข้าทำการเจรจาตกลงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันโดยมีราคาสินค้าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์จากกิจกรรมของตนอย่างเต็มที่ เพราะโดยปกติ ผู้ซื้อจะกำหนดความต้องการซื้อตามราคาสินค้าที่คิดว่าจะก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดกับตนเองได้ ในขณะที่ฝ่ายผู้ขายก็จะใช้ราคาเป็นตัวกำหนดว่าควรจะมีผลผลิตสินค้าในปริมาณมากน้อยเพียงใดจึงจะได้กำไรสูงสุด ซึ่งการซื้อขายสินค้าในระดับราคาที่ตรงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายนี้เองที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคมเพราะทั้งสองฝ่ายต่างก็ได้ประโยชน์เพิ่มขึ้นทั้งคู่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพในระบบตลาดขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจเลือกของปัจเจกบุคคลที่มีจะหาประโยชน์ให้กับตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งแนวทางการพิจารณาว่ากิจกรรมใดก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่ของปัจเจกบุคคลโดยทั่วไปก็คือ การเทียบเคียงทรัพยากรที่สูญเสียไป (Cost) กับประโยชน์ที่ได้รับ (Benefit) ว่าสิ่งไหนเกิดมีมากกว่ากัน (ทางเศรษฐศาสตร์เรียกวิธีนี้ว่า “Cost-Benefit Analysis”) และจึงเลือกทำกิจกรรมที่มีประโยชน์เกิดขึ้นมากกว่าความสูญเสีย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการชั่งน้ำหนักเทียบเคียงดังกล่าวจะสามารถสร้างประโยชน์และนำมาซึ่งประสิทธิภาพได้ แต่ในบางกรณี หากเกิดความผิดปกติขึ้นกับการชั่งน้ำหนักเทียบเคียงระหว่างความสูญเสียกับประโยชน์ การเจรจาต่อรองผ่านกลไกตลาดก็อาจไม่เกิดประสิทธิภาพได้ เพราะเงื่อนไขสำคัญของการใช้วิธีนี้อย่างมีคุณภาพคือ ต้องประเมินความสูญเสียและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนและถูกต้องชัดเจน หากมีความบกพร่องในการประเมิน หรือไม่ สามารถทำการประเมินได้ หรือไม่ได้ นำความสูญเสียหรือประโยชน์อย่างใดเข้ามารวมพิจารณาด้วย (ทั้งที่เป็นความสูญเสียหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจริง) การชั่งน้ำหนักเทียบเคียงนี้ก็ไม่อาจบอกได้อย่างแท้จริงว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องมีประโยชน์หรือความสูญเสียมากกว่ากัน ซึ่งสภาพข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุให้ต้องมีการกำหนดความรับผิดชอบละเมิดก็เข้าข่ายของปัญหาที่ว่านี้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ในกรณีที่บุคคลต้องตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมบางอย่าง และบุคคลนั้นได้ใช้การชั่ง

<sup>6</sup> Ibid., pp 3-5.

น้ำหนักเพียงเคียงประโยชน์กับความสูญเสียเพื่อดูว่าควรดำเนินกิจกรรมหรือไม่ จนพบว่าประโยชน์ที่จะได้รับมีมากกว่าทรัพยากรที่จะต้องสูญเสียไป ทำให้บุคคลดังกล่าวตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมนั้นในที่สุด แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏเพิ่มเติมว่ากิจกรรมที่ถูกเลือกได้ทำให้เกิดความสูญเสียขึ้นกับทรัพยากรของบุคคลอื่นด้วย แต่บุคคลผู้ดำเนินกิจกรรมไม่ได้นำความสูญเสียเช่นว่ามารวมคำนวณตั้งแต่ต้น ทำให้ความสูญเสียทรัพยากรที่ติดอยู่ในการเทียบเคียงมีเฉพาะความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ทำกิจกรรมเองเท่านั้น ส่งผลให้ความสูญเสียที่คิดมีน้อยกว่าความเป็นจริง จนนำไปสู่ความเข้าใจและการตัดสินใจที่คลาดเคลื่อนว่าการดำเนินกิจกรรมนี้มีความสูญเสียน้อยกว่าประโยชน์และเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของสภาพข้างต้นคือ กรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจประกอบอุตสาหกรรมย้อมผ้าโดยไม่ได้จัดให้มีการกรองสารเคมีก่อนปล่อยน้ำเสียออกสู่ภายนอก ทำให้สารเคมีกระจายปนเปื้อนไปสู่ลำธารสาธารณะที่เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคของชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบบริเวณโรงงานจนชาวบ้านป่วยเจ็บไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้ ทั้งยังต้องมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลโรคที่เกิดขึ้นจากสารเคมีรวมถึงค่าใช้จ่ายในการชะล้างทำความสะอาดทรัพย์สินที่ปนเปื้อนสารเคมีด้วย อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจ การย้อมผ้าโดยไม่กรองสารเคมีก่อนปล่อยออกสู่ภายนอกเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากก่อให้เกิดกำไรที่มากกว่ากำไรจากการย้อมผ้าโดยกรองสารเคมีจึงตัดสินใจดำเนินธุรกิจในลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้การที่ผู้ประกอบการธุรกิจสรุปผลและตัดสินใจเช่นนั้น เพราะผู้ประกอบการไม่นำความสูญเสียที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมดมาวิเคราะห์เทียบเคียงกับประโยชน์ แต่เลือกพิจารณาเฉพาะความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรของตน ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์เรียกความสูญเสียชนิดนี้ว่า “ต้นทุนส่วนตัว หรือต้นทุนเอกชน (Private Cost)” ทำดูเหมือนว่ามีความสูญเสียเกิดขึ้นน้อยกว่าประโยชน์ที่จะได้อยู่มาก แต่เมื่อพิจารณาจากมุมมองทางสังคม จะเห็นได้ชัดว่า กิจกรรมการย้อมผ้าโดยไม่กรองสารเคมีได้ก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรมากกว่าที่ผู้ประกอบการอ้าง เพราะทรัพยากรที่สังคมสูญเสียไปมิใช่เพียงเฉพาะทรัพยากรส่วนตัวของผู้ประกอบการที่ถูกใช้เป็นตัวทุนการผลิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทรัพยากรของคนอื่นๆ ในสังคมและทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของโดยตรง แต่ทุกคนมีสิทธิใช้ร่วมกันด้วย ซึ่งเศรษฐศาสตร์เรียกความสูญเสียโดยรวมเช่นนี้ว่า “ต้นทุนสังคม (Social Cost)”<sup>7</sup> เพราะฉะนั้น เมื่อความสูญเสียที่แท้จริง (ต้นทุนสังคม) มากกว่าความสูญเสียทรัพยากรของผู้ประกอบการ (ต้นทุนเอกชน) การย้อมผ้าโดยไม่กรองสารเคมีจึงไม่ใช่กิจกรรมที่มี

<sup>7</sup> ภาวตร ปรีดาศักดิ์, หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พฤศจิกายน 2548), หน้า 178.



ประสิทธิภาพอีกต่อไปเนื่องจากสังคมไม่ได้รับประโยชน์อะไรเพิ่มเติมจากการข่มขู่โดยไม่กรองสารเคมี (มีแต่ผู้ประกอบการที่นั่นที่ได้) แต่สังคมกลับสูญเสียทรัพยากรไปมากหลายเพราะกิจกรรมดังกล่าว (ทั้งความสูญเสียของตัวผู้ประกอบการบวกกับความสูญเสียของชาวบ้านที่ได้รับความเสียหาย) ความสูญเสียที่เกิดขึ้นจึงท่วมท้นประโยชน์อย่างเห็นได้ชัด

โดยสรุป เหตุที่การวิเคราะห์เทียบเคียงความสูญเสียกับประโยชน์จากกิจกรรมที่ทำให้ไม่สามารถให้คำตอบที่ถูกต้องได้ว่ากิจกรรมใดเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพก็เพราะว่า มีความสูญเสียบางส่วนไม่ได้เกิดขึ้นกับตัวผู้เทียบเคียงเอง แต่ไปเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ทำให้ผู้เทียบเคียงไม่ได้วิเคราะห์ความสูญเสียกับประโยชน์โดยถูกต้อง ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมที่ไม่สามารถสร้างประโยชน์อย่างแท้จริงได้ ซึ่งสภาพที่กิจกรรมของบุคคลหนึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรของบุคคลอื่นในสังคมจนอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่มีประสิทธิภาพเช่นนี้ ทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า การทำให้เกิด “ผลภายนอกทางลบ (Negative Externalities)”<sup>8</sup>

อีกตัวอย่างสำคัญที่ควรพิจารณา คือ กรณีที่ผู้ประกอบการทำให้เกิดผลกระทบภายนอกเชิงลบแก่ผู้บริโภคผ่านกลไกการซื้อขายในตลาด เช่น ผู้ผลิตยางรถยนต์ผู้ผลิตยางรถยนต์ที่ไม่ปลอดภัยและนำออกขายแก่คู่ซ่อมรถและผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งผู้ผลิตสามารถขายยางรถยนต์ดังกล่าวได้ในราคาต่ำเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปกับการออกแบบและการผลิตที่จะทำให้ยางรถยนต์มีความปลอดภัยมากขึ้น ฝ่ายผู้บริโภค เมื่อเห็นว่ายางรถยนต์ราคาต่ำ ก็มีแรงจูงใจที่จะซื้อยางรถยนต์มาใช้มากขึ้น ทำให้เกิดการซื้อยางรถยนต์ที่ราคาต่ำแต่ไม่ปลอดภัยขึ้นในท้องตลาดอย่างไรก็ตาม เมื่อสินค้าไม่ได้ถูกพัฒนาให้มีความปลอดภัยอย่างที่ควรคาดหวังได้ ผลก็คือ สินค้าจะขาดประโยชน์ใช้สอยจากที่ควรจะเป็น และตัวผู้บริโภคจะได้รับความเสียหายจากการใช้สอยสินค้านั้น ซึ่งผลทั้งสองอย่างนี้ก็คือ ผลภายนอกทางลบของการผลิตสินค้าไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค

สภาพการเกิดผลภายนอกทางลบเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า กิจกรรมการผลิตที่ทำให้เกิดผลภายนอกทางลบ (ซึ่งในตัวอย่างนี้ก็คือ การผลิตยางรถยนต์ที่ไม่ปลอดภัย) เป็นกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในทางเศรษฐศาสตร์ ด้วยเหตุผลเพราะ กิจกรรมการผลิตดังกล่าวทำให้ราคาและปริมาณของสินค้าที่ซื้อขาย – ที่ในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ราคาดุลยภาพ (Equilibrium Price)

<sup>8</sup> นราทิพย์ ชุตินวงศ์, ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พฤษภาคม 2550), หน้า 466.

และ ปริมาณดุลยภาพ (Equilibrium Quantity) – กลายเป็นราคาและปริมาณที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพขึ้นกับการซื้อขายในตลาด เนื่องจากตลาดจะมีประสิทธิภาพเต็มที่ก็ต่อเมื่อ ทั้งฝ่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคได้รับประโยชน์ส่วนเกิน (Surplus) จากกิจกรรมของตัวเอง (ฝ่ายผู้ผลิต = ผลิตและขาย, ฝ่ายผู้บริโภค = ซื้อและบริโภค) หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องไม่มีฝ่ายใดเสียประโยชน์ (Worse-Off) จากการซื้อขายนั้น ซึ่งในกรณีนี้ ฝ่ายผู้ผลิตอาจได้รับประโยชน์ส่วนเกินจากการผลิตและการขาย เพราะมีรายรับสูง (ราคาสินค้าต่ำจึงขายได้ปริมาณมาก) แต่ต้นทุนต่ำ (ไม่ต้องทำให้สินค้าปลอดภัย) แต่ฝ่ายผู้บริโภค นอกจากจะไม่ได้ประโยชน์ใดๆ เพิ่มเติมแล้ว ยังอาจเสียประโยชน์จากการซื้อและการบริโภคอีกด้วย เพราะที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้า (หรือซื้อสินค้าเพิ่ม) ด้วยเห็นว่าสินค้ามีราคาต่ำ จึงรู้สึกคุ้มค่าและคาดว่าจะได้ประโยชน์ส่วนเกินจากการซื้อสินค้า (จ่ายเงินน้อยลงสำหรับประโยชน์ใช้สอยที่คาดหวัง ทำให้มีส่วนต่างระหว่างประโยชน์ที่ได้กับทรัพยากรที่สูญเสียไปมากขึ้น) แต่เมื่อความจริงปรากฏว่า สินค้าไม่สามารถให้ประโยชน์ใช้สอยได้เต็มที่ แถมยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวผู้บริโภคด้วยอันเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า ความคิดที่ว่ามูลค่าของประโยชน์ใช้สอยมีมากกว่าราคาสินค้าก็ไม่เป็นจริง ทำให้ถึงที่สุดผู้บริโภคมีแต่ต้องเสียกับเสีย คือ เสียทั้งเงินค่าสินค้า และเสียสิทธิในชีวิตและทรัพย์สิน แต่ไม่ได้ประโยชน์อะไรจากสินค้ากลับมาเลย

จากตัวอย่างทั้งสองกรณีข้างต้น (กรณีสารเคมีของโรงงานย้อมผ้าและกรณียางรถยนต์ไม่ปลอดภัย) ทำให้สรุปได้ว่า เมื่อมีบุคคลทำกิจกรรม (ไม่ว่าในหรือนอกตลาด) และกิจกรรมนั้นก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรของบุคคลอื่น (เกิดผลภายนอกทางลบ) โดยบุคคลผู้ทำกิจกรรมไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมแบกรับความสูญเสียนั้นด้วย สภาพที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ทำกิจกรรม ทำให้เลือกทำกิจกรรมที่สร้างความไม่มีประสิทธิภาพ (Inefficiency) แก่สังคมและตลาด ซึ่งสภาพเช่นนี้ก็ยากที่จะอาศัยกลไกตลาดหรือการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ตามปกติเข้ามาช่วยแก้ไขได้ เช่นในกรณีของโรงงานย้อมผ้า การจะให้ชาวบ้านทั้งหมดมารวมตัวกันเพื่อเจรจาท่องกับโรงงานอุตสาหกรรมก็เป็นเรื่องยาก เพราะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการเจรจา (Transaction Cost) ค่อนข้างสูง และแม้การเจรจาจะเกิดขึ้นได้ ก็ยังไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายที่จะตกลงในระหว่างชาวบ้านด้วยตนเองว่า ประโยชน์ที่ควรได้ร่วมกันจากการเจรจากับโรงงานย้อมผ้าคืออะไร เพราะชาวบ้านแต่ละคนก็มีความต้องการและความจำเป็นเฉพาะรายที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ชัดเจนอีกอย่างคือ ชาวบ้านมักไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมาย รวมถึงความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็นกับการเจรจามากเท่ากับฝ่ายผู้ประกอบการ ทำให้เกิดสภาพที่ทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “ข้อมูลอสมมาตร (Asymmetric Information)” ซึ่งจะสร้างความเสียเปรียบให้กับฝ่ายที่มีข้อมูลความรู้

น้อยกว่า ทำให้ไม่สามารถมองเห็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงแก่ฝ่ายตนได้ ด้วยเหตุนี้ การใช้วิธีเจรจาหรือการอาศัยกลไกตลาดที่ตามปกติจะช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ประโยชน์เพิ่มขึ้น จึงไม่อาจแก้ปัญหาที่เกิดจากผลภายนอกทางลบได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาเครื่องมืออย่างอื่นที่จะทำหน้าที่แทนได้ ซึ่งการกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดก็เป็นหนึ่งในความเป็นไปได้ที่ดีที่สุด เพราะสามารถช่วยทั้งป้องกันและแก้ไขความไม่มีประสิทธิภาพที่เกิดจากผลภายนอกทางลบ

ที่กล่าวว่า การกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดสามารถช่วยได้ก็เพราะ การกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดเป็นกลไกที่เกิดขึ้นเพื่อจัดการกับกรณีที่คุณคสรสร้าง ความเสียหายให้แก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของอีกบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การวางเงื่อนไขที่ว่า บุคคลใดสร้าง ความเสียหายแก่บุคคลอื่น บุคคลนั้นต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งเงื่อนไขเช่นนี้ก็ตรงกับสภาพข้อเท็จจริงของการเกิดผลภายนอกทางลบที่ผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นฝ่ายทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรขึ้นแก่ผู้อื่น และเนื่องจากปัญหาทั้งหมดมีต้นตออยู่ที่ตัวผู้ทำกิจกรรมไม่ให้ความสำคัญกับการเกิดขึ้นของผลภายนอก การจะแก้ไขปัญหานี้จึงต้องสร้างเงื่อนไขที่ดึงให้ตัวผู้ทำกิจกรรมหันกลับมาพิจารณาผลภายนอกว่าเป็นผลได้เสียอย่างหนึ่งของตน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกำหนดความรับผิดชอบจะเห็นว่า ทั้งเงื่อนไขและผลของความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่สามารถตอบใจที่ดังกล่าวได้ เพราะบุคคลจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลอื่นก็ต่อเมื่อความเสียหายนั้นผลโดยตรงมาจากการกระทำของตนเอง และเมื่อจะต้องรับผิดชอบ บุคคลผู้สร้าง ความเสียหายก็ต้องสูญเสียประโยชน์หรือทรัพยากรใดๆ ของตนในระดับหรือขนาดที่มากเท่ากับ ความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้เสียหายเพื่อเป็นการเยียวยา ฉะนั้น การที่ผู้ทำกิจกรรมจะตัดสินใจทำอะไรก็ต้องใส่ใจไตร่ตรองถึงผลที่อาจเกิดจากกิจกรรมนั้นให้ถี่ถ้วนมากขึ้น และหากมีโอกาสที่จะเกิดผลเสียหายหรือความสูญเสียทรัพยากรเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ผลนั้นก็จะมิได้เป็นเพียงปัจจัยภายนอกที่ผู้ทำกิจกรรมไม่ต้องมีส่วนรับผิดชอบร่วมด้วยแต่อย่างใด แต่จะกลายเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่กระทบต่อประโยชน์และประสิทธิภาพในกิจกรรมของผู้ทำกิจกรรมเอง ซึ่งที่สภาพทั้งหมดนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะการกำหนดความรับผิดชอบได้สร้างแรงจูงใจให้กับผู้ทำกิจกรรมหันมาให้ความสำคัญกับผลกระทบภายนอกใหม่และโยกย้ายถ่ายโอนให้ผลกระทบภายนอกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในระบบการวิเคราะห์เทียบเคียงความสูญเสียกับประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรม (Take account of the external effects into the cost-benefit analysis of one's actions)<sup>9</sup> ทั้งนี้ เศรษฐศาสตร์เรียกกระบวนการและผลของการกำหนดความรับผิดชอบดังกล่าว

<sup>9</sup> N. Gregory Mankiw. *Principles of Economics*, 4<sup>th</sup> ed (China : Thomson, 2007), p. 207.

ว่า “การนำผลภายนอกเข้าสู่กระบวนการภายใน (Internalizing the Externalities<sup>10</sup>)” ซึ่งหากผู้ทำกิจกรรมได้คำนึงถึงผลภายนอกในลักษณะดังกล่าวแล้ว ก็มีโอกาที่จะเกิดการตัดสินใจตามมาในลักษณะดังนี้

กรณีที่หนึ่ง – ดำเนินกิจกรรมโดยปล่อยให้เกิดผลภายนอกทางลบ ที่ผู้ทำกิจกรรมเลือกตัดสินใจเช่นนี้ก็เพราะเห็นว่า ในกรณีของตน ค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันความเสียหายมีมูลค่าสูงกว่าหรือเท่ากับค่าสินไหมทดแทนที่ต้องชดใช้แก่ผู้เสียหาย และแม้ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนก็ยังเกิดการสูญเสียน้อยกว่าการได้รับประโยชน์จากกิจกรรม จึงเลือกทางที่ได้ประโยชน์มากที่สุดคือการจ่ายค่าสินไหมทดแทน

กรณีที่สอง – ดำเนินกิจกรรมโดยไม่ให้เกิดผลภายนอกทางลบ เช่น กรองสารเคมีก่อนปล่อยออกนอกโรงงาน, ทำการวิจัยและปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ได้ยารักษาโรคที่มีความปลอดภัยมากขึ้น เป็นต้น ที่ผู้ทำกิจกรรมเลือกตัดสินใจเช่นนี้ก็เพราะเห็นว่า ค่าสินไหมทดแทนที่ต้องชดใช้แก่ผู้เสียหายมีมูลค่าสูงกว่าหรือเท่ากับค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันความเสียหาย และแม้ต้องจ่ายค่าป้องกันก็ยังเกิดการสูญเสียน้อยกว่าการได้รับประโยชน์จากกิจกรรม จึงเลือกทางที่สูญเสียน้อยกว่าคือการป้องกัน

กรณีที่สาม – ดำเนินกิจกรรมโดยให้เกิดผลภายนอกทางลบน้อยลง แม้ว่าวิธีการเช่นนี้จะทำให้ต้องเสียทรัพยากรสองทาง คือ ทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกัน และ ค่าสินไหมทดแทน แต่ความสูญเสียที่เกิดจากแต่ละทางอาจลดน้อยลง และผลรวมของความสูญเสียทั้งสองทางจึงยังมีโอกาสที่จะน้อยกว่าความสูญเสียที่เกิดจากการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือ การป้องกันแต่เพียงอย่างเดียวโดยเต็มที่

กรณีที่สี่ – เลิกดำเนินกิจกรรม ที่ผู้ทำกิจกรรมเลือกกรณีนี้แสดงว่า ทั้งสามทางเลือกข้างต้นล้วนแต่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือต้นทุนแก่ตนเองมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับ ดังนั้น เพื่อให้สูญเสียน้อยที่สุด จึงเลือกเลิกดำเนินกิจกรรม

สิ่งที่น่าสนใจคือ ไม่ว่าผู้ทำกิจกรรมจะเลือกทางใดในสี่ความเป็นไปได้ สังคมหรือตลาดก็จะได้รับประโยชน์ทั้งสิ้น เพราะในขณะที่เกิดผลภายนอกทางลบโดยไม่มีกำหนดความรับผิดชอบ สังคมมักจะต้องสูญเสียทรัพยากรหรือเกิดต้นทุนมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับเนื่องจากผู้ทำ

<sup>10</sup> Ibid.

กิจกรรมจะพิจารณาแต่เฉพาะผลที่เกิดขึ้นกับตนเองและปล่อยให้ผลภายนอกตกเป็นภาระแก่สังคมส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่สร้างต้นทุนรวมให้กับสังคมมากกว่าประโยชน์ที่สังคมได้รับ แต่เมื่อมีการกำหนดความรับผิด ผู้ทำกิจกรรมก็จะถูกจูงใจให้ต้องหันกลับมาพิจารณาผลภายนอกที่เกิดขึ้นรวมเข้าในผลได้เสียของตนเองด้วย ทำให้ต้นทุนส่วนตัวกับต้นทุนสังคมสำหรับกิจกรรมที่จะทำกลายเป็นสิ่งเดียวกันหรือมีมูลค่าเท่ากัน (Private Cost = Social Cost) ซึ่งตรงกับที่ผู้ทำกิจกรรมยังเป็นบุคคลที่มุ่งหาประโยชน์สูงสุดให้แก่ตนด้วยวิธีคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Maximizer of Self-Interest<sup>11</sup>) การเลือกทำกิจกรรมใดๆ สำหรับตัวผู้ทำกิจกรรมก็ย่อมส่งผลให้สังคมหรือตลาดได้ประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพขึ้นจากการทำกิจกรรมนั้นๆ ได้ด้วย

#### 4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างกันของผลกระทบแต่ละประเภทที่เกิดจากการกำหนดความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

จากการวิเคราะห์ แนวทางการปรับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับความเสียหายที่เกิดจากสินค้ารถยนต์ในบทที่ 3 และคำอธิบาย เหตุผลของการกำหนดความรับผิดทางละเมิด ในบทที่ 4 ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ประสงค์ให้เกิดผลกระทบแก่ผู้ประกอบการดังนี้

ผลประการที่หนึ่ง – ผู้ประกอบการต้องทำหน้าที่ดูแลสินค้าที่ขายแก่ผู้บริโภคให้มีความปลอดภัย

เงื่อนไขสำคัญในกฎหมายนี้ที่ทำให้ผู้ประกอบการต้องรับผิด คือ สินค้าที่ไม่ปลอดภัยของผู้ประกอบการทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่กฎหมายต้องการจริงๆ ก็คือ ให้ผู้ประกอบการจัดการกับสินค้าของตนให้ดี อย่าให้มีความบกพร่องอะไรเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความบกพร่องในการผลิต การออกแบบ การให้คำเตือนเกี่ยวกับการใช้สินค้า หรือความบกพร่องอื่นใดก็ตาม เพราะเมื่อปราศจากความบกพร่องแล้ว สินค้าก็จะมี

<sup>11</sup> Jeffrey L. Harrison, *Law and economics in a nutshell*, (United States of America : West, 1995), p. 36.

ความปลอดภัย และความเสียหายที่เป็นผลจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็จะไม่เกิดขึ้น ทำให้สิทธิเสรีภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคมดำรงต่อไปได้อย่างเป็นปกติสุข

ในบริบทของการประกอบธุรกิจ ผลประการที่หนึ่งนี้ก็คือ ต้นทุนของผู้ประกอบการที่ใช้เพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (“ค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกัน – Prevention Cost”)

ผลประการที่สอง – ผู้ประกอบการต้องจัดการความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม เมื่อผู้ประกอบการไม่ทำหน้าที่ดูแลสินค้าให้มีความปลอดภัย จนเป็นเหตุให้ผู้บริโภค รวมถึงสังคมได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้านั้น กฎหมายจำเป็นต้องกำหนดหน้าที่ให้ผู้ประกอบการจัดการกับความเสียหายดังกล่าวด้วยต้นทุนของผู้ประกอบการเอง เช่น ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ทำลายสินค้าที่มีอยู่ หรือเรียกสินค้าคืนจากท้องตลาด เป็นต้น เพื่อให้ความเสียหาย (ที่ไม่ควรเกิดขึ้นแต่แรก) ได้ถูกจัดการอย่างเหมาะสม และเพื่อเป็นการเตือนย้ำให้ผู้ประกอบการตระหนักในความสำคัญของหน้าที่ที่ผู้ประกอบการไม่ได้กระทำให้ถูกต้องครบถ้วน

ในบริบทของการประกอบธุรกิจ ผลประการที่สองนี้ก็คือ ต้นทุนของผู้ประกอบการที่จ่ายตามความรับผิดชอบทางกฎหมายเพื่อการเยียวยาผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (“ค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหาย หรือค่าสินไหมทดแทน – Compensation”)

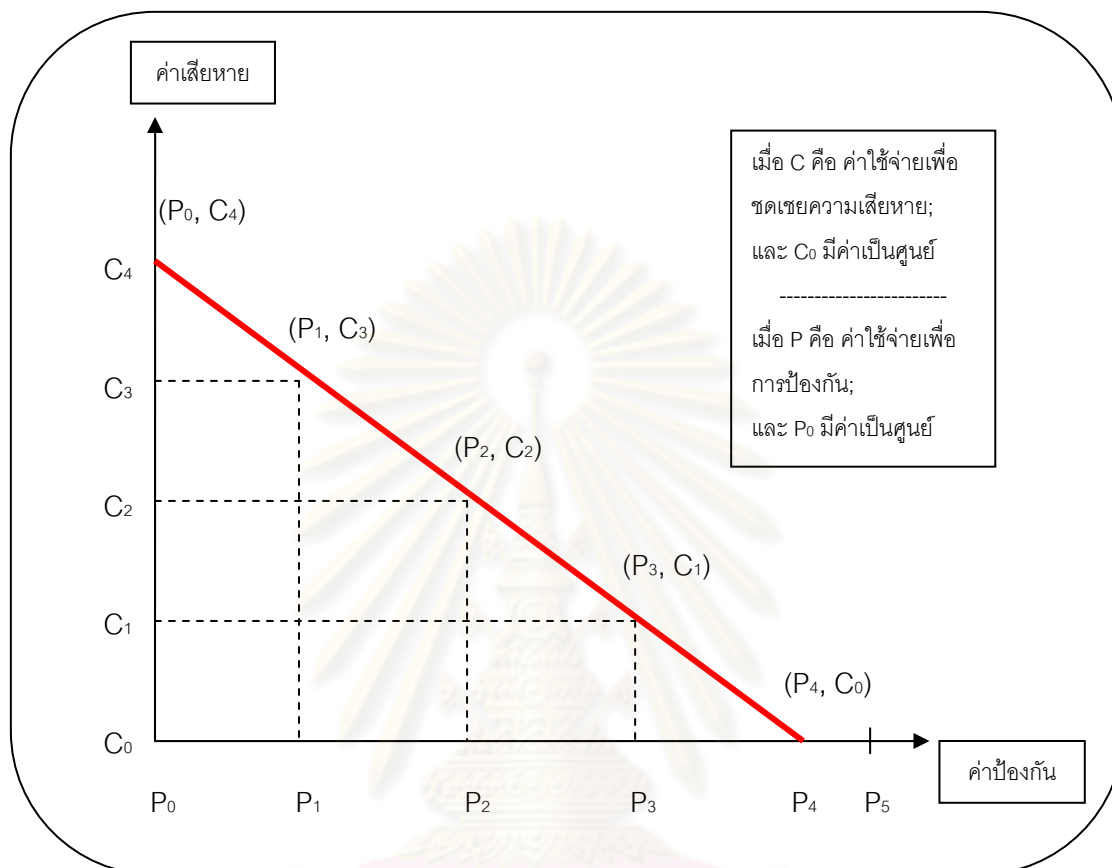
เมื่อพิจารณากฎของกฎหมายให้ชัดยิ่งขึ้นจะพบว่า ผลทั้งสองประการมีความสัมพันธ์ในระหว่างกันเองด้วย กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายหากผู้ประกอบการมิได้ทำสินค้าให้ปลอดภัย และยิ่งผู้ประกอบการลงทุนไปกับความปลอดภัยน้อยหรือไม่ลงทุนเลย จนทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยขึ้นมากหรือเกิดความไม่ปลอดภัยที่มีนัยสำคัญต่อความเสียหายอย่างยิ่งยวด ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ประกอบการจะต้องจ่ายก็มีโอกาสจะสูงขึ้นตามระดับความไม่ปลอดภัยที่มากและรุนแรงนั่นเอง (การกำหนดจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรงของละเมิด รวมถึงความสุจริตและพฤติกรรมของผู้ประกอบการในการจัดการความเสียหายเป็นสำคัญ) ในทางกลับกัน ถ้า

ผู้ประกอบการเริ่มป้องกันความเสียหายด้วยการลงทุนเพิ่มในการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือนเพื่อให้สินค้ามีความปลอดภัยมากขึ้น ค่าสินไหมทดแทนที่ต้องจ่ายก็มีแนวโน้มจะลดเหลือเพียงเท่ากับความปลอดภัยและความเสียหายที่เหลืออยู่ ซึ่งหากผู้ประกอบการใช้จ่ายเพื่อป้องกันความเสียหายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้ความปลอดภัยของสินค้าหมดไป (ในทางปฏิบัติ อาจเป็นไปได้ยาก เพราะโดยปกติต้องใช้เงินจำนวนมากจึงไม่คุ้มที่จะทำ) ผู้ประกอบการก็จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายคือการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเลย

จากลักษณะความสัมพันธ์ข้างต้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลกระทบทั้งสองประการจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่เกิดแก่ผู้ประกอบการ คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกัน และ ค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหาย มีความสัมพันธ์แบบแปรผกผันทางเดียว โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันเป็นตัวแปรต้น และค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายเป็นตัวแปรตาม (เมื่อตัวแปรต้นเพิ่มขึ้น ตัวแปรตามจะลดลง หรือหากตัวแปรต้นลดลง ตัวแปรตามจะสูงขึ้น)

ภาพที่ 4.1 ในหน้าถัดไปแสดงแบบจำลองเชิงกราฟ (Graphical Model) ของความสัมพันธ์แบบแปรผกผันทางเดียวระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันกับค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายโดยมีตัวแปร  $C$  แทนค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหาย และตัวแปร  $P$  แทนค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกัน จากกราฟ ณ จุดตัด ( $P_0, C_4$ ) คือจุดที่จำนวนเงินลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายมีค่าเป็นศูนย์ (ไม่มีการป้องกันใดๆ เลย) ซึ่งส่งผลให้จำนวนเงินค่าเสียหายขึ้นถึงระดับสูงสุดเท่าที่แต่ละกิจการต้องจ่าย (จุด  $C_4$ ) แต่เมื่อผู้ประกอบการเริ่มใช้จ่ายเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าเพิ่มขึ้น ค่าเสียหายที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายจึงลดลงตามลำดับ ในกราฟแสดงการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันและการลดลงของค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายแบบแปรผกผันด้วยเส้นที่ลากผ่านจุดตัด ( $P_1, C_3$ ) สู่ ( $P_2, C_2$ ) และ ( $P_3, C_1$ ) จากนั้นจึงถึงจุดตัด ( $P_4, C_0$ ) ซึ่งเป็นจุดแรกที่จำนวนเงินค่าป้องกันที่เพิ่มขึ้นเริ่มทำให้สินค้าปลอดภัยจนไม่สร้างความเสียหายใดๆ ให้ผู้ประกอบการต้องจ่ายค่าเสียหายอีก (จุด  $C_0 = 0$ )

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันกับค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหาย



หมายเหตุ:-

หนึ่ง – ความสัมพันธ์แบบแปรผกผันทางเดียวระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันกับค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายจะเริ่มตั้งแต่จุดตัด ( $P_0, C_4$ ) – ซึ่งเป็นจุดที่จำนวนเงินลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายมีค่าเป็นศูนย์ (ไม่มีการป้องกันใดๆ เลย) ส่งผลให้จำนวนเงินค่าเสียหายขึ้นถึงระดับสูงสุดเท่าที่แต่ละกิจการต้องจ่าย (จุด  $C_4$ ) – ไปจนถึงจุดตัด ( $P_4, C_0$ ) – ซึ่งเป็นจุดแรกที่จำนวนเงินค่าป้องกันที่เพิ่มขึ้นเริ่มทำให้สินค้าปลอดภัยจนไม่สร้างความเสียหายใดๆ ให้ผู้ประกอบการต้องจ่ายค่าเสียหายอีก (จุด  $C_0 = 0$ ) – นับตั้งแต่จุด  $P_5$  เป็นต้นไป ระดับการลงทุนที่เพิ่มขึ้นจะไม่ทำให้ค่าสินไหมทดแทนลดลงอีก (ค่าสินไหมทดแทนลงได้ถึงระดับต่ำสุดที่จุด  $C_0$  คือไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นและไม่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน ซึ่งการลงทุนในระดับ  $P_4$  ได้ทำให้ค่าสินไหมทดแทนลดลงถึงระดับที่จุด  $C_0$  แล้ว การลงทุนที่ระดับ  $P_5$  และในระดับที่มากขึ้นจึงได้แต่ทำให้ค่าสินไหมทดแทนมีค่าเป็นศูนย์คงที่เรื่อยไปเท่านั้น)



สอง – ความสัมพันธ์แบบแปรผกผันทางเดียวโดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันเป็นตัวแปรต้นและค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายเป็นตัวแปรตามไม่ได้เป็นความสัมพันธ์เพียงรูปแบบเดียวของทั้งสองตัวแปร แต่ยังมีความสัมพันธ์รูปแบบอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อีก เช่น เมื่อเปลี่ยนทิศทางการพิจารณาความเป็นเหตุและผลของตัวแปรโดยกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายเป็นตัวแปรต้นและให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันเป็นตัวแปรตาม (กำหนดกลับกันจากในตัวอย่าง) ลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองก็อาจแตกต่างออกไปจากที่สรุปไว้ในตัวอย่าง (ส่วนที่ว่าจะเป็นเช่นไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับบริบทที่เกี่ยวข้องด้วยซึ่งผู้วิจัยจะไม่แสดงรายละเอียดดังกล่าวในที่นี้) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเลือกแสดงรายละเอียดเฉพาะความสัมพันธ์แบบแปรผกผันทางเดียวก็เพราะเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากกลไกของกฎหมายโดยตรงซึ่งเป็นประเด็นวิเคราะห์หลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สาม – แบบจำลองนี้เป็นแบบจำลองเชิงกราฟในอุดมคติที่สร้างขึ้นตามตรรกะของความสัมพัทธ์แบบแปรผกผันทางเดียวระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันกับค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหาย กราฟตามแบบจำลองจึงถูกแสดงออกมาในรูปของกราฟความสัมพันธ์เส้นตรง (Linear Function) และการที่กราฟเฉียงลงเป็นเส้นตรงเส้นเดียวโดยตลอดก็เป็นผลมาจากข้อสมมติ (Assumption) ของแบบจำลองนี้ที่ว่า หนึ่ง ทุกครั้งที่ลงทุนป้องกันเพิ่มขึ้นจะได้ผลเป็นความเสียหายและค่าเสียหายที่ลดลงเสมอ และ สอง อัตราการลดลงของค่าเสียหายคงที่โดยตลอด อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง แต่ละครั้งของการลงทุนที่เพิ่มขึ้นอาจไม่ได้ส่งผลให้ค่าเสียหายลดลงเสมอไปก็ได้ เพราะหากใช้เงินลงทุนไปกับการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง ความไม่ปลอดภัยของสินค้าก็จะมีอยู่เช่นเดิมโดยไม่เกี่ยวกับว่าได้ใช้เงินไปเท่าไร (เช่น ลงทุนมากขึ้นไปกับการบังคับใช้มาตรฐานระบบบริหารงานคุณภาพการผลิต แต่ปรากฏว่าปัญหาหลักอยู่ที่การให้คำเตือนในการใช้สินค้า การลงทุนที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวก็ย่อมไม่สามารถลดค่าเสียหายที่ต้องจ่ายได้) และถึงแม้ว่าจะแก้ปัญหาได้ถูกต้องทุกครั้ง คุณภาพหรือประสิทธิภาพของการแก้ปัญหาแต่ละครั้งก็อาจไม่เท่ากัน ฉะนั้น อัตราการลดลงของค่าเสียหายก็ไม่ควรจะเท่ากันโดยตลอดด้วย อนึ่ง ยังมีตัวแปรด้านการพิจารณาคดี (เช่น การนำสืบของคู่ความ และ การใช้ดุลยพินิจของศาล) ที่อาจทำให้จำนวนเงินค่าเสียหายในคดีไม่สอดคล้องกับระดับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงก็ได้ ด้วยเหตุนี้ กราฟตามสภาพความเป็นจริงจึงอาจมีรูปร่างหน้าตาแตกต่างออกไป (จากกราฟอุดมคติ) ตามแต่ข้อมูลข้อเท็จจริงที่ใช้สร้างกราฟนั้นๆ

#### 4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กับการตัดสินใจของผู้ประกอบการ

หากการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นไปโดยถูกต้องตามเหตุผลของกฎหมายและสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น กลไกความรับผิดของผู้ประกอบการที่กฎหมายพิจารณาจากขอบเขตความรับผิดชอบของตัวผู้ประกอบการเองจะทำให้ผลกระทบทั้งสอง คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และ ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กลายเป็นทางเลือกแก่ผู้ประกอบการสองทางคือ หนึ่ง เลือกลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ สอง เลือกไม่ลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งไม่ว่าผู้ประกอบการจะเลือกทางใด ผู้ประกอบการก็จะได้รับทั้งประโยชน์และสูญเสียทั้งทรัพยากรจากทางเลือกนั้นทั้งสิ้น (ไม่มีทางไหนที่จะได้อย่างเดียวโดยไม่เสียอะไรเลย หรือเสียอย่างเดียวโดยไม่ไช้ดีอะไรเลย) และเนื่องจากไม่มีทางเลือกที่สามหรือทางเลือกอื่นใดอีก สิ่งที่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับรถยนต์น่าจะทำได้ดีที่สุดเพื่อประโยชน์ของตนเองก็คือ การเลือกตัดสินใจดำเนินกิจกรรมในที่จะก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดกับตนเองและสังคม ซึ่งเมื่อคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันของผลกระทบแต่ละประเภท เกณฑ์การพิจารณาประโยชน์เชิงเปรียบเทียบเพื่อการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมของผู้ประกอบการเกี่ยวกับรถยนต์ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงมีดังนี้

##### 1) จำนวนเงินและมูลค่าของทรัพยากรที่ต้องสูญเสียไปเพื่อดำเนินกิจกรรม

ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ต้นทุนคือสิ่งที่ผู้ประกอบการต้องเสียไปเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ได้ตามต้องการ ซึ่งรวมถึงการดำเนินกิจกรรมตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ด้วย เพราะไม่ว่าผู้ประกอบการจะเลือกลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายหรือไม่ก็ตาม ก็มีเหตุที่จะทำให้ผู้ประกอบการต้องสูญเสียเงินและทรัพยากรไปกับทางเลือกที่ตัดสินใจทั้งสิ้น ฉะนั้น เมื่ออย่างไรก็ตามไม่สามารถหลีกเลี่ยงการสูญเสียได้ (เว้นแต่การบังคับใช้กฎหมายจะเป็นไปโดยไม่ถูกต้อง) การเลือกทางที่สูญเสียน้อยที่สุดจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด

ทั้งนี้ ต้นทุนสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องแบกรับหากเลือกไม่ลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหาย (จนกระทั่งเกิดความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย) คือ ค่าเสียหายหรือสินไหมทดแทนประเภทต่างๆ ที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายตามคำพิพากษา ซึ่งโดยหลักก็ได้แก่ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายเพื่อทดแทนความเสียหายในสิทธิและทรัพยากรต่างๆ ของผู้เสียหายผู้เป็นโจทก์ในคดี (Compensatory Damages) และหากความเสียหายนั้น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย) ทำให้ผู้เสียหายได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรงถึงขนาดด้วย ศาลก็อาจพิพากษาให้ผู้ประกอบการต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อจิตใจเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง (Damages for Emotional Distress) นอกจากนี้ หากการเลือกไม่ลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายดังกล่าว แสดงออกถึงความไม่สุจริต ความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการก็อาจต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษด้วย (Punitive or Exemplary Damages) และในกรณีเพื่อประโยชน์ของการคุ้มครองผู้บริโภคโดยส่วนรวม ศาลอาจใช้อำนาจพิเศษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคที่ทำให้ผู้ประกอบการอาจต้องแบกรับต้นทุนบางอย่างเพิ่มขึ้นกว่าปกติก็ได้ (ดูรายละเอียดค่าสินไหมทดแทนประเภทต่างๆ และการใช้อำนาจพิเศษของศาลเพิ่มเติมได้จากหัวข้อ ความรับผิดชอบและผลจากคำพิพากษา ในบทที่ 3) ฉะนั้น สิ่งที่เป็นตัวกำหนดระดับของต้นทุนหรือขนาดของความสูญเสียที่เกิดจากทางเลือกนี้ก็คือการใช้ดุลยพินิจของศาล (Judicial Discretion) ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย โดยมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเสียหายและพฤติกรรมของผู้ประกอบการเป็นฐานในการพิจารณาใช้ดุลยพินิจซึ่งได้แก่

- ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ
- การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความปลอดภัยของสินค้า
- ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความปลอดภัยของสินค้า
- การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ
- สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ

- การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น
- การที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

ฯลฯ

ส่วนต้นทุนที่ผู้ประกอบการต้องแบกรับเมื่อเลือกลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็คือ ค่าใช้จ่ายและทรัพยากรทุกอย่างทุกประการที่สูญเสียไปเพื่อลดความบกพร่องในการออกแบบ การผลิต และการให้คำเตือนเกี่ยวกับสินค้า รวมถึงความบกพร่องอื่นใดที่จะทำให้สินค้ากลายเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อการใช้และเก็บรักษาของผู้บริโภค ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินกิจกรรมภายในของผู้ประกอบการในเรื่องต่างๆ เช่น<sup>12</sup>

- การวิจัยและพัฒนาความปลอดภัยของสินค้า (R&D)
- การยกระดับมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าในอุตสาหกรรม (Industrial Safety Standard)
- การพัฒนาระบบจัดซื้อ (Purchasing) และระบบควบคุมคุณภาพสินค้าและวัตถุดิบ (Quality Control)
- การปรับกลยุทธ์การขายและการตลาด (Sales and Marketing) ให้ตอบโจทย์ทางธุรกิจและทางกฎหมายไปพร้อมกัน
- การปรับปรุงฝ่ายบริการหลังการขายให้สามารถเป็นตัวกลางการสื่อสารระหว่างองค์กรกับผู้บริโภคได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมให้ฝ่ายกฎหมายมีบทบาทในการวางนโยบายและดำเนินการในรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยของสินค้าของทุกฝ่ายในองค์กร
- การพัฒนาและจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRD and HRM) ในฐานะที่เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการลดความไม่ปลอดภัยของสินค้า

---

<sup>12</sup> Christopher J. Wright, Product liability: The law and its implications for risk management (London : Blackstone, 1989), pp. 175-182.

ต้นทุนสำหรับกิจกรรมเหล่านี้ เมื่อถูกใช้ไปอย่างเหมาะสมก็สามารถทำให้สินค้าเกิดความปลอดภัยเพียงพอที่จะไม่สร้างความเสียหายแก่ผู้บริโภคและสังคมได้ และทำให้ผู้ประกอบการไม่ต้องแบกรับภาระต้นทุนค่าสินไหมทดแทนอีก อย่างไรก็ตาม ในบางกรณี แม้จะได้เลือกลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายแล้ว แต่ความไม่ปลอดภัยของสินค้าก็ยังมีและสร้างความเสียหายแก่ผู้เสียหายอยู่ ซึ่งไม่ว่าสภาพดังกล่าวจะเกิดจากความจงใจหรือความผิดพลาดของผู้ประกอบการก็ตาม ผู้ประกอบการก็ต้องถูกบังคับให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนเท่ากับระดับของความเสียหายและความไม่ปลอดภัยที่ไม่ได้ถูกขจัดให้หมดไปด้วยกิจกรรมการป้องกัน ซึ่งในกรณีนี้ ต้นทุนที่ผู้ประกอบการต้องแบกรับจะมีถึงสองประเภท คือ ต้นทุนค่าป้องกัน และ ต้นทุนค่าสินไหมทดแทน แต่กระนั้น ก็ได้หมายความว่าเมื่อต้องแบกรับต้นทุนถึงสองประเภทแล้วจะทำให้ระดับความสูญเสียมีมากกว่าการแบกรับต้นทุนประเภทเดียว เพราะหากผู้ประกอบการสามารถบริหารต้นทุนการป้องกันให้ต่ำแต่สร้างความปลอดภัยให้สูงได้ คุณสมบัติเชิงคุณภาพดังกล่าวจะทำให้กิจกรรมการป้องกันเกิดปริมาณการสูญเสียรวมของต้นทุนค่าป้องกันบวกกับต้นทุนค่าสินไหมทดแทนที่ยังเหลืออยู่ต่ำกว่าระดับความสูญเสียจากการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือการจ่ายค่าป้องกันเพียงอย่างเดียวได้ ซึ่งกลไกการกำหนดความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็เปิดโอกาสให้เป็นเช่นนั้น เพราะแม้กฎหมายจะประสงค์ให้ผู้ประกอบการป้องกันความเสียหายด้วยการทำสินค้าให้ปลอดภัย แต่ด้วยความที่เป็นบทบัญญัติความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability) กฎหมายจึงไม่ได้กำหนดรายละเอียดทางข้อเท็จจริงของกิจกรรมการป้องกันไว้ว่าผู้ประกอบการต้องทำอะไรบ้าง ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเลือกดำเนินกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับตนเองได้อย่างอิสระ เช่น เลือกระดับการลงทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Allocative Efficiency) และบริหารจัดการให้ระดับการลงทุนดังกล่าวเกิดการสูญเสียน้อยที่สุดได้ (Productive Efficiency) (พิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายจำพวกบทบัญญัติมาตรฐานความปลอดภัย (Safety Regulation) ที่มักกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมเพื่อความปลอดภัยให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม ทำให้ผู้ประกอบการไม่มีอิสระในการเลือกดำเนินกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพสำหรับตนเอง) ฉะนั้น สิ่งที่เป็นตัวกำหนดระดับของต้นทุนหรือขนาดของความสูญเสียที่เกิดจากทางเลือกนี้จึงเป็นการใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Discretion) ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดทางธุรกิจและเทคโนโลยี

โดยสรุป ตามเกณฑ์การพิจารณาประโยชน์เชิงเปรียบเทียบประการแรกนี้ การวิเคราะห์เทียบเคียงต้นทุนค่าสินไหมทดแทน กับ ต้นทุนค่าป้องกัน (หรือกับผลรวมระหว่างค่าป้องกันกับค่าสินไหมทดแทนที่ยังมีอยู่ในกรณีที่ไม่ได้ป้องกันความเสียหายทั้งหมด) ว่าต้นทุน

แบบใดทำให้เกิดความสูญเสียแก่ผู้ประกอบการน้อยที่สุด จะทำให้ผู้ประกอบการทราบได้ว่า ควรเลือกดำเนินกิจกรรมไปในทางใดและด้วยวิธีการอย่างไร

## 2) ผลกลับคืนสู่ธุรกิจที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรม

โดยปกติทั่วไป การสูญเสียทรัพยากร (ของตนเอง) เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อยากจะเกิดขึ้น เพราะเมื่อทรัพยากรขาดหายไปย่อมหมายถึงความต้องการหลายอย่างของมนุษย์จะไม่ได้ รับการตอบสนองและอาจทำให้เกิดความยากลำบากขึ้นอีกหลายอย่าง ดังนั้น ความพยายามลด การสูญเสียทรัพยากรจึงเป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งในวิถีชีวิตของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม มีมนุษย์ จำนวนไม่น้อยที่มองว่ามีประเด็นอื่นสำคัญยิ่งกว่าการสูญเสียทรัพยากรก็คือ เมื่อทรัพยากรได้ สูญเสียไปแล้ว จะมีสิ่งใดเป็นผลตอบแทนกลับมาจากการสูญเสียนั้นหรือไม่ เพราะหากสิ่งที่ได้ ตอบแทนกลับมามีมูลค่าหรือความสำคัญต่อมนุษย์ยิ่งกว่าทรัพยากรที่สูญเสียไป การสูญเสียนั้น ไม่ว่าจะมากมายเพียงใดก็เป็นเรื่องที่ดีคุ้มค่าและควรส่งเสริมให้มียิ่งขึ้นไปอีก ความคิดดังกล่าว ปรากฏชัดเด่นชัดที่สุดกับหน่วยผลิตหรือหน่วยธุรกิจ (Business Firm) เพราะมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ การหาประโยชน์สูงสุดให้แก่ตนเองจากการใช้ทรัพยากร ฉะนั้น ปัญหาเรื่องการสูญเสียทรัพยากร จึงเป็นเพียงประเด็นทางผ่านที่ต้องขบคิดเพื่อนำไปสู่การสร้างประโยชน์สูงสุดเท่านั้น การจะ สูญเสียทรัพยากรไปมากน้อยเพียงใดจึงไม่สำคัญเท่ากับได้ประโยชน์อะไรกลับมาบ้าง

ตรรกะข้างต้นก็คือเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาประโยชน์เปรียบเทียบระหว่างการเลือก ลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัย กับการเลือกไม่ลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยด้วย เพราะลัทธิพิจารณาว่ากิจกรรมตามทางเลือกใด ก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรน้อยกว่ากันยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ทราบว่าทางเลือกใดจะให้ ประโยชน์มากกว่าจนกว่าจะได้พิจารณาว่าทางเลือกนั้นสามารถก่อให้เกิดผลกลับคืนสู่ธุรกิจได้ หรือไม่เพียงใดและอย่างไร

ผลกลับคืนสู่ธุรกิจ (Return on Investment) ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ธุรกิจได้กลับคืน มาจากการลงทุนหรือการใช้ทรัพยากรไปในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้หรือจับต้อง ไม่ได้ และอาจเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษกับธุรกิจก็ได้ขึ้นอยู่กับว่าจะช่วยส่งเสริมหรือจะขัดขวาง การดำเนินธุรกิจตามจุดมุ่งหมายของแต่ละองค์กร

### ตัวอย่างของผลกลับคืนสู่ธุรกิจที่เป็นประโยชน์

- สินทรัพย์และทุนที่เพิ่มขึ้น เช่น รายรับ, ที่ดิน, อาคาร, เครื่องจักร, สิทธิทางแพ่งต่างๆ, ทรัพย์สินทางปัญญา, ค่าความนิยม (Goodwill), ทุน, ทุนมนุษย์ (Human Capital) เป็นต้น
- กระแสเงินสดที่เพิ่มขึ้น
- ค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงต่างๆ ที่ลดลง เช่น ค่าใช้จ่ายทางภาษี, เบี้ยประกันภัย, ค่าปรับจากบทลงโทษของกฎหมาย เป็นต้น
- ความพึงพอใจของลูกค้าและความภักดีของลูกค้าที่เพิ่มขึ้น (Customer Satisfaction and Customer Loyalty)
- ความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น
- ความสามารถในการทำกำไรที่เพิ่มขึ้น
- โอกาสทางธุรกิจที่เพิ่มขึ้น

ฯลฯ

ในความเป็นจริง สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจหนึ่งอย่างมากอาจไม่เป็นประโยชน์ต่ออีกธุรกิจเลย (หรือเป็นแต่น้อยมาก) และสำหรับองค์กรหนึ่งๆ สิ่งทีบางช่วงเคยสร้างประโยชน์ อาจกลายเป็นโทษในเวลาต่อมาหรืออาจจะกลับมาเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าเดิมเมื่อเวลาผ่านไปก็ได้ ฉะนั้น ผลกลับคืนสู่ธุรกิจจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะสร้างประโยชน์ให้กับธุรกิจได้หรือไม่ หากได้ จะมากหรือน้อยเพียงใด จะเป็นในระยะสั้นหรือระยะยาว และมีรายละเอียดอย่างไรนั้นจึงขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ เป้าหมาย ความต้องการ การประเมินผล และบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของแต่ละธุรกิจ แต่ละองค์กร ในแต่ละช่วงเวลาเป็นสำคัญด้วย

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของกิจกรรมทั้งสองทางเลือกลงจะเห็นว่าการให้ผลกลับคืนสู่ธุรกิจเป็นความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดประการหนึ่งระหว่างกิจกรรมการจ่ายค่าสินไหมทดแทนและกิจกรรมการลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะธรรมชาติของการจ่ายค่าสินไหมทดแทนคือการทำให้ประโยชน์หรือทรัพย์สินที่ขาดหายไปของผู้เสียหายได้รับการฟื้นฟูกลับมาเป็นเหมือนเดิม ฉะนั้น เงินค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ประกอบการจ่ายออกไปจึงถูกใช้เพื่อประโยชน์ของฝ่ายผู้เสียหายโดยแท้ ไม่ได้มีส่วนใดที่จะย้อนกลับมาสู่ธุรกิจของผู้ประกอบการเลย ในทางกลับกัน การลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อลดความบกพร่องด้านการออกแบบ การผลิต การให้คำเตือนเกี่ยวกับสินค้า และความบกพร่องทั้งหลายที่อาจเกิดขึ้นกับการประกอบธุรกิจซึ่งจะส่งผลให้สินค้ามีความปลอดภัย ฉะนั้น เงินลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงถูกใช้เพื่อประโยชน์ในธุรกิจของผู้ประกอบการโดยแท้ และแม้ในบางกรณีผู้ประกอบการจะต้องจ่ายเงินดังกล่าวให้กับบุคคลภายนอก เช่น ตัวแทนจำหน่ายเครื่องจักร, บริษัทรับจัดฝึกอบรมพนักงาน, ศูนย์วิจัยและพัฒนาของภาครัฐและเอกชน ฯลฯ เพื่อจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือหรือองค์ความรู้ต่างๆ สำหรับการทำให้สินค้ามีความปลอดภัย แต่ถึงที่สุดแล้วประโยชน์ที่เกิดจากการใช้จ่ายเงินนั้นก็ตกมาอยู่ที่ผู้ประกอบการทั้งสิ้นโดยที่ผู้ประกอบการมีโอกาสจะบริหารจัดการค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลกลับคืนสู่ธุรกิจสูงสุดได้ ดังนั้น การจ่ายเงินออกไปในกรณีนี้จึงเป็นเพียงการแปรสภาพเงินสดให้กลายเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นที่สามารถสร้างประโยชน์และมูลค่าเพิ่มให้ธุรกิจได้มากขึ้นเท่านั้นเอง ซึ่งลักษณะของการให้ผลกลับคืนสู่ธุรกิจเช่นนี้จะปรากฏได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในธุรกิจที่จุดขายของสินค้าอยู่ที่ความปลอดภัยของตัวสินค้า เช่นกรณีของสินค้ารถยนต์เป็นต้น เพราะสำหรับสินค้ารถยนต์แล้ว ลักษณะโดยธรรมชาติและคุณสมบัติต่างๆ ของตัวสินค้าสามารถสร้างความเสียหายต่อผู้ครอบครองได้ง่ายและรุนแรง (แม้ในกรณีที่มีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ตาม) ความปลอดภัยจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภค ส่งผลให้รถยนต์โดยมากได้รับการพัฒนาด้านความปลอดภัยอย่างไม่ขาดสายด้วยความหวังของผู้ประกอบการที่จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจสูงสุดในสินค้าและนำมาซึ่งยอดขายกับส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังจะเห็นได้จากโฆษณาประชาสัมพันธ์ระบบความปลอดภัยของรถยนต์ที่มีออกมาสู่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป การพิจารณาผลกลับคืนสู่ธุรกิจเป็นแนวทางการประเมินประโยชน์ที่ค่อนข้างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการตัดสินใจของผู้ประกอบการ เพราะสามารถตอบโจทย์ความต้องการสูงสุดของหน่วยธุรกิจ คือ การทำกำไรและสร้างประโยชน์สูงสุดได้ และยังคงครอบคลุมถึงตัวแปรที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละธุรกิจทำให้การประเมินประโยชน์มีความ



ยึดหยุ่น ผู้ประกอบการจึงมีอิสระในการตัดสินใจเลือกดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับองค์กรของตนได้

#### 4.5 สรุป

ด้วยเหตุผลและโครงสร้างของตัวกฎหมายที่มีลักษณะเป็นบทบัญญัติความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability) ทำให้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก่อให้เกิดผลกระทบที่มีนัยสำคัญทางกฎหมาย คือ สร้างภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และ ภาระค่าสินไหมทดแทนหรือค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้ประกอบการ โดยที่ภาระค่าใช้จ่ายทั้งสองประเภทจะมากขึ้นหรือน้อยลงเพียงใดและอย่างไร กลไกความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้มีความสัมพันธ์กับระดับความบกพร่องในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ กล่าวคือ หากผู้ประกอบการบกพร่องในการออกแบบ การผลิต การให้คำเตือนเกี่ยวกับสินค้า หรือในกิจกรรมอื่นๆ ที่ส่งผลให้สินค้ามีความไม่ปลอดภัยจนเป็นเหตุให้ผู้บริโภคและสังคมได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้านั้น ผู้ประกอบการจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหายทั้งสิ้น และยิ่งความบกพร่องนั้นมีมากจนทำให้ความเสียหายร้ายแรงขึ้นเท่าไร ค่าสินไหมทดแทนก็ยิ่งเพิ่มเท่านั้น หรือหากความบกพร่องนั้นแสดงออกถึงความไม่รับผิดชอบของผู้ประกอบการด้วย ค่าสินไหมทดแทนก็จะกลายเป็นภาระของผู้ประกอบการมากขึ้นเป็นเงาตามตัว แต่สภาพทั้งหมดนี้จะไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อยลงเป็นลำดับหากผู้ประกอบการปราศจากความบกพร่องในการดำเนินธุรกิจของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับที่เหมาะสม ซึ่งผู้ประกอบการก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปกับการดำเนินกิจกรรมให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นแทน

สภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้การตัดสินใจของผู้ประกอบการกลายเป็นสิ่งสำคัญต่อความเป็นไปของผลกระทบจากกฎหมาย แต่สำหรับตัวผู้ประกอบการเองแล้ว การจะเลือกรับผลกระทบจากทางใดและแค่นั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงความสูญเสียและประโยชน์ทางธุรกิจที่เกิดขึ้นจากทางเลือกนั้นต่อตนเองเป็นสำคัญ ทำให้การตัดสินใจของผู้ประกอบการภายใต้บริบทของกฎหมายฉบับนี้มีลักษณะเป็น การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Decision-Making) มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการพิจารณาประโยชน์เชิงเปรียบเทียบที่เกิดจากกิจกรรมทั้งสองทางเลือก คือ ทางเลือกในการลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัย และ

ทางเลือกที่จะไม่ลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายดังกล่าว โดยได้ประมวลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเกิดประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ ตัวแปรแรก คือ ผลต่างระหว่างค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการไม่ลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายกับค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายที่ระดับหนึ่งๆ กับตัวแปรที่สอง คือ ผลกลับคืนสู่ธุรกิจจากการลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหาย ซึ่งผลรวมจากทั้งสองตัวแปรจะทำให้ผู้ประกอบการทราบว่า การเลือกลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายจะทำให้เกิดประโยชน์มากขึ้นจากการเลือกไม่ลงทุนหรือไม่ เพียงใด ผู้ประกอบการจึงสามารถตัดสินใจเลือกดำเนินกิจกรรมที่สร้างประโยชน์สูงสุดภายใต้บริบททางกฎหมายและทางธุรกิจได้

ฉะนั้น ในการวิเคราะห์ผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบกับการตัดสินใจของผู้ประกอบการภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายและบริบททางธุรกิจจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้ทราบลักษณะและความเป็นไปที่แท้จริงรวมถึงระดับความเป็นภาระของผลกระทบแต่ละประเภทได้อย่างครบถ้วนชัดเจน

ศูนย์วิทยพัชยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 บทสรุป

ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนอันเป็นผลมาจากการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 คือภาระที่ผู้ประกอบการต้องแบกรับ แต่ไม่ว่าผลดังกล่าวจะดูเหมือนเป็นโทษภัยเพียงใดก็ตามสำหรับผู้ประกอบการ สิ่งที่จะช่วยผ่อนปัญหาจากหนักให้เป็นเบาได้ก็คือ การดำเนินบทบาทที่เหมาะสมของผู้ประกอบการเอง

การที่บทบาทของผู้ประกอบการมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระดับความรุนแรงของปัญหาหรือระดับความเป็นภาระของค่าใช้จ่ายก็ด้วยเพราะพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีเหตุผลและกลไกของการกำหนดความรับผิดชอบที่เปิดทางไว้เช่นนั้น กล่าวคือ ในทางกฎหมาย พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีลักษณะเป็นบทบัญญัติกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดอย่างหนึ่งซึ่งกำหนดให้ฝ่ายผู้ประกอบการทำหน้าที่ดเว้นสร้างความเสียหายแก่ผู้อื่นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของตน แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องคอยปกป้องผู้บริโภคหรือสังคมจากความเสียหายทั้งปวงที่เกิดจากการบริโภคสินค้า มีเพียงเฉพาะความเสียหายจากการบริโภคสินค้าไม่ปลอดภัยที่เป็นผลมาจากความบกพร่องในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการเองเท่านั้นที่กฎหมายประสงค์ให้ผู้ประกอบการป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น แต่หากผู้ประกอบการไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งเท่ากับเป็นการกำหนดให้ทำหน้าที่บนพื้นฐานความสมดุลระหว่างสิทธิและหน้าที่ของเอกชน ทำให้ผู้ประกอบการมี “เสรีภาพ”<sup>1</sup> ที่จะเลือกบทบาทของตนเองได้โดยที่การเลือกนั้นจะนำมาซึ่งผลที่แตกต่างกันออกไปตามแต่บทบาทที่เลือก ในขณะเดียวกัน ในทางเศรษฐศาสตร์ การกำหนดความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็คือการสร้างเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการหันมาไตร่ตรองผลจากการกระทำของตนเองในทุกแง่มุมให้ครบถ้วนเพื่อจะได้ตัดสินใจเลือกบทบาทการดำเนินกิจกรรมที่มีประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพ

---

<sup>1</sup> ศนันท์กรณ (จำปี) โสติพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรไต้ (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, พฤศจิกายน 2550), หน้า 30.

มากที่สุด ฉะนั้น ภายใต้กลไกความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบเมื่อมีผู้ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ประกอบการสามารถใช้โอกาสนี้ตัดสินใจเลือกดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและสังคมได้ คือ เลือกรักษาให้มีให้เกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือทำให้ความเสียหายเกิดขึ้นน้อยที่สุดโดยบริหารจัดการให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการป้องกันอยู่ในระดับต่ำที่สุดในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างผลกลับคืนสู่ธุรกิจได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ด้วย ซึ่งในสวนนี้ สภาพของการประกอบธุรกิจก็เปิดทางให้ผู้ประกอบการปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรให้เข้มแข็งและพัฒนาทรัพยากรภายในองค์กรให้มีคุณภาพมากที่สุดเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจและกิจกรรมการป้องกันความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายด้วยความมั่นคงและยั่งยืนตามที่กล่าวมาได้

ดังนั้น การพิจารณาเลือกดำเนินกิจกรรมป้องกันความเสียหายที่สามารถสร้างประโยชน์แก่ทุกฝ่ายและการพัฒนาตนเองอย่างเข้มงวดจนเกิดประสิทธิผลจึงเป็นบทบาทสำคัญของผู้ประกอบการที่ช่วยแปรเปลี่ยนผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้อยู่ในลักษณะที่พึงประสงค์ต่อผู้ประกอบการมากขึ้น คือ สร้างภาระน้อยลง ในขณะที่ให้ประโยชน์ในแง่มุมต่างๆ ให้มากขึ้นทั้งต่อผู้ประกอบการและต่อสังคม ซึ่งเหนือสิ่งอื่นใด ผู้ประกอบการจะต้องมีจิตสำนึกในความสุขจิตและความรับผิดชอบบทบาทดังกล่าวจึงจะเกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างถูกต้องและมีพลังได้

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถทำหน้าที่เป็นเพียงจักรสำคัญในการจัดการกับผลกระทบจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 รวมถึงผลกระทบอื่นๆ ที่ตามมาได้ สิ่งที่ผู้ประกอบการควรทำอย่างที่สุด คือ:-

### 5.2.1 สร้างประสิทธิภาพในการป้องกันความเสียหาย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไปในทางที่สามารถลดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้เหลือต่ำที่สุดและสามารถสร้าง

ผลตอบแทนกลับคืนสู่ธุรกิจได้สูงสุดโดยสูญเสียค่าใช้จ่ายและทรัพยากรน้อยที่สุด คือแนวทางที่จะทำให้การป้องกันความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกลายเป็นกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างประโยชน์แก่ผู้ประกอบการได้อย่างยั่งยืนทั้งทางกฎหมายและทางธุรกิจ ต่อไปนี้คือตัวอย่างของกิจกรรมที่ผู้ประกอบการควรพิจารณา

- กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการสร้างสินค้าที่ปลอดภัยให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม รวมถึงจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าให้สอดคล้องกับลำดับความสำคัญของกิจกรรมอื่นๆ
- จัดตั้งคณะกรรมการความปลอดภัยของสินค้าและผู้ประสานงานด้านความปลอดภัยของสินค้าที่มีอำนาจเพียงพอและมีบทบาทชัดเจนในการจัดการกับประเด็นความปลอดภัยของสินค้าประจำองค์กร
- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
  - รวบรวมรายงานและสถิติเกี่ยวกับจำนวนหรือประเภทของความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขององค์กร
  - เฝ้าระวังและตรวจสอบรายงานเกี่ยวกับความบกพร่องของสินค้าที่ได้รับแจ้งจากตัวแทนจำหน่าย ลูกค้า หน่วยงานราชการ ฯลฯ
  - ประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์อันตรายและการประเมินความเสี่ยงประเภทต่างๆ เพื่อให้สามารถระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ครบถ้วนและทันท่วงที
  - ติดตามความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กฎหมาย และสังคม เพื่อคาดการณ์ความเสี่ยงต่างๆ ที่กำลังจะมาถึง

- ลดความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
  - ออกแบบ ผลิต และทำการตลาดสินค้าให้ตรงหรือเกินมาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายและสังคมกำหนด
  - ดูแลให้ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า ผู้ผลิตวัตถุดิบ หรือผู้ผลิตเครื่องจักรดำเนินการผลิตให้ได้มาตรฐานที่เหมาะสม
  
- ถ่ายโอนความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
  - ระบุเส้นทางและรายละเอียดเกี่ยวกับการกระจายสินค้าตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ รวมถึงระบุตัวผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า ผู้นำเข้า ผู้ว่าจ้างผลิต ฯลฯ แล้วแต่กรณีเพื่อให้สามารถหาตัวผู้รับผิดชอบหรือผู้รับผิดชอบร่วมได้
  - ระบุข้อสงวนหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ในสัญญาที่ทำกับผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า ผู้นำเข้า ผู้ว่าจ้างผลิต ฯลฯ แล้วแต่กรณี
  - ทำประกันภัยบุคคลที่สามสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยเลือกกรมธรรม์ที่มีขอบเขตความคุ้มครอง ข้อจำกัดการชดเชย ค่าเบี้ยประกัน และปัจจัยอื่นๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ประกอบการได้
  
- บรรเทาและป้องกันความเสี่ยงจากการผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
  - สร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืนภายในกลุ่มอุตสาหกรรมและกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันรถยนต์ (กรณีของธุรกิจรถยนต์) และสมาคมหรือกลุ่มผู้บริโภคต่างๆ เป็นต้น

- จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านความปลอดภัยของสินค้า และรวบรวมผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายทั้งด้านความสามารถและความเป็นกลางเพื่อประโยชน์ในการให้ความเห็นเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทั้งในและนอกศาล
- จัดตั้งกองทุนเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- จัดตั้งระบบการเรียกคืนสินค้าที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อทั้งสังคมและธุรกิจได้ โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การวางแผนล่วงหน้าอย่างเหมาะสม การติดต่อประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และการกำหนดกระบวนการเรียกคืนสินค้าที่ใช้ได้จริงอย่างยั่งยืนซึ่งจะช่วยให้การเรียกคืนสินค้าสามารถป้องกันหรือลดทอนความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้เต็มที่แต่สร้างภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้ประกอบการน้อยที่สุด

### 5.2.2 สร้างจิตสำนึกในการป้องกันความเสียหาย

ในทางกฎหมาย หลักว่าด้วย “ความสุจริตในการใช้สิทธิของบุคคล” เป็นหลักกฎหมายทั่วไปและเป็นรากฐานสำคัญของกฎหมายแพ่ง<sup>2</sup> เพราะความยุติธรรมที่แท้จริงจะเกิดได้ก็ต้องอาศัยการกระทำบนพื้นฐานความสุจริตใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่แม้ไม่ได้พิจารณาจากบริบททางกฎหมาย จิตสำนึกในการดำรงชีพอย่างสุจริตก็เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ทุกคนทำหน้าที่การงานของตนได้อย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีอย่างยั่งยืน เพราะความสุจริตคือสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถยืนหยัดการดำเนินชีวิตของตนอยู่บนเส้นทางที่ไม่เบียดเบียนและเป็นประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมได้ หากไม่แล้ว แรงผลักดัน ความจำเป็น หรือแรงจูงใจอื่นๆ ที่มีอยู่มากมายในชีวิตประจำวันก็อาจชักนำให้การกระทำของแต่ละบุคคลเป็นไปในทางที่สร้างความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการซึ่งมีหลักในการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจนคือ การทำกำไรสูงสุด ซึ่งหากเมื่อใดที่ผู้ประกอบการคำนึงถึงความต้องการเฉพาะหน้านั้นจนไม่ได้มองสิ่งสำคัญอื่นๆ รอบตัว การประกอบธุรกิจก็อาจเป็นไปในทางที่มีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นเพียงเพื่อประโยชน์ของตนเองได้ และเนื่องจากผู้ประกอบการอยู่ในฐานะที่จะสามารถให้คุณและโทษต่อสังคมได้มาก ความสุจริตใจในการประกอบการจึงควรต้องแสดงออกมาในรูป

<sup>2</sup> ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4-14, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, มิถุนายน 2546), หน้า 76-79.

ของความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย อย่างน้อยที่สุดก็คือการรับผิดชอบต่อในการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น เช่น การผลิต การขาย การให้บริการ การโฆษณา ฯลฯ และรับผิดชอบต่อผลทั้งหลายที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการกระทำเหล่านั้นด้วย

ฉะนั้น แนวคิด วิธีปฏิบัติ หรือกิจกรรมใดที่ช่วยเสริมสร้างและบ่มเพาะความสุจริต รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมแก่ผู้ประกอบการได้ก็ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการควรนำมาประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรทั้งสิ้น ตัวอย่างของแนวคิดที่อาจเป็นประโยชน์คือ แนวคิดตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ แนวคิดการบัญชีเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมที่ใช้แพร่หลายอยู่ในประเทศภาคพื้นยุโรป<sup>3</sup> รวมถึงการจัดตั้งองค์กรร่วมระหว่างภาคธุรกิจ ภาคประชาชน (ผู้บริโภค) และภาครัฐ เพื่อส่งเสริมและควบคุมจริยธรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการ

อนึ่ง ทั้ง "ข้อเสนอเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันความเสียหาย" และ "ข้อเสนอเพื่อสร้างจิตสำนึกในการป้องกันความเสียหาย"ข้างต้น เป็นเพียงแนวคิดและกิจกรรมบางส่วนที่ผู้ประกอบการสามารถนำไปปรับใช้เพื่อทำให้กิจกรรมทางธุรกิจภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ สามารถสร้างความปลอดภัยในการบริโภคสินค้าให้กับสังคมและสร้างประโยชน์ทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพิจารณาข้อเสนอแนะเหล่านี้อย่างถี่ถ้วนในรายละเอียด รวมถึงอาจต้องทำการศึกษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น การจัดการ, เศรษฐศาสตร์, เทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นต้น เพื่อให้ทราบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการปรับใช้แนวคิดหรือกิจกรรมตามข้อเสนอแนะให้สอดคล้องกับองค์กรของตนในแต่ละช่วงเวลาและสถานการณ์ และแม้ว่าข้อเสนอแนะข้างต้นจะมีรายละเอียดเพียงคร่าวๆ และเป็นเหมือนเพียงแนวทางกว้างๆ ที่ยังไม่อาจชี้ชัดในรายละเอียดได้ว่าผู้ประกอบการควรประกอบกิจกรรมอย่างไรในแต่ละกรณีด้วยข้อจำกัดและขอบเขตการศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์จากข้อเสนอแนะนี้ที่สุดก็คือ การได้ตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตนเองที่สามารถเปลี่ยนแปลงความไม่พึงประสงค์

<sup>3</sup> วิเชษฐ โภจนสุกาญจน และ ศิลปพร ศรีจันเพชร, "การบัญชีเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม," วารสารบริหารธุรกิจ. ฉบับที่ 103 (กรกฎาคม - กันยายน 2547): 3.



ของผลที่เกิดจากกฎหมายฉบับนี้ให้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อทั้งสังคมและธุรกิจได้อย่างยั่งยืน  
ในขณะเดียวกัน



ศูนย์วิทยพัชร์พยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## รายการอ้างอิง

### ภาษาไทย

จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา, สิงหาคม 2550.

ธานีศ เกศพิทักษ์. กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร : ยูเนี่ยน อุลตราไวโอเล็ต, สิงหาคม 2551.

นราทิพย์ ชุตินวงศ์. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พฤษภาคม 2550.

ประสิทธิ์ โสมวิไลกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4-14. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, มิถุนายน 2546.

ไพจิตร ปุณณพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, กุมภาพันธ์ 2548.

ภราดร ปรีดาศักดิ์. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พฤศจิกายน 2548.

วิเชษฐ์ ไรจนสุกาญจน และ ศิลปพร ศรีจันเพชร. การบัญชีเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม. วารสารบริหารธุรกิจ. ฉบับที่ 103 (กรกฎาคม - กันยายน 2547): 1-50.

ศันนัทภรณ์ (จำปี) ไสตติพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิดควร ได้. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, พฤศจิกายน 2550.

ศักดิ์ดา ธนิตกุล. แนวคิด หลักกฎหมาย และคำพิพากษา กฎหมายกับธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, สิงหาคม 2551.

สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. คดีผู้บริโภคประมวล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, สิงหาคม 2551.

สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, กรกฎาคม 2549.

สุขุม ศุภนิตย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, พฤษภาคม 2550.

### ภาษาอังกฤษ

Hamada, Koichi. Product Liability Rules: A Consideration of Law and Economics in Japan. (n.p.), 1995.

Harris, Donald. Compensation and Support for Illness and Injury. Oxford: Clarendon, 1984.

Harrison, Jeffrey L. Law and economics in a nutshell. United States of America : West, 1995.

Landes, William M., and Posner, Richard A. A Positive Economic Analysis of Products Liability. The Journal of Legal Studies. 14, 3 (December 1985): 535-567.

Mankiw, N. Gregory. Principles of Economics. 4<sup>th</sup> ed. China : Thomson, 2007.

Phillips, Jerry J. Products liability in a nutshell. 4<sup>th</sup> ed. United States of America : West, 1993.

Rhodes, Rosamond. Medicine and Social Justice. New York: Oxford, 2002.

Wright, Christopher J. Product liability: The law and its implications for risk management. London : Blackstone, 1989.



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายเมธัส อนันต์ศิริวงษ์ เกิดเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2525 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา จบการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้เข้าฝึกงานกับบริษัท เบเคอร์แอนด์แมคเคนซี่ จำกัด ในปี พ.ศ. 2546 จากนั้นจึงเข้าทำงานในตำแหน่ง Trademark Executive กับบริษัท ดิลิกีแอนด์กิบบิโนส์ จำกัด ระหว่างปีพ.ศ. 2547 จนถึง 2549



ศูนย์วิทยพัทยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย